

Nsímé Kεcιρε ritelé ke Matiyee uu n wói

Lελεε ritelé ntí kέμεε ή we

Matiyee yee ritelé ntí wói. Uricuruu ye Usuifi λe. Pisuifi kuu kə ri wói. U ppe ulampooyó λe un kə Yeegu pipiretiki kefi ne pité pē kecəpe use. U ritelé ntí wóile un nfasimé má re uké Pisuifi cereise re Yeegu yee yé anó nyē ke Nkómeine Kpure ritelé ari n yikikee wapisí. U nyísele re Uléecaa iyəəpi yee Nsímé Kεcιρε riyíkí. Sinyárū kuú ne pi símisi.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. *Icélaa* kuu rikúú kecáá m pa. I nyísele lē kai m pise re Yeegu pipiretiki piké n sónε (5-7).
2. *Isé kuu upipiretiki* m pa uú ne pi tum te piké ha nsímé kecιρε riyóó (10).
3. *Sinyárū* σεε Uléecaa iyəəpi mewee ró ή céreise (13).
4. *Kirisi pikó* mefine Uléecaa icápine kέμεε (18).
5. *Ituŋe* tərəw kecáá icélaa Yeegu uké kelene m pεeme (24-25).

Piké kelene Yeegu m mári, pi ppe u sélei re Emanuyeli. Liasei re Uléecaa ye keróméé wele (1:23). Tinóo ntí ke Nsímé Kεcιρε ke Matiyee uu n wói nή ne tenese re: Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúri we ketē keké ha ne tene (28:20). Lελεε nyíse re Yeegu ke Uléecaa u ye ne ritiki uú ne sisoipipi kecəpe n we.

Yeegu Kirisi pikpure anyiri

(Luki 3:23-38)

¹ Yeegu Kirisi ye Tafiti keyase λe, Tafiti póon kə Apiraham keyase. Upikpure anyiri ye nnyé: ² Apiraham yee Isaaki mari, Isaaki póo Yakupu maru, Yakupu póo Yuta ne upimarecə márei, ³ Yuta póo Peresi ne Sera maru.

Piuni yeε Tamaa. Peresi p̄o Hesiṛo maru, Hesiṛo p̄o Aram maru, ⁴ Aram p̄o Aminatapi maru, Aminatapi p̄o Naso maru, Naso p̄o Salimani maru, ⁵ Salimani p̄o Poosi maru. Pi ye Poosi uni s̄ee re Rahapi. Poosi p̄o Opeti maru. Uyē uni yeε Ruuti. Opeti p̄o Yesee maru, ⁶ Yesee p̄o uyōpi Tafiti maru,

Tafiti p̄o Salomō maru. Salomō uni ye mekeε-me Urii s̄ōnlenle. ⁷ Salomō p̄o Ropowam maru, Ropowam p̄o Apiya maru, Apiya p̄o Asaa maru, ⁸ Asaa p̄o Yosafati maru. Yosafati p̄o Yoram maru. Yoram p̄o Osiyasi maru, ⁹ Osiyasi p̄o Yotam maru, Yotam p̄o Akaasi maru, Akaasi p̄o Esekiyasi maru, ¹⁰ Esekiyasi p̄o Manasee máru, Manasee p̄o Amō maru, Amō p̄o Yosiyasi maru, ¹¹ Yosiyasi p̄o Yekoniya ne upimarecō márei. Likumúhē kpe-i kapi Isirayeli pikó cópii apí ne Papilōni kuyu s̄i.

¹² Kapi Isirayeli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu s̄i memáá ke Yekoniya p̄o p̄ee Sealitiyeli mari, Sealitiyeli p̄o Soropapeeli maru, ¹³ Soropapeeli p̄o Apihuuti maru, Apihuuti p̄o Eliyakim maru, Eliyakim p̄o Asō maru, ¹⁴ Asō p̄o Satōki maru, Satōki p̄o Akim maru, Akim p̄o Eliwuuti maru, ¹⁵ Eliwuuti p̄o Eleyasaa maru, Eleyasaa p̄o Matani maru, Matani p̄o Yakupu maru, ¹⁶ Yakupu p̄o Maari ula Yosefi maru. Maari kémeé ke Yeesu kapi ye kō n s̄ee re Kirisi uu léeme.

¹⁷ Lē nnya, kaí ne Apiraham-i n kp̄isi aí ne Tafiti-i pá, li wale nc̄puri anai kefi ne ana. Kai Tafiti-i n kp̄isi aí ne kumúhē kpe-i kapi Isirayeli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu s̄i pá, li wale nc̄puri anai kefi ne ana. Kai kō kei n kp̄isi aí ne Kirisi imaretuḡe pá, li wale nc̄puri anai kefi ne ana acō.

Lē kapi Yeesu Kirisi m mári
(Luki 2:1-7)

¹⁸ Lẽ kapi Yeesu Kirisi m mári ye nní: Uuni Maari kapí pɛe Yosefi feleilẽ, amá Nfáasɔne nn tíyese uu fapisi u ne Yosefi ápi kɔ kahane kulee rimpéne. ¹⁹ Uula Yosefi ye aseí ute le, úu pɛé la uké unósi isei lukɛise kuyu kuké kó, uu pɛé n la uké riséé ne u lakase. ²⁰ Kuu n we un likecáá músu, Upíima uleecaatume unyine uu keláré-i u kpáfúme uu u maa re: Tafiti kepirẽ Yosefi, Maari pikpíké ápi kape pó n cónlẽ. Nfáasɔne mee tíyese kuu fapisi. ²¹ U kewántisi marune aa ke séi re Yeesu. Kɛkɛe sónti keké kempuri pikó akópe kémee lese.

²² Lẽ nnéi ai wai, Upíima rinɔ kuu mekɛe antepu Esayi m máase riké ne n li nnya. Lelɛe re: ²³ Ukpére yee úu utisi n nyu yé kefa wa, uu kewántisi maru api ke séi re Emanuyɛeli, liasei re Uléecaa ye keróméé we.

²⁴ Ke Yosefi uu n yisi, uu lẽ ke Upíima uleecaatume uu u n símisi wai, uu Maari kunósi kpísi. ²⁵ Amá u ne uyẽ ápi kulee ripéne uú ha ne kewántisi maru. Kuu ke m mári, Yosefi uu ke séi re Yeesu.

2

Pinyuwe píima pinyine ye Yeesu piyéne ha

¹ Yutee ketẽ kémee kapi Petelehem-pɔ Yeesu mari. Erooti yee pɛe kei kumúné kpe-i uyóɔpi píima. Pinyuwe píima pinyine api ketunjeleeme-mempɔ yisi api Yerusalem tulu. ² Apí ha pise re: Yei ye kewá kẽ kapi m mári pin tee re kɛkɛe sónti keké Pisuifi iyɔɔpi tone? Háí ketunjeleeme-pɔ kari riwárepi tɛe n nyíselẽ te pi kewá kẽ mari yẽ. Lẽ nnya karí ka re také ke yáasi ari wúla. ³ Ke uyóɔpi píima Erooti uu lẽ n kó, ai u ne Yerusalem pikó nnéi mpóɔcaai tani. ⁴ Uu pepɛe ye Uléecaa inyóɔnse n wa piwéése nnéi ne isé picélaa cápine uu pi pise re kelɔ kéye-i kapí uyẽ ke Uléecaa uu n wée marune. ⁵ Api u pesɛ re: Yutee keteni-i, Petelehem-pɔ le. Antepu Misee ye mekɛe-me wɔi re:

⁶ Πῶς Πετελεhem kuyu!

Ái pῶo Yutee ketē kecáá ayu kecəpe ríyu paalē.

Li we re kepómeé ke uyῶpi píima uu léerine,

uyee yé pinésoi Isirayeeli pikó n séni.

⁷ Kei ke Erooti uu pɛe pinyuwe píima pē meyaá sée uu pi pise re piké u símisi ḡsəne uké céri kumúnġe kpe-i ke riwárepi tē ari n léeme. ⁸ Uu pɛe limemáá Πετελεhem-pə pi tum uu pi maa re: ani n ġme ani ha kewá kē kecáá ḡsəne písei ani kóm. Nən ke n yē, ani pɛeri ani né símisi néeké ha kə ke yáasi ké riwula.

⁹ Ke Erooti uu lē písímé pi m masí, api yisi api ncée pəɔ. Kei kapi pɛe ripaí, api yénu riwárepi tē kapí pɛe ketuŋeleeme-pə n yé tin pikeyu sónne pin ti tikilē. Ari kelō ke-i ke kewá kē ake ḡ we tulu, ari nyere. ¹⁰ Kapi kei ri n yé, ai meyíkíyiki pi larisi. ¹¹ Api kényə loni api kewá ne keuni Maari yenu, api ke yáasi apí ne wula. Api pɛe pimemá fénne api wura ne tulaali ġmaa-ġmaa ne mékpo kapi ye n sée re miiri lese api ke hekesi. ¹² Uléecaa uu péé masí kelaré kémee pi símisi re ápi kape Erooti kémee pɛe. Kei kapi pɛe ncée féé kpísi apí ne pikuyu pɛe.

Pi Yeesu ne Esipiti ketē ha

¹³ Ke pinyuwe pē api n tómpə, Upíima uleecaatumɛ unyine uu kelaré-i Yosefi kpáfúme uu re: A yisi, a kewá ne keuni kpísi aa wuru aa Esipiti ketē loni. Erooti ye lalɛ uké ke kpu. Lē nnya, ani ha kei-pə n tū liké ha ne tu kumúnġe kpe-i kam yé nó n símisi re ani pɛeme. ¹⁴ Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kpísi uú ne kesinɛɔ wuru uú ha Esipiti-pə pésu. ¹⁵ Uu kei n we Erooti uú ha ne kpi. Lē ke Upíima uú pɛe uantepu m máase liké ne n wa nnya kai lē wa. U pɛe re:

Ne unéġmánɛ sée re uké Esipiti keteni-i le.

Pi Petelehem ketē-pō siwá sínsápi kó

¹⁶ Ke Erooti uu n ka uu céru re pinyuwe pēe u kiraasele, kuwói píima kunyine aku u wai. Uu pēe kumúnjé kpē ke pinyuwe pēe api u n símisi ne páme uu tíyese api siwántisi nnéi see aḡmē até n tu ne sē sisínsá Petelehem ne ayu nyee ne kei n kólē kēmeē kóni. ¹⁷ Lē ke antepu Yeremii uú pēe mekeē-me m ma kai lē wa. U pēe re:

¹⁸ Rama-pō kari nní nné kómēiri.

Sicááila ne ikpōtu ke unyine uu wórii

Raseeli yee lē usiwā kecáá téni.

Úu nkpáni la piké u kpurei.

Ne kee, ái nkpáni u tise.

Pi ne Yeesu Isirayeli keteni-i pēeme

¹⁹ Upíima uleecaatume unyine uu Esipiti-pō Erooti mekpō-máá keláré-i Yosefi kpáfúme, ²⁰ uu re: A yisi, a kewá ne keuni kpísi aá ne Isirayeli ketē pele. Pēpēe pēe n la piké kewá kē kpu ye kpínle. ²¹ Kei ke Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kpísi uú ne Isirayeli pele. ²² Amá ke Yosefi uu n kó te Aricelayuusi yee usáa Erooti iyōpi Yutee ketē kecáá tōne, iwame ii u wai uu péé n yulu re úu kei tonene. Uléecaa uu kō keláré-i u símisi uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpō, ²³ uú ha kuyu kpē kapi ye n sée re Nasareti-i tone. Lē ke antepuye apí pēe m ma kai lē tikilē. Pi pēe re: Pi yé kam api kewá kē séi re Nasareti ukó.

3

Yohani Úniwole ye Uléecaa Nsímé yóólē

(Mariki 1:1-8; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28)

¹ Aí weri kumúnjé kunyine-i, Yohani Úniwole uu léeri un Yutee kucesi kóima-i yóólē te: ² Ani mefine conse, Uléecaa

iyǎpi ye nyahaimela! ³ Yohani nsímé ke antepu Esayi úú pɛɛ maɔ re:

Usoi rinǎo ye ri tɛɛ kucɛsi kóima-i n yóólɛ tɛ:

Ani Upíima ncee nyóɔnse,

ani usiceepi tǛiise.

⁴ Kuyooyoo nkpríi ketukanka ke Yohani úú pɛɛ tanaalɛ un kekónɛpampi kehale-i télɛ. Apáani nɛ metɛ́ kuú pɛɛ le.

⁵ Yerusalem pikó nɛ Yutee ketɛ́ nnéi pikó nɛ Yuriteɛ nkoi ketɛ́ pikó nnéi ye pɛɛ ukemɛɛ sónaapɔle, ⁶ api ye piakóɔpɛ yámne api tíyɛɛ uu Yuriteɛ nkoi kémɛɛ míni pi wole.

⁷ Yohani uu yénu rɛ Pifarisi nɛ Pisatuseɛ pɛɛ ukemɛɛ n sónaapɔ rɛ uké míni pi wole ápi kusa kulúí we. Uu pɛɛ pi maɔ re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi rɛ ani Uléécaɔ kuwǎi kpɛɛ n nyahaimɛ kaase? ⁸ Ani nómenéwai nɛ nyíɛ rɛ nǎ mɛsei mɛfine consele. ⁹ Áni kapɛ n nyu rɛ kani nní rí máikɛɛ rɛ Apiraham yɛɛ núnésáyaha nnya, lɛɛ nɛ nó piyɛ. Amá nɛ kale ké nó símisi rɛ Uléécaɔ yé fe uu apare nnyé pansɛɛ Apiraham siyase. ¹⁰ Iso ye pinaɲaa máálenle piké nɛ aléé iníɲí sémni. Lɛ́ nnya, kuléé kúyɛ kunsá apipi sɔnɛ m maru, pi yé ku riké api nna-i sáɔ. ¹¹ Míni ɲmane ke néɛ nó wole liké nyíɛ rɛ nǎ mɛfine consele. Amá uyɛɛ né́ memáá n sǎnti ye né fele. Ám tu ricuruu ké uanééri u mahã. Uyɛɛ sǎnti uké Nfáasɔnɛ nɛ nna nó wole. ¹² U nkpráni yare usoi nkó yɛɛ kulú kapí nɛ n cácai m múlɛ. U yé kukpépi pééi uu melukepipi risíme-i súúni, uu kǎ acólé ilúké té uké wa uké nna tenɛciré kémɛɛ a risé.

Yohani ye Yeesu míni wole

(Mariki 1:9-11; Luki 3:21-22)

¹³ Kumúɲé kpɛ-i ke Yohani uu kei rí we un písoi míni wole ke Yeesu uu Kalilee-pǎ yisi uu Yuriteɛ nkoi mme-i u lɛɛɔ rɛ uké kǎ uyɛ́ míni wole. ¹⁴ Amá Yohani uu yúlu uu rɛ: Né kaí nɛ sá rɛ ké kepómeé hapɔ pǎké né wole,

ái pṓo yé menínje kenéméé kam. ¹⁵ Yeesu uu pɛɛ u pɛɛɛ rɛ: A riyá liké pɛɛ lɛ̃ n we kelenɛ. Lɛ̃ kari yé fe arí nɛ lɛ̃ nnéí kɛ Uléécaá uu n̄ la n̄sɔnɛ wai. Kuu lɛ̃ m̄ ma, Yohani uu pɛɛ kóm uu míni u wole. ¹⁶ Kɛ Yohani uu lɛ̃ Yeesu piwóle m̄ masí, Yeesu uu míni-i léepɔ. Keyóme akɛ kei nní wúkule uu Uléécaá Nfaasɔnɛ yenu nn keyómɛcaá-pɔ súiri yare rilólǎ, nn ukɛcáá tone. ¹⁷ Tinṓo rinyine ari pɛɛ keyómɛcaá-pɔ leeri rɛ: Nkó yɛɛ Kenépipi lala kɛcire, ám yɛ ukɛcáá kṓ.

4

Setani yɛ Yeesu peikɛɛ

(Mariki 1:12-13; Luki 4:1-13)

¹ Lɛ̃ memáá, Uléécaá Nfaasɔnɛ nn pɛɛ Yeesu kp̄isi n̄ n̄ kucɛsi kóima loni rɛ Setani uké ha u peikɛɛ. ² Kɛ Yeesu uu sitúnjé afɛɛna nɛ sisinɛ afɛɛna anṓ m paasi, nkú nn u wai. ³ Setani yɛɛ m peikɛɛ uú nɛ u kɔ uu u maa rɛ: Pɔn mɛsei Uléécaá Kɛpipi, a aparɛ nnyé rinṓo maa aké pansɛ akpónó, aa le. ⁴ Yeesu uu u pɛɛɛ rɛ: Li Nléécaasimé kɛmɛɛ wólaalɛ̃ tɛ:

Ái ilukɛ ŋmanɛ yɛɛ yɛ usoi nfáa hɛ, amá m̄pá nsímé n̄-yɛ mɛɛ

Uléécaá nnṓ-i n léemɛ yɛɛ kɔ usoi nfáa hɛlɛ.

⁵ Setani uu kɔ Yeesu kp̄isi uú nɛ Uléécaá kuyu Yerusalem s̄i, uú ha kei Uléécaá keyɔ kehóré-pɔ u tɔsi ⁶ uu rɛ: Pɔn mɛsei Uléécaá Kɛpipi, a mɛpóćire keteni-i risáɔ. Li we rɛ li Nléécaasimé kɛmɛɛ wólaalɛ̃ tɛ:

Uléécaá yé pṓ nnya upileecaatumɛ rinṓo hɛ
api pṓ yéu

kupóna áku kapɛ nɛ riparɛ rinyine rinkp̄ou nnya.

⁷ Yeesu uu kɔ u pɛɛɛ rɛ: Li kɔ kɛmɛɛ wólaalɛ̃ tɛ:

Kapɛ Upíima Upóléécaá peikɛɛ p̄aké ukɛtɔ yɛ̃.

⁸ Setani uu kə pikpíké u kpá uú ha riyópe maamaa píima rinyine kehóré-pə təsi uu ketē nké kecáá ayəəpiyu ne ammule nnéi u nyísente ⁹ uu pəe kə u maa rə: Pən n ηmurei aa wúla aa né yáási, am nní nnéi pó he. ¹⁰ Yeesu uu u maa rə: A kenékúrí yisi, Setani. Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē tē:

Upíima Upólééca məcire kóló kaí pise rə usoi uké riwula uké yáási.

¹¹ Kei ke Setani uu pəe Yeesu riyá, piléécaatume api ukekúrí hapə api pəe ukecáá m paílē.

Yeesu ye upikei Kalilee keteni-i kóraane
(Mariki 1:14-15; Luki 4:14-15)

¹² Ke Yeesu uu n kó tē Yohani ye kukpaniilee-i we, uu yisi uu Kalilee ketē-mē pəle. ¹³ Kuu n hápə, úu Nasareti-i tóne, amá Kapərinawum-mē kuu tómpə. Kei ye kupiye ritime wele, Sapiləə ne Nefitalii ketē-pə. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pəe m ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U pəe rə:

¹⁵ Nó Sapiləə ne Nefitalii sitē pikó,
nóo mínimaa ritime n we
ne nóo Yuritee nkoi metéj n we,
nó mpuri sane pikó, nóo Kalilee keteni-i n we,

¹⁶ nóo pəe kuηmaha-i n we, ani kō tē
nə nképni metéi píima yenle.
Nkpə kuhore-i kaní pəé we,
metéi ye nképni nóo leepəle.

¹⁷ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pəe piyóó lō tē: Ani məfine conse, Ulééca ayəəpi ye nyahaimēle.

Yeesu ye pikpíntomécópii pina sée
(Mariki 1:16-20; Luki 5:1-11)

¹⁸ Yeesu ye pəe Kalilee kupiye ritime sónele uu Siməə kapi rinyíri n he rə Piyee ne uuwā Antiree yenu. Piketé ye pikpíntomécópii le. Anyeη kapi pəe fóm pin ne ikpíntomé

cópii. ¹⁹ Uu pɛɛ pi maa rɛ: Ani né ritiki ké t́yɛsɛ ani yɛ písoi pɛɛ yé né rint́iki wéési. ²⁰ Api mɛsɛ nɛ mɛsɛ anyɛ́h sá api u tiki. ²¹ Kuu kei n yisi, uu ḱyuu-mě śi uu kɔ Sepetee piŋmáne pité Yakupu nɛ uuwā Yohani yɛnu pi nɛ piusaa Sepetee pin pikuninɔi-i wɛ pin pianyɛ́h nyóɔnsɛntɛ. Uu pi séi ²² api mɛsɛ nɛ mɛsɛ kúninɔi nɛ piusaa yá api u tiki.

Yeesu yɛ céésile un kɔ itói pɔisɛ

²³ Yeesu yɛ pɛɛ Kalilee ketě nnéi kóónúlɛnɛ un Pisuifi ayomɛyáhaalee ḱɛmɛɛ céési un kɔ Uléécáa iyɔɔpi Nsímé Kɛcɛrɛ yóólě un kɔ itói nɔɔpuri nɛ nɔ́h nɔɔpuri mɛɛ písoi m pɛkɛsi pɔisɛntɛ. ²⁴ Kei kɛ urinyiri ari pɛɛ Sirii ketě nnéi kɛcáá rikóónú. Api pɛé nɛ pitóikó nnéi nɔɔpuri nɛ pě nnéi pɛɛ piipɛŋɛ-i nɔ́h nnyinɛ n kómei u n sónaapɔ un pi pɔisɛntɛ. Lɛlɛɛ nní yarɛ pinírihélaa nɛ rikpínkpí pikó nɛ síkankáláká. ²⁵ Asoiwuí ṕima nyɛɛ Kalilee-pɔ nɛ Ayu Kɛfi ketě-pɔ nɛ Yerusalem-pɔ nɛ Yutee-pɔ nɛ Yuritɛɛ nkoi metéj-pɔ n léɛmɛ aa pɛɛ u n tikilě.

5

Isímé kɛ Yeesu uu upipirɛtiki riyóɔpɛ kɛcáá n śimisi
(*Luki 6:20-23*)

¹ Kɛ Yeesu uu lě tisoiwuí n yé, uu yisi uu riyóɔpɛ yopoi uú ha tonɛ. Upipirɛtiki api pɛɛ kei u lɛɛpɔ, ² uu pɛɛ picélaa pi loni. Icéláa iyɛ nnyí:

Nkíŋniŋɛ yíkíyiki

³ Pɛɛɛ n nyu rɛ ápi Uléécáa inipɛɛ-i líka tulaalě pɛɛ pínarekɔmɛ.

Pɛɛɛ Uléécáa iyɔɔpi tɛ.

⁴ Pɛɛɛ n t́eni pɛɛ pínarekɔmɛ.

Uléécáa yɛ sóntilɛ uké pi kpurɛi.

⁵ Pɛɛɛ ḿ purú pɛɛ pínarekɔmɛ.

Uléecaa yé ketē kuú ne upisoí m mé̃ pi pa.

⁶ Περεε n náasi piké mewai wa meké aseí n tikilē peε pínarekome.

Uléecaa yé kam uu pimela pi wai.

⁷ Περεε ye picō íwe n té peε pínarekome.

Uléecaa yé kam uu kō pē íwe téni.

⁸ Περεε kefa n kráiiilē peε pínarekome.

Pi yé kam api Uléecaa yénu.

⁹ Περεε n wéési re pin yei n we,

liké kei n niḡú peε pínarekome.

Uléecaa yé kam uu pi séi re usipipi.

¹⁰ Περεε aseí n tíkilē, pisoí pin lē nnya pi wéékuselē

peε pínarekome.

Περεε Uléecaa iyōpi pikó.

¹¹ Nó mpí kapi n lámisi pin nó wéékuselē pin né̃ nnya nókenécáá nnóōme símaankeε, nóō pínarekome. ¹² Liké nó n láárú nōn ne mpōōnare cuunkeε. Nóinēheε ye keyómeεa-pō piyele ái kumúḡé má. Limεcō kapí peε antepuye peε peé ní we ani kelene weri wéékuselē.

Nnyási ne metéi kecáá icélaa

(Mariki 9:50; Luki 14:34-35)

¹³ Nóō ketē kecáá nnyási. Nnyási melō men nkpéni n kpu, yo kapi yé peé ne melō n pese? Li tise piké ketahaimē n fómpō pisoí piké téleise.

¹⁴ Nóō kō ketē metéi. Kuyu kpeε riyópe kecáá m mómaalē áku yé fe kuké m pékaalē. ¹⁵ Úka úu ye kéfiráa risé uu kucári ke kipi. Kecáá kuu ye ke ritōsi ake ḡpá úye kényō-i n kráiiilē. ¹⁶ Limεcō kai pise re nómenétéi meké n kráiiilē pisoí nnéi pin me nyáni. Pisoí piké nómenéwai sōne n nyáni pin ne Nóunésáa Uléecaa yeε keyómeεa-pō ní we ríyu waise.

Isé kecáá icélaa

¹⁷ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Áni kape m músu re Moisi isé ne antepuye icélaa kam pikópe ka. Ám ka re ké i kpu, amá ne kale re liké lē li. ¹⁸ Asei kam nní nó símisi, ketē ne keyóme ye kpére we, kewóipi cíú-cíú kéka nēe kesímépi kéka áke isé kémee mélele má, liké ha ne mpa yo keto tu. ¹⁹ Lē nnya, úye un isé rinoo rinyine n kesi uu kō picō céesi re piké ri kesi, mpa rinoo tē tinsá pitiki m páápú, uyee yé masí Uléécaá iyōpi kémee usínsá. Amá úye un ti m pakare un kō picō n céesi re piké limeco wa, uyee yé masí Uléécaá iyōpi kémee úyukō. ²⁰ Asei ye nyere re nōnsá Uléécaá mela n tikilē liké isé picélaa ne Pifarisi n fe, áni yé Uléécaá iyōpi kémee lō.

Kuwói kecáá icélaa

²¹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Nō kō te Uléécaá ye pirókpure maa re: Kape usoi kpu. Úye un usoi n kpu, piké liute ne túhaane. ²² Amá né ne nó maa re: Úye un ne uucō n wóosi, piké ne liute túhaane. Úye un uucō m maa re: Pó uníri nkó, piké liute ne pepepe ye ketúhaane píma-i n túhaane kémee ha. Úye un uucō m maa re: Pó uníri nkó, li tu re piké liute nna teneciré iwe kémee risápō. ²³ Lē nnya, pōn Uléécaá keyo-i kenyóonse-i linyine ne Uléécaá pihēe n ha, pōn n léise re upóco ye ne pó wólaalē, ²⁴ li pise re pōké kei ipóhēe iyē tiyá pōké liute leepō nōké nsímé nyóonse kelene, aa pēe inyóonse piwai pele.

²⁵ Pitele pin nó ne unyine kecōpe n we, nōn ketahai pitúhaane n sī, a tyyese nó ne uyē ani ncée kómēine. Insá lē, u yé ne utúhaane-i pó ha, uyē uu pó kpísi uu písóca pa, pē api kukpaniilee pó tani. ²⁶ Asei kam nní pó símisi, pōnsá ripówóme nnéi n héele tiké tene cáká-cáká ne ketanká tōrō-pō, áa kei mélele má.

Iwásá kecáá icélaa

²⁷ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Uléecaa ye maa re: Kapə iwásá wa. ²⁸ Amá nĕ ne nó maa re: Utisi úye un ucə unəsi n yĕ uu káipi, u ukemúŋé kémee iwásá ne unəsi uyĕ piwai masile lĕ. ²⁹ In te mepónípe luke-luke mee akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pə fóm̄pə. Li kutəsi we usoi uké uipiŋe likó linyine paa uú ne nfáa yenu ne kuu yé uipiŋe nnéi m̄ má apí ne nna teneciré kémee u sárp. ³⁰ In te kupónípe luke-luke kpeye ye akópe pó waise, a ku riké aa ketaa-pə ku fóm̄pə. Li kutəsi we pəké kupónípe luke-luke paa aá ne nfáa yenu ne kaa yé ipópiŋe nnéi m̄ má apí ne nna teneciré kémee pó sárp.

Utisi ne unəsi pitúunne kecáa icélaa

(Matiyee 19:1-12; Mariki 10:1-12; Luki 16:18)

³¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi ppe pirókpure maa re: Úye un unəsi n lakase, uké rítelé wa uké unəsi rimúise re u u yele. ³² Amá nĕ ne nó maa re: Úye un unəsi n lakase linsá iwásá nnya, iwásá kuu lĕ u tani. Úye un kə unəsi ke ucə uu n lákase n kpísi, iwásá ke liute uu lĕ wa.

Tinó piyekei kecáa icélaa

³³ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi ppe pirókpure maa re: Pən tinó n yekei, a ti ritiki. Pən tinó n yekei re pó Upiima linyine wa, kapə piwai li riyá. ³⁴ Amá nĕ ne nó maa re: Áni kapə ye rinó yekei re nó Uléecaa linyine wa. Áni kapə ye wéeri aní ne keyómecaa séi. Kai nní kei ye Uléecaa riyəəpitū nnya. ³⁵ Áni kapə ye kə wéeri aní ne ketĕ séi, kai nní kei ye Uléecaa ritū nnya. Áni kapə ye kə wéeri aní ne Yerusalem séi, kai nní kei ye uyóəpi wéese kuyu nnya. ³⁶ Áni kapə ye kə wéeri aní ne nórinyu séi, káni yé nní n fe nəké m̄pá nnyúpi cireníŋe riwárarase nĕe nəké risəmaase nnya. ³⁷ Nən ye m maa re "ee", liké "ee"!

Nɔn ye m maa re "eehei", liké "eehei"! Nɔn lɛ memáá nnyine ncɔ rinkpáse, Setani nkó ye mmɛ.

*Mɛwai picɛɛi kecáá icélaa
(Luki 6:29-30)*

³⁸ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔ kɔ te pi maa re: Úye un ucɔ menípee n fori, piké liute menípee pifore cɛɛi. Úye un ucɔ kuní n wehe, piké liute kuní piwéhe cɛɛi. ³⁹ Amá nɛ́ ne nó maa re: Áni kape ye usoi mɛwai kópe cɛɛi. Usoi un kuluke-luke-mɛ kepepe pó n tɔ, a kumíi-mɛ panse uké kɔ kei kepepe pó tɔ. ⁴⁰ Usoi un n la uké ketahai pó sée uké kepótúkanka tene yásí, aa mese kupókpélenku mahani aa u múise. ⁴¹ Usoi un pó n tɛ́ un ilũ pó n cɔnse re a ne rinã tise u sarumpɔ, aa mese i cɔni áá ne tinã tɛ́ meté u sarumpɔ. ⁴² Úye un linyine pó n we, a u he, úye un kɔ re u yé linyine pó lɔ, a u lonse.

*Ani nópinélaarɔ n la
(Luki 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔ kɔ te pi maa re: A upósáne n la aa upóláarɔ ipuri n yulu. ⁴⁴ Amá nɛ́ ne nó maa re: Ani nópinélaarɔ n la, ani ye pɛpɛe nó n wéékuselɛ́ kecáá keyóme yáasi. ⁴⁵ Nɔn lɛ n wai, nɔ pɛe mesei Nónúésáa Uléécáa yeɛ keyómeɛaa-pɔ́ n we sipipi lɛ. U ye t́yesele ituge ii pisoɔi sɔne ne pikópe leeri, uu kɔ t́yese ikóne ii cuuni ai pɛpɛe u m pakarelɛ́ ne pɛpɛe ápi u m pakarelɛ́ yoriye. ⁴⁶ Asei kecáá, in te pɛpɛe nó n la ηmane kaní la, ihéé íye kani pɛe mɛ́ te Uléécáa uké nó pa? Pilampooyóó ηmaa ricurruu pɔ́ ne ye kɔ limecɔ wale. ⁴⁷ In te nópinémáreɛɔ ηmane kaní ye yáasi, yo kani pɛe wa lisáηa? Pɛpɛe ápi Uléécáa m pakarelɛ́ ticurruu yeɛ kɔ limecɔ wale. ⁴⁸ Ani n nyaám ne kété-pɔ́ yare ke Nónúésáa yeɛ keléécáa-pɔ́ n we uu n nyaám ne kété-pɔ́ meɛɔ.

6

Lã kapi ye píwekóó linyine n he kecáá icélaa

¹ Yeesu uu kó pimáa pi kprá re: Ani nómenécíre tí, áni kape ye lã kaí ne n sá re noké Ulééca nnya wa písoi inipee-i wa re piké nó yé piké pakare nnya. Insá lã, Nóunésáa ye keyómecaa-pó ní we úu ihéé íka nó pane. ² Lã nnya pón úwekóó linyine n he, kape kuloo pi póké riyóó yare ke kecáá kecáá mewai pikó api ye ayómeyáhaalee-i ne icéé kecáá n wai re písoi piké pi pakare mecó. Asei kecáá, pi piihéé piyóó masile lã! ³ Amá pón ye linyine úwekóó n he, kupónípe mii áku kape lã ke kuluke-luke aku n wa ceri. ⁴ A ye riséé ne he. Upósáa Ulééca ye merówai kaá ne riséé n wai n nyáni yé pe pó hééle.

Piyómeyáhaa kecáá icélaa

(Luki 11:2-4)

⁵ Yeesu uu kó pimáa pi kprá re: Nón ye keyóme n yáási, áni kape ye kecáá kecáá mewai pikó mecó n wai. Pi ye n lale piké ayómeyáhaalee-i ne sicéerene-i n nyenu pin ne keyóme yáási re písoi piké pi yé nnya. Asei ye nye kam nní nó símisi re pi piihéé piyóó masile. ⁶ Amá pón ye n la póké keyóme yáási, a ye kupólee ló aa hánesi aa pe Upósáa Ulééca ke úka úu n nyáni yáási. Upósáa Ulééca ye n nyáni lã kaá ne riséé n wai yé ipóhéé pó pa.

⁷ Nón ye keyóme n yáási, áni kape ye méwoo kusíménaapí n wai yare pepe ápi Ulééca n nyu mecó. Pi ye m músu re pin lã meyá n símaanke, Ulééca yé ne pi kó. ⁸ Áni kape pimécó n wai. Nóunésáa Ulééca ye lã kai nó m pise nyule ani ye kelene li u welu. ⁹ Lã kai m pise re noké ye keyóme n yáási ye nní:

Urósáa, pó keyómecaa-pó ní we,

¹⁰ Písoi piké céri re tipónyíri ye kóólelenle, Ipyóópi iké kam,

Μερόλα μεκέ κετῆ κεκάά wa yare keyόμεσα-πῶ.

¹¹ A ye mπά keweesi kéye iluke ró he,

¹² A arókope ró sárei yare ke tó ye kῶ picῶ n sárei pin akópe ró n wa meῶ.

¹³ Kapε τίyese tóké pipeikee kémeε loó.

Amá a kuníri anipe-i ró lese.

Li we re pῶ iyópi ne nnahe ne

mímule te mπά píyεi-πῶ.

Amí.

¹⁴ Nῶn ye picῶ akópe kapi nó n wa pi n sárei, Nóunesáa ye keyόμεσα-πῶ n we yé kῶ nóanékó nó sárei. ¹⁵ Amá nῶnsá ye picῶ akópe pi n sárei, Nóunesáa páa yé kῶ nóanékó nó sárei.

Anópaḥaa κεκάά icélaa

¹⁶ Yeesu uu kῶ pimáa pi kπά re: Nῶn ye anó m pahaalē, áni kapε ye κεκάά κεκάά mewai pikó meῶ kéyu n caailē. Pi ye kéyu n cóhḥenlenle re pisoι piké céri re anó kapi pahaalē. Asei kam nní nó símisi re pi piihéé lē piyóó masile. ¹⁷ Amá pῶn ye anó m pahaalē, a ye lihí aa ríyu tulaali fóm. ¹⁸ Pisoι ápi kapε ne n céri re anó kaa pahaalē nnya. Upósáa Uléεcaε ke úka úu n nyáni nmanε yeε nyáni lē kaá ne riséé n wai. Uyεε yé pεε ipóhéé pῶ pa.

Keyόμεσα memá

(Luki 12:33-34)

¹⁹ Yeesu uu kῶ pimáa pi kπά re: Áni kapε n wéési nóké ketῆ nté memá yé nóké curii. Apapi ne ncámé yèè nté me caaile, piyaa pῶ ihánaa foru api me yáái. ²⁰ Amá keyόμεσα-πῶ kaí ne sá re nóké memá yé nóké curii. Apapi ne ncámé nn ye kei fe nké me caai, piyaa ápi yé kῶ fe piké ihánaa fori piké me yáái. ²¹ Li we re kei ke μερόμά ame n we ke κερómúhε aké wepῶ.

Metéi kenyárũ

(Luki 11:33-36)

²² Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Inípee yee ipiɛe kefiráa. Ipónípee in n nyań, i ye ipiɛe nnéi n kpáiiilenle. ²³ Amá ipónípee in m pódú, ipópiɛe nnéi yee ye kuɲmaha-i n we. Lẽ nnya, in te metéi mē kaa m má ye pansele kuɲmaha, a yē te kuɲmaha píima-i kaá we.

Uléecaa ne siwóó kecáa icélaa

(Luki 16:13)

²⁴ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Úka úu yé fe uké kumúɲé kuse kémee píyɔsaa pité n tikilē. Ḿpá liké íye wa, u yé use ipuri yé uu uco ikó n la, née u yé use ne kutu n cɔlē úu ye pee uco n waiselē. Áni yé fe nɔké kumúɲé kuse kémee Uléecaa ne siwóó n tikilē.

Ani ne Uléecaa n tálē

(Luki 12:22-31)

²⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Lẽ nnya kam nó maa re áni kape lē kani yé n li ne lē kani yé n ntí nɔké ne nfáa m má ne ilũ kani yé nɔinépiɛe n yárii nfasimé wa. Nfáa nn iluke fee, née ipiɛe yee ilũ fe? ²⁶ Ani sinúipi ripai nké. Ási ye lukesi, ási ye kpasi, ási ye líka risíme súũ. Amá Nɔunésáa yee keyómecaa-pɔ n we ye si kpíniile! Yare nɔ ɲmaa áni pee ríyú má lin sinúipi sē fee? ²⁷ Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa aɲmē ḿpá nkáripai kpáse?

²⁸ Yo nnya kani pee nkpáni ilũ kani yé nɔinépiɛe n yárii nfasimé wai? Ani meyúi mee ye sicare-i n felesi ripai nké! Áme pikei píka wai, áme kɔ ilũ íka nyelaankēe. ²⁹ Amá ké nó símisi re ḿpá ne lē, Uyóopi píima Salomɔo ricuruu ne ummule mmú nnéi, úu pee ilũ inyine má yee n nyań ai mefele menyine tulu. ³⁰ Nó písoi mpí nfatene n n piye. In te Uléecaa ye meyúi mee neni kecare-i n we pin kɔ kóso

nna me ηmaasine lē sōnukuse, nō̄ kecāá kúu yé ppe meníηe ripaíí? ³¹ Lē nnya, áni kapε ye nfasimé wa nōké maa re: Yo kari yé li née yo kari yé η ntí née yo kari yé tā. ³² Ppeε ápi Uléεcaa n nyu ppe lē likó mesére wéési. Amá Nōunésáa yeε keyómecaa-pō η we ye nyule lē kai nó m pise. ³³ Uléεcaa iyō̄pi kani yé mefoí wéési, ani kō lē kuu m pise n wai, u yé kō litō̄rō̄ nní nnéi mpuri pihεε nó rikpá. ³⁴ Lē nnya, áni kapε ye nfasimé wa re íye kai yé kóso n we. Li we re m̄pá keyáa kéye ne kenkó ye mu.

7

Ái we re tōké ye picō akópe m palē
(Luki 6:37-38, 41-42)

¹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Áni kapε ye picō ne túhaane, Uléεcaa úu kapε ne nō̄ n túhaane nnya. ² Lē kani ye picō akópe m̄ pa mecō ke Uléεcaa uu akópe nó pane. Kemúηé kē kani ye ne picō m̄ musí kapi kō ne nō̄ músune. ³ Yo nnya kaa keyúipi keε upōcō menipεε-i η we nyáni, áa ppe kenawelépi keε mepókó-i η we nyáni? ⁴ Íye kaa yé fe aa ucō maa re: A nyere ké keyúipi mepónίpeε-i lese, kenawelépi ken kō pεé ne mepókó kέmeé we? ⁵ A tíye pō kecāá kecāá mewai má kra! Kenawelépi keε mepónίpeε-i η we kaa yé mefoí lese aa ppe ηsone n nyáni aá ne keyúipi keε ucō menipεε-i η we lese.

⁶ Áni kapε ye Uléεcaa likó sipōpi pa re siké li. Insá lē, si yé ne nó panse asi nó kéheni. Áni kapε ye kō nōinékólé kecire áfōη keyu-i risá. Insá lē, a yé i teleise ii caai.

Piwei ne piyōó
(Luki 11:9-13)

⁷ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani ye Uléεcaa we, u yé nó hε. Ani ye ukεmeε piwélaa ha, u yé tíyεε ani yénu. Ani ye ihánaa u rikómkóm, u yé nó hánne. ⁸ Úye un u n

we, u ye u hele. Úye un ukemeε linyine n wéési, u ye li yenle. Úye un kɔ ihánaa u rinkómkóm, u ye u hánnele. ⁹ Nó úye kepipi keε yé iluke u we, uu pεε ripare kpisi uu ke he? ¹⁰ Née nó úye kepipi keε yé nkpíntomé u we, uu pεε iwáa kpisi uu ke he? ¹¹ Mpa nó pikpááree mpí nní, nɔ ye fele ani nɔsinépipi lisɔne he. Nónésáa yeε keyómecaa-pɔ ní we yeε yé pεε meníhe pεpεε lisɔne u m pise piheε riyáá? ¹² Lɛ nnéi kani ní la re pisei piké ye nó wa, ani ye limecɔ pi wa. Lɛ ke isé ne antepuye api pise re nɔké ye wa.

Tinɔnɔ tεε m mókú-mókúlɛ
(Luki 13:24)

¹³ Yeεsu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani ne rinɔnɔ tεε m mókú-mókúlɛ lompo. Tinɔnɔ péré-péré ne ncée meε n laanu pelele ye nkɔ-mɛ simpɔle. Pisei kulúi pεε ye ne kei lompo. ¹⁴ Amá rinɔnɔ tεε ye ne nfáa-mɛ ní ha ye mókú-mókúlɛnle. Lincee pɔ ne kɔ nkɔpáni meεε wéké-wéké. Pisei pεε ye n n yé ápi kulúi we.

Antepuye nɔme kecáa icélaa
(Luki 6:43-44)

¹⁵ Yeεsu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne antepuye nɔme. Pi ye rikpárále apí n nyíselɛ te pi asáhpipi le, némpákane pi pisifa-i ákpe kpááree le. ¹⁶ Pimewai kani yéé ne pi ceri yare kapi ye aléépipi ne akuléé ní céri mecɔ. Ápi ye areεεε sinípeleépi kecáa tɔ. Ápi ye kɔ afiiki ahíhíi kecáa tɔ. ¹⁷ Kulée sɔne kpeε ye apipi sɔne mari, kulée kópe pɔɔ apipi kópe maru. ¹⁸ Limecɔ ke kulée sɔne áku ye fe kuké apipi kópe mari, kukópe páa ye kɔ fe kuké apipi sɔne mari. ¹⁹ Pi ye kulée kpeε áku apipi sɔne m máru rikéle api nna-i ku sáɔ. ²⁰ Limecɔ kani yéé antepuye nɔme mewai ne pi ceri.

Pipiretiki yíkíyiki kecáá icélaa
(Luki 13:25-27)

²¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ái pē nnéi ppe né n sélei re Upíima, Upíima ppe Uléécaá iyɔɔpi kémme lonine, amá ppepe Unésáa yee keyómecaa-pɔ n we mela n wai ηmane ppe Uléécaá iyɔɔpi kémme lonine. ²² Meyǎ né ha keyáa kē ke Uléécaá uu pisoí n túhaanene né ma re: Upíima, Upíima, áí tóo ripónyíri ne Uléécaá nsímé pisoí símisi ari aníri lakasente ari kɔ tipónyíri ne mewaisaηa kulúí wapisii? ²³ Kei kam yé ppe pi símisi nsone re: Ám píkai nó nyu! Nó pikópekɔɔ mpí. Ani kenékúrí nté rinyɔsól!

Síyɔ sité sinyine kecáá nsímé
(Luki 6:47-49)

²⁴ Yeesu uu ppe ntórɔɔ pi ma re: Úye un nsímé mmú nnéi kutu rincɔ un kɔ n tintiki, u we yare usɔhɔɔ yee kepare kecáá ukéyɔ m mǎ. ²⁵ Ikóné ii cuuni, ikóí ii yipu, kuyɔ píima kunyine aku kényɔ ke-i pépu, áí nkpáni líka ke wa, kake kepare kecáá m mǎmaalē nnya. ²⁶ Nkó yee nsímé mmú nnéi kutu riñcɔ, úu ye ppe n titiki ye we yare uníri yee nnyene kecáá ukéyɔ méwoo m mǎ. ²⁷ Ikóné ii cuuni ikóí ii yipu, kuyɔ píima kunyine aku kényɔ ke-i pépu, ake lolu ake foru téké-téké.

Yeesu nnaηe kuú ne n céési

²⁸ Ke Yeesu uu anɔɔ nyē nnéi pimáa rí masí, umecélaa ame ppe pisoí riwúí meyǎ nnɔɔ n yipaalē. ²⁹ Uyē úu céési yare isé picélaa mecɔ. Amá Uléécaá nnaηe ke uyē uú péré ne céési.

8

Yeesu ye uyǎ unyine pɔise
(Mariki 1:40-45; Luki 5:12-16)

¹ Ke Yeesu uu riyópe rincépime memáá, asoiwuí píima anyine aa pɛɛ u n tikilẽ. ² Kei ke uyǒ anyine uu ukekúrí hápɔ uu wúla uu re: Upíima, pɔn n la, pó né wole am funi. ³ Yeesu uu kunípe saapɔ uu u ca uu re: Ne lale a peí. Mese ne mese, keyǒ ake ukecáá lelu uu funi. ⁴ Yeesu uu pɛɛ rinóo u he re: Kape wa unyine uké kǒ. Amá a uyee Uléécaá inyóonse n wai leepɔ uké pó musí uké yé te pɔ peí, aa pɛɛ limemáá inyóonse ke Moisi uu ne nó n tíye wai liké mǔpá úye nyíse re pɔ peile.

*Yeesu ye Rɔm usóóca kpéẽ unyine ukeikó poise
(Luki 7:1-10; Yohani 4:43-54)*

⁵ Yeesu uu pɛɛ limemáá ncée kpísi uu Kaperinawum kuyu lomɔ. Rɔm usóóca kpéẽ unyine uu ukekúrí nyósópɔ uu ne u téní re uké u come. ⁶ U Yeesu maa re: Upíima, unékeikó ye kényɔ-pɔ ne kufón finupɔle lin ána u pahaalẽ, uu nkéhẽ ne kényu mápɔ. ⁷ Yeesu uu u pɛɛ re: Ne kɔ, né ha u poise. ⁸ Kei ke usóóca kpéẽ uyẽ uu pɛɛ kɔ re: Ám tu re pǔké kenéyɔ-i lomɔ, Upíima. Amá pɔ kpére rinóo he, unékeikó ye lẽ peile. ⁹ Li we re nẽ ticuruu ye pinéwéése mále nen pi pakarelẽ. Nen kɔ pisóóca má pɛɛ nẽ m pakarelẽ. Nen piunyine m maa re uké méye ha, u ye hale. Nen kɔ ucɔ m maa re uké kam, u ye kale. Nen kɔ unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ¹⁰ Ke Yeesu uu anóo nyẽ n kǒ, ai nnóo u yipu, uu pɛɛɛ u n tikilẽ maa re: Asei kam nní nó símisi, ám Isirayeli keteni-i ricuruu úka kémee nfatene píima mmú ncɔ yenaalẽ. ¹¹ Ne la ké nó símisi re pisoí meyã yé ketuɣeleeme ne ketuɣeloló-mẽ leeme, pi ne pirósáayaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu api Uléécaá iyɔɔpi-i tone api kesé iluke le. ¹² Amá pi yé pẽ kaí pɛé ne n sá re piké Uléécaá iyɔɔpi kémee lɔ ketahai kuɣmaha-mẽ fómpɔ api pɛɛ kei m pupukeɛ pin iní takai.

¹³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ usóɔca kpéẽ uyẽ maa re: A n ηme a kui. Mpófatenɛ nnya, lɛ kaa m piɛɛ yé wa. Ukeikó uu mesei ituɛɛ ise iye-i pélu.

Yeesu ye pitóikó kulúi pɔise

(Mariki 1:29-34; Luki 4:38-41)

¹⁴ Yeesu uu pɛɛ limemáá yisi uu Piyee keyɔ sɪ, uu kei uyẽ ulóhóni lɛɛpɔ un finu uipiɛɛ in tolú. ¹⁵ Yeesu uu kuníɛɛ u ca, kupiɛɛtoɪ aku tɛɛɛ, unósi uu yisi uu ukecáá paí.

¹⁶ Kai nnyóɔ n wa, apí nɛ pinírihélaa kulúi Yeesu lɛɛpɔ, uu rinóɔ aníri male, aa wuru aa pikeméé lelu, uu kɔ pitóikó nnéi pɔisente. ¹⁷ Lɛ ke antepu Esayi uú pɛɛ m ma ke mewai mɛ amɛ ritiki re: Tirónáɛɛi kuú yɔsɪ uu irótóɪ kpísi uu cɔni.

Yeesu pitiki kecáá icélaa

(Luki 9:57-62)

¹⁸ Keyáa kɛnyine ke Yeesu uu Kalilee kupiɛɛ ritime we, risoiwuí ari u kálaapɔ. Kei kuu pɛɛ upipiretiki maa re u nɛ pɛ piké ritíɛɛ rícɔ-mɛ ha. ¹⁹ Kei ke isé ucélaa use uú nɛ u rikɔ uu u maa re: Ucélaa, mpá yei kaa sí né pó ritiki. ²⁰ Yeesu uu u pɛɛɛ re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má. Amá né Usoi Kɛpipi, am tika má kam yé ríyu n tampɔ ké wɛntɛ. ²¹ Kei ke upipiretiki use póɔ pɛɛ kɔ u maa re: Upíima, a ncée né hɛ ké ha unésáa kulɛsi ké pɛɛ kelɛɛ pó ritiki. ²² Yeesu uu u pɛɛɛ re: A né ritiki aa pikpɔkpɔ yá piké pipikpɔkpɔ kulaankɛɛ.

Yeesu ye meyo píima menyine risééɛɛ

(Mariki 4:35-41; Luki 8:22-25)

²³ Yeesu uu kúninɔi kéɛɛɛ lompɔ, upipiretiki apí yisi apí u lɛɛpɔ. ²⁴ Kapi n tósu, meyo píima menyine amɛ pipéɛɛ kápáá, míni amɛ kúninɔi yarii. Amá Yeesu póɔn pɛɛ lɔni. ²⁵ Upipiretiki apí ukekúri nɛyóɔpɔ apí u yóɔɛ apí re: Upíima a ró comɛ, tɔ kpínine. ²⁶ Yeesu uu pɛɛ pi maa

re: Yo nnya kani iwame wai? Nó písoi mpí, nónnéfatene ín piye. Kei kuu pɛe yisi uú ne kuyo ne míni cési, ai pɛe séé léké-léké keu. ²⁷ Ai mpá úye nnóo yipu api pɛe pimɛɔpɛcɛre n tee re: Usoi úye kecɛre ye nkó kaí ne kuyo ne míni ripéne lin u pakarelé?

Yeesu ye pinírihélaa pité pinyine paise
(Mariki 5:1-20; Luki 8:26-39)

²⁸ Ke Yeesu uu kupiye ritime te-i n yisi uu Kataraa ketē-pɔ ritime ricɔ tulu, pinírihélaa pité pinyine api akpíí kecɔpɛ leeri api u leɛpɔ. Písoi pē tikpákárá kapi n wai nnya, úka úu ye pɛe kaha uké ncée mmē titiki. ²⁹ Kapí ne Yeesu rinsáne, api péé n cáái re: Uléécaá Kɛpipi, tó ne mpó ne í-ye? Pɔ ka re pɔké íwe ró wa Uléécaá ituyɛ iye-i kuú ne ró n túhaanene iké kelene tuu?

³⁰ Áfɔɔ anyine ye pɛe kei kulúí wele an túkuri, áí meyá ne ketaa pi we. ³¹ Aníri aa Yeesu suúluse re: Pɔn n la pɔké písoi mpí-i ró lákase, a tíye tóké ha áfɔɔ nnyé nyee nté-pɔ nní kulúí í we kémee lomɔ. ³² Yeesu uu a maa re: Aní n tósu! Aa pɛe písoi pité pɛ-i yisi aá ha áfɔɔ nyɛ-i loni. Mese ne mese, áfɔɔ nyē aa wuru aá ne rikúú cépi aá ha ne kupiye-i kpúupɔ aa kpíni. ³³ Pɛpɛe pɛe áfɔɔ nyē m méé api itóó karií api kuyu sī apí ha lē nnéí lee n wa ne lelee pinírihélaa pē n wa keeni. ³⁴ Kei ke kuyu písoi nnéí api ripehépɔ api Yeesu leɛpɔ. Kapi u n yé, api u suúluse re uké piketeni-i le uké tómpɔ.

9

Yeesu ye kékankáláká kenyine paise
(Mariki 2:1-12; Luki 5:17-26)

¹ Yeesu uu pɛe kúninɔi loni uu kupiye pitéɔ kpá, uu ukuyu pɛle. ² Api pɛe kékankáláká kenyine risánjáápɔré wai apí ne u leɛpɔ. Kuu pinfatene n yé, uu kékankáláká

kē maa re: A n kahari unépipi, ne apókópe pó sáreile. ³ Kei ke isé picélaa pinyine api pēe pimēcōpecire tee re: Utisi nkó ye Uléécaā riyu kopulé! ⁴ Yeesu uu pikemúnjé céru uu re: Yo nnya kani lē nósínéfa-i simúnjé kópe wai? ⁵ Anóo nnyé keté kecōpe, ríye tee fákú ne rico: Ke usoi uu yé kékankáláká m maa re: Ne apókópe pó sárei nēe kuu yé ke m maa re: A yisi a sónē? ⁶ Ne la nóké céri re nē, Usoi Kepipi ye ketē kecáá nnaŋe mále ké ne písoi akópe pi sárei. Kei kuu pēe kékankáláká kē maa re: A yisi a nyere, a ripósánjápōré pílesi aá kulu. ⁷ Utisi uu yisi uú kulu. ⁸ Ke písoi kulúi pēe kei n we api lē n yé, ai píri pi wai api pēe Uléécaā m pakarente re u sisoiipi nnaŋe píima mmē he nnya.

*Yeesu ye Matiyee sée re uké u ritiki
(Mariki 2:13-17; Luki 5:27-32)*

⁹ Yeesu uu kéyu-mē n tósu uu utisi unyine kapi ye n sée re Matiyee yenu un pilampooyóó kekēi-i tú. Uu u maa re: A yisi a né ritiki. Matiyee uu yisi uu u tiki. ¹⁰ Yeesu uu pēe lē memáá sí uú ha Matiyee keyō-i n tū un iluke le. Pilampooyóó ne pikópekóó picō apí hapō api kei u ne upipiretiki kekúri tone. ¹¹ Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke núnécélaa ne pilampooyóó ne pikópekóó picō api kelō kese tū pin le? ¹² Yeesu uu kóm pin lē símisi uu re: Ái písoi pēe isare n láárú nnya ke upōise uú we, amá pitóikó nnya kuú we. ¹³ Ani ha Uléécaā nsímé mmú kuu m ma aseí wéési ani kóm. U maa re: Né, Uléécaā ye nó písei re ani íwe n ténaane, ám nó písei re ani ye isee ne né nyóonse. Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ái pēpēe pimēcire n nyáni re pi písoi le pēe aseí n tikilē kam písei ka, amá pikópekóó nnya kam ka.

Yeesu ye anówpahaa nsímé wai
(Mariki 2:18-22; Luki 5:33-39)

¹⁴ Kei ke Yohani Úniwole pipiretiki api Yeesu kekúrí hápɔ api u pise re: Yo nnya ke tó ne Pifarisi ari anówpahaankée mesére, amá pǎ pipiretiki ápi ye pee paasi?

¹⁵ Yeesu uu pee pi pese re: Nɔ músu re usoi yé písóonne anyá n wai uu upisane séi api péé hapɔ apí ne mpóɔcaai n tũ? Aai, mmē ñn we. Li yé kam api kumúhɛ kunyine-i unósikó uyě pikecɔpe lese apí ne tómpɔ. Pée uye-i kapi yé pee anówpaaasi.

¹⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ápi ye kusáñáá fale kepampi kpísi apí ne risípii kpure tarɛne. Insá lɛ, kusáñáá fale kepampi yé kusáñáá kpure nkú m pasalɛ aí cɛéri, kupóle aku pee kufói feriyɛ. ¹⁷ Uu kɔ kpá re: Úka úu ye píta pelɛ akónenuh kpure-i súũ. Insá lɛ, píta yé kam api pelu, anúh aa kpáfú api keteni-i lúlu, anúh pɔɔ kɔ méwoo wai. Amá akónenuh fale kémee kapi ye píta fale súũ, ai lɛ n we apí ha ne pelu.

Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kɔ unósi unyine pɔise

(Mariki 5:21-43; Luki 8:40-56)

¹⁸ Yeesu un lɛ we un ne Yohani Úniwole pipiretiki símisi, Pisui fi uyukóɔ unyine uú hapɔ uu ukeyu-i wúla uu re: Unékpére yee nfáani nní kpupɔ aí kahane n náñai. Amá a kam a ha anípe ukecáa rilaa. U yé nfáa wa. ¹⁹ Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api u tiki.

²⁰ Unósi unyine yee ménye n foho hái ihmē kefi ne ité, uú ne Yeesu kɔ, uu uilũ titime kepire-mē ca. ²¹ Ái méwoo kuu lɛ tica. U ukefa-i maa re: Nen péé ñmaa uilũ kerí n fe am ca, ne yee péé péí. ²² Yeesu uu pee kepire-mē panserɔ uu u yenu uu u maa re: A n kahari unékpére, mpófatene ye pɔ péisele. Unósi uyě uu kei nní pélu.

²³ Κε Yeosu uu ha úyukóó uyẽ keyo n tuiɓo, pisunsímaa pɛe pimɛcɪrɛ n cápinɛ piké nkɓo wa nɛ risoiwuí nɛ iwóó líkí-líkí kuu lɛɛɓo kɛyo meyɪpɛ. ²⁴ Uu pi maa rɛ: Ani nté léɛɓo. Kɛkpérepɪ nké ákɛ kpu, kɛ lɔnilɛ. Kuu lɛ́ m ma, apɪ u sɛ́nnɪ. ²⁵ Kapi pɪsoi ketahai-mɛ́ n léɛɛɓo, Yeosu uu pɛɛ kulee lomɓo. Uu kɛkpérepɪ kuníɓɛ tini, ákɛ yisi ákɛ nyɛrɛ. ²⁶ Nsímé nn kei ketẽ kɛ́ nnéí kóónú nn tárɛnɛ.

Yeesu yɛ pinyíyɛ pité ɓɪsɛ

²⁷ Κε Yeosu uu kei n yisi un tósu, pinyíyɛ pité pinyinɛ apɪ u n tikilɛ pin cáái rɛ: A irówɛ yɛ́, Tafiti Kɛpɪpɪ.

²⁸ Kuu kɛyo n tu, pinyíyɛ pɛ́ apɪ ukékúrí hapo. Kei kuu pɛɛ pi pɪsɛ rɛ: Nɔ nɛ kɛfa tɛnɛ rɛ né fe am lɛ́ kani ní la waii? Apɪ u pɛsɛ rɛ: ɛɛɛ Upíima, ɓó fe. ²⁹ Kei kɛ Yeosu uu pɛɛ piinipɛɛ rica uu rɛ: Uléécaá uké lɛ́ kaní nɛ nní kɛfa n tɛnɛ nó wa. ³⁰ Kuu lɛ́ m ma, piinipɛɛ ii wúkule apɪ n nyáni. Uu pɛɛ pi kúrúrúɛ rɛ: Ani nómenécíɛ tɪ́ n̄sɔnɛ, áni kape tíyɛ unyɪnɛ uké lɛ́ kó. ³¹ Amá kapi yé kei nní n léɛɓo, apɪ piketẽ kɛ́ nnéí nɛ Yeosu nsímé kóónú apɪ ríyɪ u waisɛ.

Yeesu yɛ usoi yɛɛ úu yɛ n símisi ɓɪsɛ

³² Pinyíyɛ pɛ́ ɓóon nní fáaupólɛ́, pinyinɛ apɪ nɛ unírɪ-hélaa unyɪnɛ yɛɛ úu yɛ nsímé n fe Yeosu lɛɛɓo. ³³ Κε Yeosu uu yé kuníri kpɛ́ n lákasɛɓo, utisi uyẽ uu nsímé kápáá. Ai riwúí tɛ-i m̄pá úyɛ nnóó yɪpu, apɪ pɛɛ rɛ: Ári píkai Isirayɛɛli keteni-i mɛwai mmé mɛcɔ yɛnaalɛ́! ³⁴ Amá Pifarisi ɓóó rɛ: Kunírɪlã wééɛ kɛɛ́ n̄naɓɛ u hɛ un nɛ anírɪ lakasɛ!

Yeesu yɛ pɪsoi pɛɛ n cápinɛlɛ́ íwɛ tɛ́

³⁵ Yeosu yɛ pɛɛ ayu nɛ siyupi nnéí kóónúlɛnɛ un kei Pisuífi ayomɛyáhaalee kɛmɛɛ céési un kɔ Uléécaá iyɔɔpɪ Nsímé Kɛcɪrɛ pɪsoi yóólɛ́ un kɔ itóí nɔɔpuri nɛ nɔɔɓ nɔɔpuri mɛɛ pɪsoi m ɓɛkɛsi ɓɪsɛntɛ. ³⁶ Uu asoiwuí yénu an ɓɔnnɛlɛ́ lin a feriyɛlɛ́, an méwoó tóórɪnkɛɛ yarɛ isáɓ

ye e íi usé m má, ai íwe u wai. ³⁷ Uu p̄ee upipiretiki maa re: K̄ecare k̄ee kúkpaa n tu ye laanule pelele, amá p̄ep̄ee yé ke n̄ k̄pasi ápi p̄ee kulúí we. ³⁸ L̄ẽ n̄nya, ani Upíima pise re uké p̄ikeikó p̄ee yé n̄ k̄pasi pame.

10

Pitum̄e kefi ne pité ke Yeesu uu n wée

(Mariki 3:13-19; Luki 6:12-16)

¹ Yeesu uu p̄ee upiretiki kefi ne pité séi uu n̄n̄aje pi he piké ye ne aníri lakase api ye k̄o ne itói nc̄opuri ne nc̄oñ nc̄opuri mee p̄isoi m p̄ekesi p̄oisente. ² Pitum̄e kefi ne pité p̄ẽ anyiri ye n̄nyé: Ufoí ye Sim̄o kapi rinyíri n he re Piyee ne uuwã Antiree, ne Yakupu ne uuwã Yohani. P̄ẽ keté ye Sepetee p̄ijnm̄ane le, ³ ne Filipu ne Patelemii ne Tomaa ne ulampooyó Matiye ne Alifee uñm̄ane Yakupu ne Tatee, ⁴ ne Sim̄o ye p̄ee ukuyu pimúlé k̄ecáa n t̄apu ne Yutasi Isikariȳoiti ye Yeesu n t̄í uu piláaro anipe-i wai.

Pikei ke Yeesu uú ne p̄isoi p̄ẽ n tum

(Mariki 6:7-13; Luki 9:1-6)

⁵ P̄isoi kefi ne pité p̄ẽ ke Yeesu uú ne p̄ikei t̄ũ uu pi céési re: Ani sil̄o se-i ke mpuri sane pikó api n̄ we n kaase. Áni kape Samarii pikó ayu k̄em̄ee ha. ⁶ Amá Isirayeli pikó p̄ee n̄ we yare isáñ ye m p̄o k̄em̄ee kani yé ha. ⁷ Ani icée k̄em̄ee pi n s̄imisi re: Uléecaa iȳoopi ye nyahaim̄ele. ⁸ Ani pitóikó m p̄oisente, ani pikp̄okp̄o yukusente, ani t̄iyese piȳó piké pans̄e p̄isoi p̄ee ápi m̄ékperinkpe m má, ani aníri lakase. Faalaa kani yé, faalaa ke n̄ó yé k̄o pic̄o he. ⁹ Áni kape nk̄páni wura née nwóóweni née mewóópipi k̄pisi n̄ké awóól̄o-i wa n̄ké ne rip̄ene. ¹⁰ Áni kape kul̄ó k̄pisi n̄ké ne nc̄ee ritiki, áni kape k̄o ketúkanka k̄ese k̄pisi. Áni kape k̄o anéeri née kuséle rimúlú. Li we re ukeikó ye ye upikei piluke li.

¹¹ Μπά kuyu maa-i νέε keyupi-i kani lompo, ani ye uyee yé n̄ ημυρεί uu nó yósu wéési. Un n ημυρεί un nó n γοσί, ani ukemeé tone aí ha ne nóκενέτόηέγaa tulu. ¹² N̄on ye kέγo kέye-i n lompo, ani ye κepikó yáasi re: Liké nó n niηú! ¹³ Kέγo kē pikó pin nó n γοσί, nkίηηιηe kaní ne pi n̄ la nké pikεcáa n we. Amá pinsá nó n γοσί, nkίηηιηe kaní ne pi n̄ la nké nóκενέμεε pεepo. ¹⁴ Pin kέγo kenyine-i νέε kuyu kunyine-i n ye re ápi nó yósune νέε ápi kó nónnésímé kutu c̄one, ani kέγo ke-i νέε kuyu kpe-i léepo ani nóanána nkoηo péi ani pikuwéé-mē yaapo. ¹⁵ Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécaá uu n sónti uké ne pisoι n túhaane, Sot̄om ne Kom̄oari pikó ke Uléécaá uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpē ikó kutōsi wa.

Lē kapí masí κepire pisoι n wéékusene
(Mariki 13:9-13; Luki 21:12-17)

¹⁶ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Ani n̄sone kō te, kam nní nó n tum, ani isáη yeε ákpe kec̄ape n̄ we mec̄o n s̄one. Lē nnya, ani mes̄oħo m má yare iwáa, ani alólā mec̄o kέyu m purú. ¹⁷ Ani nómenécíre ne pisoι tī. Li yé kam api ye nó tini apí ne sitúhaane-i sí, api ye kó piayomeyáhaalee-i iséi nó súúkee. ¹⁸ Pi yé kam api ye nē nnya píyukóo ne piyóopi kémeε nó séi re n̄ké kó pē keyu-i ne mpuri sane pikó keyu-i inétansei li nnya. ¹⁹ Pin ye ketahai nó n sée, iwame íi kapε ye nó wa re n̄-ye kani yé ha símisi νέε íye kani yé ha n símisi. Liitujε in n tu, Uléécaá yé m̄maa-maa nó he aní male. ²⁰ Ái nóκενέμεε knn léerine. Amá N̄ounésáa Uléécaá Nfaasone yeε nóκενέμεε símisine. ²¹ Usoi yé umárec̄o kp̄isi uú pa re piké kpu. Usoi uu kó ukepipi kp̄isi uú ne limεc̄o wai. Siwá asi pisáa ne píni kecáa nyere asi pi kp̄isi así pa re piké kpu. ²² Pisoι nnéi yé kam api nē nnya nóinépuri yulu. Amá nkó yeε rinkáhá-káhá ne két̄o-p̄o, Uléécaá yé uriyu l̄o. ²³ In kuyu kúye-i nó n wéékuselē, ani

wuri ani kucɔ tɛ́j. Asei kam nó símisi re áni Isirayeli ayu kóónúne nɔ́kɛ tɛ́jɛne Usoi Kɛpipi keké kelene kam.

²⁴ Upeikee úka úu uucélaa fe. Limecɔ, ukéikó úka úu ukeisaa fe. ²⁵ Li nyam te upeikee uké ucélaa ketule tu. Li nyam te ukéikó uké ukeisaa ketule tu. Née núnúnyɔsaa, n̄́ kápi piséi tíye re Pelisepule, wóo pɛɛ n̄́ pinéyɔkó?

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Luki 12:2-7)*

²⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Áni kape pisei n wuru. L̄́ nnéi l̄́e m pékaal̄́ ne l̄́ nnéi ke úka úu n nyu yé kam ai metéi kém̄e léeri mpá úye uu li yenu uu kɔ li ceru. ²⁷ Mm̄e kam nní kuɔmaha-i nó n símisi, ani ha metéi kém̄e n tiyóó. Ani ha kɔ mm̄e kam nní kutu-i nó rinwéi-wéi, kecáá-i nyere ani yóó mpá úye uké kó. ²⁸ Áni kape pɛpɛ ye usoi n̄́ kpu ápi ye pɛɛ fe piké ukumíiri kpu n wuru. Amá Uléecaa kani yé meníje n wuru re u ye fele uu usoi kopu uu kɔ u ne ukumíiri kpísi uu nna teneciré kém̄e waipɔ nnya. ²⁹ N̄́té pi ye sinúipi yuke-yuke sité yáa aí ne kétanká kumúnjé sá, née yo? Mpá ne l̄́, kéka áke ye méwoo kpu kái Núnúnyáa Uléecaa mela. ³⁰ Ticuruu Uléecaa ye nórínéyu kecáá nnyúpi kɛenle un n-nnéi nyu. ³¹ L̄́ nnya, iwame íi kape ye nó wa. Nɔ Uléecaa inipɛɛ-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúí fe.

*Yeesu meyóó ne umeyule kecáá nsímé
(Luki 12:8-9)*

³² Yeesu uu kɔ kpá re: Úye un pisei kecɔpe n ɔmurei re u unékó le, n̄́ né kɔ Unésáa yeɛ keyómecaa-pɔ n̄́ we keyu-i ɔmurei re née u te. ³³ Amá úye un kɔ pisei kecɔpe n kesi re úu unékó, n̄́ né kɔ Unésáa yeɛ keyómecaa-pɔ n̄́ we keyu-i kési re ám u nyu.

Yeesu úu ne nkíhniye písoi ka, amá atɔpi kuú ne písoi ka

(Luki 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Yeesu uu kɔ kpá re: Áni kape m músu re níniye kam ne ketē kecáá ka. Ái nkpáni níniye, amá atɔpi kam ne ka.

³⁵ Ne kale ké uɣmáne ne usáa cɛɣse, am kɔ ukpére ne úni ne ufɔsi ne unyáani cɛɣse. ³⁶ Usoi keyɔ cire pikó ηmaa pɛe iláarɔ u waine.

³⁷ Usoi nkó yee usáa née úni n la ai tósu lɛ kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. Nkó yee kɔ uuɣmáne née uukpére n la ai tósu lɛ kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. ³⁸ Nkó yee úu n ηmurei re uké menécɔ ukunapéékɔ́ riyá * uké pɛe né ritiki, úu ne sá re uké unépiretiki. ³⁹ Nkó yee n la uké unfaa m múílɛ, yé kam uú ne n fómni. Amá nkó yee nɛ́ nnya unfaa n fóm, yé kam uu n yenu.

Ihéé kecáá icélaa

(Mariki 9:41)

⁴⁰ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nkó yee nó n yɔsí, ye kɔ nɛ́ yɔsile. Nkó yee né n yɔsí, ye kɔ uyee né n tumme yɔsile. ⁴¹ Úye un antepu unyine n yɔsí re antepu lo nnya kuu u yɔsí, Uléécaá yé ihéé kuu yé antepu m pa icɔ u hééle. Nkó yee kɔ uyee aseɪ ne Uléécaá pikei n wai n yɔsí re aseɪ ute lo nnya kuu u yɔsí, Uléécaá yé ihéé kuu yé aseɪ ute m pa u hééle. ⁴² Aseɪ kam nó símisi re nkó yee písoi mpí ke úka úu nní n waiselɛ kecɔpe unyine míni riñwuhúse re pi pinépiretiki le nnya, Uléécaá yé liihéé u pa.

11

Yohani Úniwole pitume

(Luki 7:18-35)

* **10:38** Kunapéékɔ́ piya: aseɪ re íwe piluke Yeesu meco

¹ Κε Yeesu uu upipiretiki kefi ne pitē pē uicēlaa pīpa m̄ masí, uu kei yisi uú ha ketē kē ayu kēmee n céesi un kō Nléecaasimé yóólē. ² Yohani Úniwole ye ppe likumúnē kpe-i kukpaniilee-i wepōle. Uu Kirisi pikei kuu n wai nkó kóm, uu ppe upipiretiki yukuse uu ukemee tum ³ te piké ha u pise re uyee usoi uyē kapi mekee-me n tee re u sōnti nēe unyine uō ye kepire wemele? ⁴ Kei ke Yeesu uu ppe pi pese re: Ani ha lē kani n kómēi nōn kō nyáni Yohani símisi, ⁵ lelee re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sōne, piyó pin wole pin funi, pitusuí pin kómēi, pikpōkpō pin yisikee, píwekóó pin kō Nsímé Kεcire ke pisoí api pi n yóólē kómēi. ⁶ Úye unsá nē nnya n loó, liute ye únarekome le.

⁷ Κε Yeesu uu lē pisímé pi m̄ masí api tómpō, uu ppe Yohani kecáá nsímé pisoí ppe n cápinelē n símisi, uu re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Kεkpápi ke kuyō aku n fikiisee? ⁸ Usoi yee melape kecire n lapaalē yee kei we, nēe yo? Amá piyóopi akpáñá-i ke ppepe melape kecire m má apí we. ⁹ Yare yo kecire ηmaa kani mpíi piyéne ha? Antepu unyine nēe yo? Amá asei kecáá uyē kani nní n̄ yē ne antepu fele. ¹⁰ Ukecáá kai wólaalē te: Unétume ye nkó kam n tumme uké ne kekpeē pó wa uké mpócee nyóonse. ¹¹ Asei kam nní nó símisi re kaí ne n weme, ápi unyine maraalē yee Yohani Úniwole n fe. Mpá ne lē, ppepe Uléecaa iyóopi kēmee n̄ we kecōpe, uyee n fiílē ye u fele. ¹² Καί ne kumúnē kpe-i ke Yohani uu Uléecaa Nsímé n yóólē n kpíime aí ne kumúnē nkú-i tuiiri, pisoí ye Uléecaa iyóopi nnya tōpule pin náasi piké i yē, pináñe-nañe ppe ye i yē. ¹³ Antepuye nnéi ne isé ye Uléecaa iyóopi nsímé símaarile aí weri aí ne Yohani ikametuñe tulu. ¹⁴ In te nō mēsei la nōké nnésímé kó, Yohani yee Elii uyē kapi ppe n tee re u weme. ¹⁵ Úye un ukóme uu kóm!

¹⁶ Uu kō pimáa pi kpá re: Yo kam yé fe ké ne nfáani pisoí

múnjeisene? Pi nkpáni yare siwá sɛɛ kɛ́yaála-i n tú si ne sisicɔ sin ne ipupeí séleine, asi ye re: ¹⁷ Tɔ asū nó símisile re ani yesi, ani yúlu, ari sikpɔyome yom, áni tɛ́. ¹⁸ Mɛsei ke Yohani uú ka, úu ye iluke li, úu ye píta n ntí, ani re aníri kuu héesi. ¹⁹ Usoi Kɛpipi pɔ́o weri ken le ken níru, ani kɔ re: Piluke ne píta niré ñmane nkó mee uyɛ we. U kɔ pilampooyɔ́o ne pikópekɔ́o usane le. Amá li pɛɛ umewai kɛ́mee nyíselenle re Uléécaá mewéésesɔhɔ ye mɛ.

*Ayu nyee áa Yeesu nsímé ñ ñmurei
(Luki 10:13-15)*

²⁰ Lɛ́ memáá, Yeesu uu pɛɛ ayu nyɛ-i kuu mewaisaŋa meyā n wapisi pikó picé kápáá kápi ne mɛfine n conse nnya. U ne pi cési re: ²¹ Nɔ́ Korasin pikó, íwe kani topori. Nɔ́ Petisayita pikó, íwe kani topori! Likumúnjé re mewaisaŋa kapi nókenémee n wapisi men pɛɛ Tiiri ne Sitɔ́o kɛ́mee n wa, ai nní ñ we pin piakópe kɛpire ritɔ́o api áfɔrɔnti tani api pimɛcire nfúrɔ́o kɔ́ikeɛ liké nyíse re pi conse. ²² Lɛ́ nnya kam nó símisi re Tiiri ne Sitɔ́o pikó iwe yé ha ketúhaaneyaa kɛ́ ne nóinékó kutɔ́si wa. ²³ Ntɛ́ nɔ́ Kaperinawum pikó, nɔ́ músu re keléécaá-mɛ́ kaní taálɛ́? Ái nkpáni lɛ́. Amá kukúlāyu-i ke Uléécaá uu ketɛ́-mɛ́ nó láupɔ́le. Ái líka nnya, pin pɛɛ mewaisaŋa mmé kapi nní nókenémee n wapisi mɛcɔ Sotɔ́m kɛ́mee n wapisi, li yé pɛɛ nní ñ we kuyu kpɛ́ kun ne we. ²⁴ Lɛ́ nnya kam nó símisi re keyáa kɛ́ ke Uléécaá uú ne pisoí n túhaanene, Sotɔ́m pikó iwe íi nóinékó ne kutɔ́si wa.

*Yeesu ye re pisoí piké ukemee piwénte hapɔ
(Luki 10:21-22)*

²⁵ Yeesu uu pɛɛ likumúnjé kpe-i maa re: Sáa, ketɛ́ ne keyóme Upiima, ne pɔ́ pakare re pɔ́ tíyese siwá sínsápi

asi nsímé mmě kaa pisəhəə ne pinyuwe m pesí asei kom.

²⁶ Póo la re liké lē wa kai kə mesei lē wa, Sáa.

²⁷ Yeesu uu kə limemáá pi maa re: Unésáa ye mpa yo nnéi né pale. Úka uco úu nē, Ukepipi nyu Unésáa memáá. Úka uco úu kə Unésáa nyu insá nē Ukepipi ne pē kam n tíyese api u ceru. ²⁸ Nó mpí nnéi nóo nní ncəni mule-mule ne n nákaanke lin nó pelaalē, ani kenéméé kam ké nó topile ani wéntē. ²⁹ Ám la ké nó n nyikilē lin nó pelaalē. Ani ncəni kam ne nó n la ηmurei ani cəni, ani tíye ké nó n céési. Nó ppe yé kani yé n wéntē. Ne kefa láarúle. Menékó áme kə pólú. ³⁰ Ncəni mmě kam nní ne nó n la re ani cə ye fákúle, nn nkpani mulú.

12

Yeesu yee kewénteyaa ute

(Mariki 2:23-28; Luki 6:1-5)

¹ Lē memáá, Yeesu uu ppe kewénteyaa ketúné imúi inyine kecare kémee n tikilē un tósu. Nkú nn upipiretiki wai, api ppe iwéhe kpéeni api mepipi takai. ² Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu maa re: A ripaí ke pipópiretiki api n wai lē ke isé ii m maa re pisoí ápi kape ye kewénteyaa ketúné wa. ³ Kei ke Yeesu uu ppe pi ppe re: Lē nnya, áni lē ke Tafiti uu kumúné kpe-i ke nkú nn u ne upikó n wa keenlē, née yo? ⁴ Uléecaa keyə-i kuu lompo uu akpónó kapi Uléecaa n yekei kpisi u ne upikó api le, ái kə ppe re piunyine ye ncée má uké a li. Pppee ye Uléecaa inyóonse n wa ηmane ppe ncée má piké a li. ⁵ Née áni isé atelé kémee kéē te ppe ye Uléecaa inyóonse n wa ye Uléecaa keyə-i pikéi waile ái ne kewénteyaa péne? Lē nnya akópe kapi lē waa? ⁶ Amá ké nó símisi re uyee nté nní n we ye Uléecaa keyə fele. ⁷ Non ppe Uléecaa ritelé kémee iwóí nnyi ase meyíkíyiki n kə te Uléecaa ye maa re: Né, Uléecaa ye nó

πίσει ρε ani ίωε n ténaane, ám nó πίσει ρε ani ye isee ne né nyóonse, áni yéé ppe nkó yee úu líka n caai akópe pa. ⁸ Lẽ nnya ke nẽ, Usoi Kεpipi am kewénteyaa ute.

Utisi uyee kunίpe kópe m má

(Mariki 3:1-6; Luki 6:6-11)

⁹ Yeesu uu kei yisi uu tómpo uú ha pikuyomeyáhaalee loni. ¹⁰ Utisi unyine ye ppe kei wele un kunίpe kópe má. Pεpe kei ní we api ppe kewáaná n wéési piké ne Yeesu tĩ. Api Yeesu pise re: Ncée ye we ρε piké kewénteyaa ketúné usoi pōisee? ¹¹ Uu pi pese re: Nó úye un nkpeni isáη ise m má ii kewénteyaa ketúné kuhóre címé-cimé kunyine-i lóipō, úu yé ha kei i leseε? ¹² Kεsoipipi ye kō ppe isáη fele ái nkáripī. Lẽ nnya, irósé ye ncée hele ρε piké ye kewénteyaa ketúné usoi lisone wa. ¹³ Yeesu uu ppe utisi uyẽ ma re: A kupónipe rituñáme. Uu ku tuñápo aku pélu aku kucō mecō sñesi. ¹⁴ Kai lẽ n wa, Pifarisi api ppe léepō apí ha símaane piké yé te íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Ukeikó ke Uléécaá uu n wée

¹⁵ Ke Yeesu uu n kō te pi la piké u kpu, uu kei yisi uú nyósó. PISOI kulúī api yisi api u tiki, uu pitóikó nnéi pōisente. ¹⁶ Amá uu ppe pi símisi ñsone uu kúrúrúse ρε ápi kape tíye unyine uké kō te lẽ kuu wa. ¹⁷ Lẽ ke antepu Esayi uu uritelé kέmεε m ma liké ne n wa nnya. U ppe re: ¹⁸ Unékeikó lala ye nkó. Uyẽ kam wée.

Ám kusa u la.

Né Nnéfáasone ukemεε wa uké ne sité nnéi isoipuri aseī karñ ne i n weme riyóó.

¹⁹ U ne úka ápi líka kecáá kēηene, úu yé kō senkeε.

Ápi yé unné icée-i n kómēi.

²⁰ Úu yé kekprápi keε pikónód m máálẽ sei.

Úu yé kō kéfiráa keε pinyúrn-nyúrn m masí kpu.

Lã kuu yé n wai aí weri aí ne tulu
kumúnjé kpe-i ke aseí aa yé rípa yo n feriyé.

²¹ Sitē nnéí isoipuri ii péé ne u n tálē.

Yeesu ye pεπεε ukecáá nkópe n símisi rinóó pese
(Mariki 3:22-30; Luki 11:14-23)

²² Kei ke pinyine api péé ne unírihélaa unyine ke aníri aa n nyiinse úu kó símisi Yeesu læpə re uké u pəise. Yeesu uu u pəise uu pεε fe uu ye símisi uu ye kó yenu. ²³ Ai písoi pεε n cápinelē nnóó yipu, pinnéí api ye pεε re: Nénτε utisi nkó ye Tafiti Kεpipi lε? ²⁴ Ke Pifarisi api lē n kó, api re: Aníri uyəəpi Pelisepule yeε utisi nkó nnaηe he kuú ne aníri lakasente. ²⁵ Amá Yeesu ye pεε pikemúnjé nyule. Uu pεε pi maa re: Kuyóəpiyu kunyine písoi pin pimεcəpεcire n təpu, ku ye kpule. Limecə, kuyu kunyine née kéyo kenyine pikó pin pimεcəpεcire n təpu, pi ye kpule. ²⁶ Setani un nképéni aníri n lakasente, umεcire kuu lē ne təpu, íye ke ukuyəəpiyu aku yé pεε fe akú ne n we? ²⁷ In te Pelisepule yeε nnaηe né he kam ne aníri lakasente, wóo pεε nópinékó pđ nnaηe he kapí ne a lakasente? Ani n nyu re nópinékó cire pεε nó nyísene re áni alari má. ²⁸ Asei kecáá, Uléécáa Nfaasəne nnaηe kam ne aníri lakasente. Lelee nyíselē te Uléécáa iyəəpi ye nókenémεε pituime masile.

²⁹ Úka úu yé fe uké unáηe-naηe keyə-i lompə uu ulikó yáái, kumúnjé kpe-i kúu kahane u n tí uké paasi. Amá un n fe un u n tí uu paasi, u yé pεε fe uu kéyo líkó nnéí yáái. ³⁰ Nkó yeε úu kenécáá n kpálē ye iláarə né wailε. Nkó yeε úu kó picápine né n léni ye haresile. ³¹ Lē nnya kam nó símisi re Uléécáa yé akópe ne alé nnéí mpuri kesoipipi sárei, amá úye un Uléécáa Nfaasəne n lámaankεε, Uléécáa úu yé liute sárei. ³² Uléécáa yé nkó yeε né Usoi Kεpipi kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei,

amá Uléecaa úu yé nkó yee Nfáasone kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei ne keweesi-pò.

Kuléé ne kuapipi kecáá icélaa
(Luki 6:43-45)

³³ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Kuléé kun isare n láárú, kuapipi yèè n nyamlè. Kunsá isare n láárú, kuapipi yèè n caailenlè. Ḿpá kuléé kúye apipi kapi ye ne ku ceri. ³⁴ Nò akpurii nnyé! Íye ke nò písoi kpááree mpí ani yé fe ani nsímé sone male? Li we re nsímé mee usoi kefa-i ní we mee ye nnò-i léeme. ³⁵ Usoi sone yee ye nsímé sone mee ukefa sone-i ní we símisi, usoi kópe pòò nsímé kópe mee ukefa kópe-i ní we símisi. ³⁶ Ké nò símisi re keyáa kē ke Uléecaa uú ne písoi n túhaanene, isímé kópe ke písoi api n símaankèe cire nnya kápí ne pi túhaanene. ³⁷ Li we re mpónòosimé mee tíyesene pòké alari née akópe yē.

Pi Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa uu yúlu
(Mariki 8:11-12; Luki 11:29-32)

³⁸ Lē memáá, isé picélaa kecòpe pinyine ne Pifarisi pinyine api Yeesu maa re: Tò peé la re a mewaisaŋa menyine wa tóké yé. ³⁹ Yeesu uu pi pese re: Nfáani ketē nké písoi ye caailenle hái. Ápi la piké Uléecaa ŋmane ritiki, amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mē ke antepu Yonaasi uu n yé menyinecò kapi yé kò yē. ⁴⁰ Asei kecáá, lē ke Yonaasi uu mekpíntomé maamaa kefa-i sitúné sitaani ne sisine sitaani n wa mecò ke Usoi Kepipi pòò kò sònti keké ketē kémee wa sitúné sitaani ne sisine sitaani. ⁴¹ Keyáa kē ke Uléecaa uú ne písoi n túhaanene, Niniifi pikó yé ha yisi api nfáani ketē nké písoi akópe pa. Li we re kumúné kpe-i ke Yonaasi uú pee Nléecaasimé rinyóó api kóm, pi pee mefine consele. Uyee nté nní ní we ye kò pee Yonaasi fele. ⁴² Keyáa kē ke Uléecaa uú ne písoi n

túhaanene, unósiyōopi yee Saapa ketē kecáá n tú yé ha yisi uu nfáani ketē nké písoi akópe pa. Li we re uyee pree hái ketē ketō-pō leemele úu weri re uké Salomō mēwéesesōhō kō. Uyee nté nní ní we ye kō pree Salomō fele.

Kuníri ye kuripōhō kpure-i pele

(Luki 11:24-26)

⁴³ Yeesu uu kō kpá re: Kuníri kun usoi kēmeē n yisi, ku ye hale akú ha kelō kóima kenyine-i n keraai kun kewénte wéési. Káku nní ke n yé nnya, ⁴⁴ aku pree re: Né kenéyo kē kam n yisime kēmeē pele. Kun m preepō, aku kēyo ḡmane leepō kapi m péekkee api nyōnsente cáká-cáká. ⁴⁵ Kei kaku ye pree ha kuacō aseai nyee kuricuruu rikpákárá ní fe kpíipō áá ne kēyo ke-i tone. Lelee ye tíyese ke liute uyē mēwee fale ame ye n caailē ame mekpure me-i kuú pree mekee ní we tósu. Lē ke nfáani písoi kópe mpí api sónti piké ne kēto tene.

Yeesu uni ne upiwā

(Mariki 3:31-35; Luki 8:19-21)

⁴⁶ Yeesu un kei lē we un ne písoi símisi, uuni ne upiwā pin tuipō, api ketahai-pō nyere, pin la piké rinōō u maa. ⁴⁷ [Unyine uu Yeesu maa re: A ripái, upóni ne pipówá ye ketahai-pō nyenule pin la piké rinōō pō maa.] ⁴⁸ Yeesu uu liute uyē pree re: Wóo unéni, píye pree pinéwá? ⁴⁹ Uu pree upipiretiki-mē kunípe tuḡápō uu re: Unéni ne pinéwá ye mpí nté! ⁵⁰ Asei kecáá, úye un Unésáa yee keyómecaa-pō ní we mela n wai, uyee unéwá nēe unéyēi nēe unéni.

13

Ulukaa kenyárū

(Mariki 4:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Yeesu uu keyáa kē kēyo-i léeri uu sí uú ha kupiyē ritime tone. ² Písoi kulúí api ukekúrí cápinepə uu pē lē nnya kúninōi loni uú tone. Písoi pē pōo kupiyē ritime tone. ³ Uu sinyárū kpísi uú ne isímé isímé pi símaankeε. Uu rε: Utisi unyine yeε we, uu keyáa ukecare-i ipuri pifóme leepə. ⁴ Kuu lē n fóm, ipuri inyine ii ricéetime lólesi, sinúipi así hapə asi i kpóuli. ⁵ Icə ii keparetē kecáa ke ntaai n̄n m piye lólesi. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne mese lelu. ⁶ Amá ke ntujε nn n ta, melei fale mē ame iníjí kuweeciré nnya torε. ⁷ Ipuri icə ii sínipeleépi kepápáa lólesi, sínipeleépi asi pelu asi i hila. ⁸ Amá ipuri icə íí ha ketē səne kecáa lólesi ii lelu ii pelu ii fólu. Mpuri nse nn fólu ipipi píle, ncə ipipi kuwóo ne kefi, ncə ipipi afεetaani. ⁹ Ke Yeesu uu lē pimáa pi m masí, uu kə pi kpá rε: Úye un ukóme uu kóm.

Yo nnya ke Yeesu uú ne sinyárū céési?
(Mariki 4:10-12; Luki 8:9-10)

¹⁰ Kei ke upipiretiki api pēé ne u rikə api u pise rε: Yo nnya kaa sinyárū kpísi pən ne písoi símisi? ¹¹ Yeesu uu pi pεse rε: Nō ke Uléecaə uu uiyəpi nsímé mee m pékaalē cereise, úu pē cereise. Lē nnya kam̄ ne lē pi símisi. ¹² Li we yarε kapi ye r̄ maa rε: Nkó yeε linyine m má kapi ye licə rikpá ai meyá wai. Amá nkó yeε úu líka m má kapi ye likáripikəó lē kuu m má yəsí. ¹³ Lē nnya kam̄ sinyárū kpísi nen ne pi símisi. Li we rε pi ye n wiilenle, amá ápi pεe nyáni, api ye kutu n cəlē, amá ápi pεe kə kómei. Ápi kə aseí ceri. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pεe mekeε-me r̄ ma yeε lē wai rε:

Nó kam̄ ani ye n kómei, áni yéé pεe liasei ceri.

Nó kam̄ ani ye n nyáni, áni yéé pεe yé.

¹⁵ Li we rε mpuri mmú písoi akiŋ ye takasile.
Pi pimεcire atu tápisile.

Api inípeε wúkesi,
 api yúlu re piatu áa kape ye kō,
 piinipeε íi kape ye yē
 pimesōhō áme kape ye kō líka ceri.
 Lē kémee, ápi yé peε fe piké pimefine conse.

Nē Uléεcaa, ké ne pi m pōise.

¹⁶ Amá in nōō, nō pínarekome le re nōinénipeε ye nyáni, nōanétu an kómei. ¹⁷ Asei kam nní nó símisi re antepuyε ne asei pite Uléεcaa inipeε-i ye kulúi wele peε peé n la piké lē kani nní n nyáni yē, amá ápi li yē. Pi peε kō lale piké lē kani nní ne nōanétu n kómei kō, amá ápi li kō.

Yeesu ye ulukaa kenyárū asei lese uu símisi

(Mariki 4:13-20; Luki 8:11-15)

¹⁸ Kei ke Yeesu uu peε pi maa re: Ani nkpréni ulukaa kenyárū kē asei kō: ¹⁹ Písoi peε ye Uléεcaa iyōōpi nsímé kutu riñcō ápi yé nkeméé kō ye we yare ricéetime te-i ke ipuri ii n lólesi. Kuníri yèè kale aku nsímé mmē pikeméé lese. ²⁰ Pico ye kō we yare keparetē ke-i ke ipuri ii n lólesi. Lipite yèè nsímé kutu ricole api mese ne mese piakinj kémee n yósu ne mpōōnare. ²¹ Amá ápi ye tíye nké pikemee iníjǐ wa, n̄n ye pikemee tóne liké n̄n̄jai. Ncōj̄ nn nsímé mmē nnya pi n leeme née méwee kópe menyine men pi m pekesi, api kei ne kewááná yénu apí ne Uléεcaa kepire tō. ²² Pico ye kō we yare ipuri yee sinípeleépi kepáápáá n loó. Lipite yèè nsímé kutu ricole, amá ketē kecáá pikéi ke písoi apí ne n̄ kparálē ne memá nnáápí mee ye n kiraase yèè nsímé mmē tihilale n̄n ye peε líka pi yoriye. ²³ Pico ye kō wele yare ipuri yee kefēnetē kecáá n loó. Lipite yèè nsímé mmē kutu ricole api nkeméé kóm nn pi léni api peé n we yare aléé nyee ye apipi m mári, kunyine píle, kucō kuwóō ne kefi, kucō afēetaani.

Meyúipuri kópe kenyárū

²⁴ Yeesu uu kɔ kenýárũ kecɔ pi kpá rɛ: Uléécaá iyɔɔpi ye we yare usoi nkó nsímé mmú: Utisi unyine yeɛ ukɛcare-i melukɛpɪpi lukɛsi. ²⁵ Uláarɔ uu kɛsine kenýine harɔ, pɪsoi pɪn lɔni uu ilukɛ kɛpáápáá meýúipuri kópe uu yaa, uu tómpɔ. ²⁶ Kɛ ilukɛ ii n lɛ ii mɛpéi leeri ii fólu, meýúipuri pɔɔ kɔ leeri. ²⁷ Píkɛikó apí weri api ucarete uyɛ maa rɛ: Ái ilukɛpuri kaa kɛpócare-i lukɛsii, Upíima? Kai pɛɛ íye wa kɛ meýúipuri kópe amé nɛ n lɛ? ²⁸ Uu pi pɛsɛ rɛ: Unéláarɔ unyine yeɛ lɛ wa. Píkɛikó apɪ rɛ: Pɔ la tɔké ha mɛ wɛhɛɛ? ²⁹ Uu rɛ: Eɛhei. Nɛ wuru rɛ nó meýúipuri kópe pilése n la aní nɛ ilukɛ pɛnɛ aní wɛhɛ. ³⁰ Lɛ nnya, ani liketé riyá líké kɛsé m pelu aí nɛ kúkpaá tulu. Lin kúkpaá n tu, né pɛpɛɛ ní kpasi maa rɛ: Ani meýúipuri kópe mɛfoí lesɛ ani apɛhɛ mɛ pahaankɛɛ tɔké mɛ risé, ani pɛɛ kɔ ilukɛ cápɪnɛ ani rinésímɛ-i súuni.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenýárũ

(Mariki 4:30-32; Luki 13:18-19)

³¹ Yeesu uu kɔ kenýárũ pi kpá rɛ: Uléécaá iyɔɔpi ye kɔ we yare mpuri yuke-yuke nnyine kɛ usoi uu n kpási uu ukɛcare-i lukɛsi. ³² Ipuri kecɔpɛ mɛɛ mɛɛ ní-yuke icɔ fe. Amá nn n lɛ, nkulélé kpɛɛ ye kɛcare-i ayéheléé kecɔpɛ kumáa. Ai pɛɛ wai kulélé maa kpɛ ɪlesɛ kecáá kɛ sínúipi asi ye ayámé wa.

Nkpónótɔ pɪtɛ kenýárũ

(Luki 13:20-21)

³³ Yeesu uu kɔ kenýárũ pi wai rɛ: Uléécaá iyɔɔpi ye kɔ we yare nkpónótɔ pɪtɛ kɛ unósi uu ntɔ píima kémɛɛ n cɔhɔnɛpɔ uu pulu pikpɛɛ apɪ yisi.

Lɛ kɛ Yeesu uu ye pɛɛ sínýárũ n kpási uú nɛ pɪsoi céési

(Mariki 4:33-34)

³⁴ Sínýárũ kɛ Yeesu uu ye pɛɛ kpási uú nɛ pɪsoi pɛɛ n cápɪnɛlɛ n céési. Sínýárũ ŋmanɛ kuu ye pɛɛ kpási uú nɛ pi

céési. ³⁵ Lẽ ke antepu uú pɛɛ n wói liké nɛ n wa nnya. U pɛɛ rɛ:

Sinyárũ kam kpísine ké nɛ n símisi. Né sinyárũ kpísi arń nɛ lẽ nnéi lɛɛ ńpá yo kekoraane-me m pékaalẽ yóó.

Yeesu yɛ meyúipuri kópe kenyárũ kẽ aseí símisi

³⁶ Kei ke Yeesu uu pɛɛ yisi uu pisoí pɛɛ n cápinelẽ yá uu kɛyɔ sĩ. Upipiretiki api u lɛɛpɔ api u pise rɛ: A meyúipuri kópe mee kecare-i n lɛ kenyárũ kẽ aseí ró símisi. ³⁷ Uu pi pɛse rɛ: Uyɛɛ ilukɛpuri n lukesi yɛɛ nní Usoi Kɛpípi. ³⁸ Kɛcare keɛ nní ketẽ, nlukɛpuri sɔne mee nní Uléécáa iyɔɔpi pikó, pɛpɛɛ Setani n tíkílẽ pɛɛ nní meyúipuri kópe. ³⁹ Uláarɔ uyɛɛ meyúipuri kópe n lukesi yɛɛ nní Setani. Ketẽ nké metene yɛɛ nní kúkpa. Pɛpɛɛ ń kpasine pɛɛ nní piléécaatumɛ. ⁴⁰ Yarɛ kapi yɛ nní meyúipuri kópe n wéhe api nna sé meɔ kai sɔnti liké ketẽ metene ketúnjé wa. ⁴¹ Né, Usoi Kɛpípi yé pinéléécaatumɛ tũ api pẽ nnéi pɛɛ inéyɔɔpi kɛmɛɛ piɔ akópe n waise nɛ pẽ nnéi pɛɛ mewai kópe n wai lese. ⁴² Api nna píima kɛmɛɛ pi sáɔ. Kei ke pisoí api yé meyá ténesi pin iní takai. ⁴³ Pɛé uyɛ-i ke pɛpɛɛ aseí n tíkílẽ pɔó yé pɛɛ piusaa Uléécáa iyɔɔpi kɛmɛɛ n we pin tɛlu yarɛ itunje. Úye un ukóme uu kóm!

Memá kenyárũ

⁴⁴ Yeesu uu kɔ upipiretiki kenyárũ keɔ kpá rɛ: Uléécáa iyɔɔpi yɛ kɔ we yarɛ nsímé mmú: Memá píima menyine mee kecare kenyine-i kúlaalẽ. Utisi unyine uu keyáa memá píima mɛ yenu, uu pikúlaa me pɛse, uu kɔ mpɔɔnare nɛ ulikó nnéi kpísi uu yáí uú nɛ kecare kẽ lɔlu. ⁴⁵ Yeesu uu kɔ kpá rɛ: Uléécáa iyɔɔpi yɛ kɔ we yarɛ ukpéense unyine yɛɛ keyáa ikólé kecirɛ wéési. ⁴⁶ Kuú ha nkólé mee meyíkíyiki ń nyarń n yé, uu sí uú ha ulikó nnéi yáí uú nɛ n lɔlu.

Kunyeȳ kenyárũ

⁴⁷ Uu kō kpá rē: Uléécaā iyō̄pi yē kō we yare kunyeȳ kunyine ke usoi uu mínimaa-i n f̄ó aku ikpíntomé nnyí ncōpuri paála. ⁴⁸ Kaku n yi, pikpíntoméćōpii api ku pasai api ritime leseri api p̄é n tũ pin ikpíntomé t̄ési, pin isōne an̄ere-i wai pin ikópe f̄ōje. ⁴⁹ L̄ē kai s̄onti liké ket̄ē metene kumúñé-i wa. Piléécaatumē yē ha s̄ontile piké p̄ep̄e Uléécaā mela n wa ne p̄ep̄e ápi Umela n wa kóólene, ⁵⁰ api p̄ep̄e ápi Umela n wa nna píima k̄émēe sárō. Kei ke p̄isoi api yé meȳá t̄enesi pin iní takai.

Isé ucélaa fale ne ukpure kecáá nsímé

⁵¹ Yeesu uu upipiretiki p̄ise rē: Nō p̄e l̄ē nn̄í kam nn̄í n s̄imisi aseí konle nn̄í? Api rē: Ee, tō konle. ⁵² Kei kuu p̄e pi maa rē: L̄ē nnya, isé ucélaa úye un Uléécaā iyō̄pi nkó n ñmurei, u we yare úyōsaa unyine yēe ulikó k̄émēe lifále ne likpure ñ lese.

Nasareti pikó ápi Yeesu ne kefa tene

(Mariki 6:1-6; Luki 4:16-30)

⁵³ Ke Yeesu uu l̄ē ne sinyárũ s̄ē picélaa pi m masí, uu kei yisi uu tómpō, ⁵⁴ uu kuyu k̄pe-i kuu iwá n li k̄émēe sí uú ha kei Pisuífi kuyomeyáhaalee-i n céési. Ai p̄ep̄e kei ñ we nn̄í nn̄ō yipu, api yē p̄e rē: Yei kecire ke nkó uu mpíí mewéésēsōhō mmé tu? Íye kuu yē ne mewaisaṅa mmé wapisi? ⁵⁵ N̄ente uyēe us̄éré uyē uḡmáne? Ái úni yēe Maari? Ái upiwā p̄e nn̄í Yakupu ne Yosefi ne Simō ne Yuutii? ⁵⁶ Ái tó ne upiyēi nn̄í tō n̄té kesé wee? Yei kecire kuu p̄e mpíí ñnaṅe mmú yé? ⁵⁷ Nn̄í nn̄í ai pi tapisi ápi ne Yeesu kefa tene. Yeesu uu p̄e pi maa rē: Ápi yē antepu kuyu-i ne uk̄yō-i u n waisel̄ē. ⁵⁸ Pinfatene kuciré nnya, Yeesu úu kei mewaisaṅa meȳá wapisi.

14

Yohani Úniwole nkpo

(Mariki 6:14-29; Luki 9:7-9)

¹ Uyóopi Erooti yee pee likumúnjé kpe-i Kalilee ketē kecáá paílē. Uu pee kóm pin Yeesu nsímé símisi. ² Uu upikeikó maa re: Yohani Úniwole yee n kpu nsímé kapi símisi. U pikpákpá kémee yisile. Lē nnya kuu nní ínape yē un ne mewaisaŋa wapisí.

³ Asei kecáá, Erooti ye pee tíyesele api Yohani Úniwole tini api paasi api kukpaniilee tani. Umáa Filipu unəsi kapi ye n sée re Erootiyati nnya kuú péé lē wa. ⁴ Yohani ye pee Erooti maa re: Áa ncée má pàké upómáa unəsi kpísi. ⁵ Lē nnya ke Erooti uú péé la uké Yohani kpu, amá un pee pisoí pee n cápinelē wuru. Pē ne pee nyánile re Yohani ye antepu le. ⁶ Api pee keyáa kenyine Erooti kemareyaa anyá n wai, Erootiyati ukpére uu léépo uu písane pee n cápinelē kecape yesu ai Erooti yúkúlú ⁷ uu pisoí inípee iye-i símisi uu wéeri re ukpére uyē un yo mpuri n la, un li u m pise, u yé li u pa. ⁸ Kei ke Erootiyati uu ukpére tálaankee, uyē uu pee Erooti maa re: A nté nní Yohani Úniwole riyu kecáripí táí-táí kémee wa aa né pa. ⁹ Ke Erooti uu lē n kó, uripəə ari caai. Amá uawéeri ne pisané isei nnya, uu rinóo he re piké lē kuu m pise u pa. ¹⁰ Uu unyine tum te piké ha kukpaniilee-i Yohani riyu tə. ¹¹ Apí ha ríyu təlu apí ne weri api ukpére uyē pa, uyē uu ri kpísi uu úni pa. ¹² Kei ke Yohani pipiretiki api péé ha api u kpísi api kúlesi, api limemáa pee sí apí ha lelee n wa nnéi Yeesu keeni.

Yeesu ye pisoí ákotokú anupū (5.000) kpínii

(Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14)

¹³ Ke Yeesu uu nsímé mmē n kó, uu yisi uu kúninōi loni re uké tómpə uké ha umecire kei ke úka úu n we n tū. Pisoí

api kóm api ayu nyee ne kei n kólē kēmee ne ána yisi api lē kupiye n kanei apí ha ne u lēpō. ¹⁴ Kuu kúninōi-í n suí, uu risoiwuí yénu, tiico ii íwe u wai uu pitóikó pee n hápō pipōisente loni. ¹⁵ Kai nnyóó n wa, upipiretiki api ukekúrí hapō api re: Ituŋe ye nkpéni pitene masile, ári kō nté ne kuyu kúka kōlē. A pisoí kulúí mpí riyá piké siyupi-i pilukelale ha piké li. ¹⁶ Yeesu uu pi pese re: Ái tílasi re piké tómpō. Ani nórínécúruu iluke pi he piké li. ¹⁷ Api pee u maa re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ŋmane kari nté má. ¹⁸ Yeesu uu pi pese re: Ani ne nté né kam. ¹⁹ Kapí ne n hápō, uu pee pisoí riwúí tē maa re piké mēyúí kecáá tone. Uu akpónó anupū nyē ne ikpíntomé ité iyē kpísi uu keléecaa weríí uu Uléecaa pōnēse, uu akpónó kpókōrine uu upipiretiki pa api pisoí riwúí hóōne. ²⁰ Pinnéí api le api lepu. Upipiretiki api akéri nyee m pōone cāpine ai anēre kefi ne até yípu. ²¹ Pēpēe iluke iyē n li ye tu pitisi ŋmane ákotokú anupū (5.000). Ápi pinósi ne siwá kēē.

Yeesu ye míni kecáá sōne

(Mariki 6:45-52; Yohani 6:15-21)

²² Kapi piluke m masí, Yeesu uu upipiretiki rinóo he re piké kúninōi lō piké ha kupiye ritime ríco-pō u fōsí, uyē uké pee kei pisoí riwúí tē n kpiiselē kelene. ²³ Ke pisoí api pikúū m masí, uu yisi uu riyópe taá re uké kei umecire n we un keyóme yáási. Uu pee kei lē umecire n we aí ne nnyóó wai. ²⁴ Kúninōi ye pee likumúnjé kpe-i míni ritime ne ketaa piwai masile. Ke kuyō aku nní kukeyu-mē m pépuri nnya, ániwalé aa pee ku n táŋaise. ²⁵ Yeesu uu riweeki kumúnjé míni kecáá n sōne un ne upipiretiki kēmee sí. ²⁶ Kapi lē u n yé un míni kecáá sōne, piipiŋe ii kpi ne iwame mēpehē, api pee pimēcōpecire n tee re: Kunírilā ye ku. Api pee iwame ne m pupukee. ²⁷ Yeesu uu pee mēse ne mēse pi maa re: Áni kape pírí tōne. Néē lo, iwame íi kape nó wa! ²⁸ Piyee

uu u maa re: In te mesei p̄o lo, a t̄iyese ké míni kecáá s̄one ké ne p̄o leep̄o, Up̄íma! ²⁹ Uu re: A kam!

Piyee uu kúnin̄i-i léep̄o uu míni kecáá s̄one re uké Yeesu leep̄o. ³⁰ Amá kuu n yé te kuȳo ye pááp̄ule, iwame ii u loni, míni amē p̄ee u m muuni. Uu cáái re: Up̄íma, a né yóriye! ³¹ Yeesu uu mese ne mese kunípe saap̄o uu u tini uu u pise re: Mp̄ófatenē h̄n piye. Yo nnya kaá tirí? ³² Kei ke piketé api p̄ee kúnin̄i kémeē lom̄p̄o, kuȳo aku s̄éé. ³³ Yeesu pipiretiki pic̄o p̄ee kúnin̄i kémeē h̄ we api p̄é ha Yeesu metene wula api re: P̄o mesei Uléécaā Kepipi le.

Yeesu ye Kenesareti ketē kémeē pitóikó p̄oise

(Mariki 6:53-56)

³⁴ Kapi kupiye pitéj̄ h̄ masí api Kenesareti ketē tulu, ³⁵ kei pikó api Yeesu ceru, api pitume h̄p̄á yei yékááse re piké pisoí s̄ímisi re u ka. Pisoí api p̄ee pitóikó nn̄éi ne u s̄ónaap̄o. ³⁶ Api u welu re uké h̄murei pitóikó p̄ē piké h̄p̄á ukutukanka ritime h̄manē rica. P̄ē nn̄éi p̄ee rīnca api pélu cáká-cáká.

15

Pifarisi ne pikpure inyekii kecáá nsímé

(Mariki 7:1-13)

¹ Kei ke Pifarisi ne isé picélaa pinyine api Yerusalem-p̄o leeme api Yeesu leeri api u pise re: ² Yo nnya ke pip̄óp̄iretiki api ye inyekii ke pirók̄pure api n yekei rilóó? Lelee re ápi ye nale piké kelene li yarē kai mekeē-me n weme? ³ Yeesu uu pi p̄ese re: N̄ó ni, yo nnya ke n̄ó Uléécaā isé rilóó ani n̄óp̄inék̄pure inyekii n tikilē? ⁴ Uléécaā ye maa re: A up̄ósáa ne up̄óni r̄iyu waise. Uu k̄o re úye un usáa née úni anóo n wa, li pise re piké liute kpu. ⁵ Amá n̄ó ne ye re: Úye un usáa née úni m maa re u l̄ē kuú p̄éé h̄ la uké ne u n l̄é Uléécaā hele, ⁶ u yé fe uu l̄ē nnya usáa née úni nkp̄eni

pilé yá. Uléecaa nsímé kani lē fómṗo ani pɛe nópínékṗure inyékii n tikilē. ⁷ Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí! Antepu Esayi ye alari mále uké nókenécáá maa re:

⁸ Nnóo-i ḡmane ke pisoí mpí api ríyú né waiselē, amá ápi pɛe pisifa-i ne né kólē.

⁹ Piiyáhaa ye likpárákóó lɛ.

Pi rinyale pin sisoipipi inyékii

kpísi pin céési yare inéko ye nyi.

Lelee ye usoi mékperinkpe n waise

(Mariki 7:14-23)

¹⁰ Yeesu uu pɛe risoiwuí cápine uu pi maa re: Ani kutu né ríco ani kóm n̄sone: ¹¹ Ái lelee ye usoi nnóo-i n lomṗo lee ye mékperinkpe u waise, amá lelee ye unnoo-i n léeme lee ye mékperinkpe u waise. ¹² Kei ke upipiretiki api ukékúrí rinyósṗo api u maa re: Pó nyu re lē kaa nní n símisi ye Pifarisi meýá ticónḡ? ¹³ Uu pi pɛse re: Kuléé kúye kun n we, kái Unésáa yeé keyómecaa-pó n̄ we yeé ku tamesi, pi ku wehene. ¹⁴ Ani pi riyá kei. Pi nkpáni yare pinyíye pɛe pinyíyeco n tórikéé? Unyíye un unyíyeco n t̄roí, pi sóntile piké ha ne piketé kúcoḡhore kunyine-i lóipó. ¹⁵ Piyee uu pɛe rinóó yósu uu Yeesu maa re: A kenyárũ nké aseí ró símisi. ¹⁶ Yeesu uu u pɛse re: Aí ne n̄ó p̄ene áni kahane nkpáni líka n k̄o? ¹⁷ Áni k̄o te lē nnéí lee ye usoi nnóo-i n lomṗo yèè kefa-i hale uu wai uu iyaa leepó uu li leserii? ¹⁸ Kefa k̄emeé ke nsímé nn ye n we, nn pɛe nnóo-i t̄kime n̄ ne leeri. M̄me mee ye usoi mékperinkpe waise. ¹⁹ Lē nnya, kefa-i ke simún̄é kópe asi léeri. Sesee ye tíyese ke usoi uu ye usoi kpu, uu uco un̄osi née uco ula kuwáncó wai, uu iwásá wai, uu yáái, uu k̄o uco ne nsímé kpárá, née uu uco lámaankee. ²⁰ Lelee ye usoi mékperinkpe n waise ye lē. Amá usoi un̄sá n nale yare ke irónyékii ii m̄ ma uké kelene li, ái yé mékperinkpe u waise.

Kanaa kuyu unōsi unyine nfatene

(Mariki 7:24-30)

²¹ Yeesu uu limemáá kei yisi uu Tiiri ne Sitōo sitē-mē tómpō. ²² Kanaa ketē unōsi unyine yee kei n hápō uu yisi uu Yeesu leepō, uu pupei re: Upíima, Tafiti Kepipi, a inéwe yē. Kuníri ye unékpére lémaapōlenle ái nyaám! ²³ Yeesu uu kō lē n séélē léké-léké. Kei ke upipiretiki api ukekúrí rinyōsōpō api re: A unōsi nkó ne kutu ricō uké tómpō. U wele un pupukee un ne ró tíkilē! ²⁴ Yeesu uu pi pese re Isirayeli pikó pēe n we yarē isáñ yee m pō íi ne usé ħmane kēmee ke Uléecaa uu né tumme.

²⁵ Kei ke unōsi uyē uu pēe yisipō uú ha ukenyale-i wúla uu u maa re: A risuúlu a né lē, Upíima. ²⁶ Yeesu uu u pese re: Ái nyaám te piké siwá iluke kpísi piké sipōpipi risá. ²⁷ Unōsi uyē uu kō kpá re: Mesei ye me, Upíima. Amá mpra ne lē, sipōpipi pite pin n le, si ye lelee keteni-i m pōroi n hínile sín le. ²⁸ Yeesu uu pēe u pese re: A tíye mpófātene ye piye kpa! Uléecaa yé tíyese lē kaa n la ai wai. Kei nní uukpére uyē uu mese ne mese pélu.

Yeesu ye pitóikó kulúí pōise

²⁹ Yeesu uu kei yisi uu Kalilee kupiye ritime sí. Uu pēe rikúú rinyine taá uú tone. ³⁰ Kei ke pīsoi kulúí apí ne pipáikwó ne pinyíye ne síkankáláká ne písíméciré ne pitóikó picō picō u kálaapō api uana-i pi laikēe, uu pi pōisente. ³¹ Ke pīsoi api písíméciré n yé pin símisi, síkankáláká sin pélaalē, pipáikwó pin sōne, pinyíye pin nyáni, ai nnōo pi yipu api pēe Isirayeli pikó Uleecaa ríyu n waise.

Yeesu ye pīsoi ákotokú ana (4.000) kpínii

(Mariki 8:1-10)

³² Yeesu uu pēe upipiretiki séi uu pi maa re: Pīsoi mpí icō ye íwe né wele. Siyáa sitaani ye nsí kapi kenékúrí we ápi kō

nkpéni líka má piké li. Ám kò la ké ne nkú pi kuisse. Insá lě, li yé ha ncée pi feriyé. ³³ Upipiretiki api pɛɛ u pise re: Yei kari yé kuyú nkú-i iluke meyá tu písoi píima mpí piké ne n le? ³⁴ Yeesu uu pɛɛ pi pise re: Akpónó alé kani má? Api re: Aseɛi ne sikipíntomépi nkáripí. ³⁵ Kei kuu pɛɛ písoi pɛɛ n cápinelě tinóo he re piké keteni-i tone. ³⁶ Kapi n tóne, uu akpónó aseɛi nyě ne ikpíntomé iyě kpísi uu Uléécaa pɔnɛse uu pɛɛ a kpókɔrine uu upipiretiki pa, api písoi nnéi hóone. ³⁷ Ḿpá úye uu le uu lɛpu. Pipiretiki api akpónó kerí nyɛɛ m pɔne kóoi ai anére aseɛi yipu. ³⁸ Pɛpɛɛ pɛɛ n li ye lele pitisi ŋmane ákotokú ana (4.000), ápi pinósi ne siwá kemée kéě. ³⁹ Yeesu uu pɛɛ lě memáá pi kuisse, uyě uu pɛɛ kúninói loni uú ne Makatani ketě-mě tómpɔ.

16

Pifarisi ne Pisatusee ye Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa
(Mariki 8:11-13; Luki 12:54-56)

¹ Kɛ Yeesu uu kei n tuipɔ, Pifarisi ne Pisatusee api ukekúrí hapɔ, pin wéési piké ripine u wa. Api u pise re uké mewaisaŋa menyine wa mee yé n nyíse re Uléécaa-i kuu léeri. ² [Kei kuu pi pɛse re: Ituŋɛ in n lóipɔ keyóme ken n wɔŋne, nɔ ye maa re keyáa ye neni nyamle. ³ Keyóme ken mmare n sannye lin n hiihiilě, nɔ ye kò maa re keyáa ye neni caaine. Nɔ ye fele ani keyóme mewee yenu ani measei kom, amá áni ye lě ke Uléécaa uu ituŋɛ nnyí-i nókenécɔpe n wai aseí kò!] ⁴ Nfáani ketě nké písoi ye caailenle hái, ápi la piké Uléécaa ŋmane ritiki. Amá mewaisaŋa kapi wéési piké yě. Mewaisaŋa mẽ ke Yonaasi uu n yě menyinɛcɔ kapi yé kò yě. Yeesu uu pɛɛ pi yá uu tómpɔ.

*Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite
(Mariki 8:14-21)*

⁵ Ke Yeesu ne upipiretiki api ritime ricò-mě n sǐ, upipiretiki api palei piké akpónó kpísi piké ne ripéne. ⁶ Yeesu uu pɛe pi maa re: Ani nómenécíre tǐ nsòne ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite. ⁷ Api pɛe pimɛcɔpɛcire pipíseine kápáá re: Kári akpónó ne rimpéneme nnya kuu lě cési. ⁸ Yeesu uu lě ceru uu pi pise re: Nó písoi mpí nfatene hn piye. Yo nnya kani lě símaane re áni akpónó kpísi? ⁹ Íye nnya káni kómei háí ne nkpéni-me? Áni akpónó anupũ nyě kapi písoi ákotokú anupũ n hóne ne anére tɔrɔ nyee m pɔne ani kóóí léisee? ¹⁰ Áni akpónó nyě kapi písoi ákotokú ana n hóne ne anére tɔrɔ nyee m pɔne ani kóóí pǔ kɔ léisee? ¹¹ Íye kai pɛe wa ne nkpéni-me áni kahanɛ n kò te ái akpónó kam tee kam pɛé ne maa re: Ani nómenécíre tǐ ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite?

¹² Kei ke upipiretiki api pɛe kò te ái nkpónótò pite kapi ye ne akpónó n wa kuú pɛe tee re piké ne pimɛcire tǐ. Amá lě ke Pifarisi ne Pisatusee api n céesi kuu re piké ne pimɛcire tǐ.

*Piyee ye yámne re Yeesu ke Uléécaá uu wée
(Mariki 8:27-30; Luki 9:18-21)*

¹³ Ke Yeesu uu Filipu ketē-mě Sesaree kuyu-i n lompò, uu upipiretiki pise re: Písoi ye re ně, Usoi Kepipi née úye? ¹⁴ Api u pɛe re: Pinyine ye símisi re pòw Yohani Úniwolɛ, picò re pòw Elii, picò pòw kɔ re Yeremii née antepuyɛ kecɔpɛ use unyine. ¹⁵ Kei kuu pɛe pi pise re: Nó ní, nǔ ne mpíí re née úye? ¹⁶ Simɔw Piyee uu rinów u yósu re: Pòw Kirisi ke Uléécaá uu n wée. Pòw Uléécaá, nfáa ute Kepipi. ¹⁷ Kei ke Yeesu uu pɛe rinów rikpá uu re: Pɔ únarekome lɛ, pǔ Yonaasi uhmáne Simɔw! Li we re ái kesoi pipi kee mmú pò

símisi, amá Unésáa ye keyómecaa-pō n̄ we lo. ¹⁸ Lẽ nnya, ké mmú pō símisi re pōw Piyee, liasei re ripare. Tipare tẽ kecáa kam pinékó cápinene, nkpō ηmaa ricuruu n̄n yé n̄nape n̄ka pikecáa m má. ¹⁹ Né Uléecaa iyōpi rinōnō kehánne pō rimúise. Pōn ye linyine ketē nké kecáa n̄ yè, Uléecaa yé kō keyómecaa-pō li yè. Pōn ye kō ketē nké kecáa yo n̄ ηmurei, Uléecaa p̄́ né kō keyómecaa-pō li ηmurei. ²⁰ Kei ke Yeesu uu p̄e upipiretiki rinōw he re ápi kape úka símisi re uyẽ ke Uléecaa uu wée.

Yeesu ye unkpō ne umeyise nsímé riyóó
(Mariki 8:31-9:1; Luki 9:22-27)

²¹ Kaí ne kei n̄ kp̄sí ke Yeesu uu p̄e upipiretiki pisímé kóraane re li pise re uké Yerusalem ha, uké ha meyá Pisuifi piwéese ne p̄epe ye Uléecaa inyōnse n̄ wa piwéese ne isé picélaa anipe-i íwe li, piké u kpu uké p̄e keyáa táanū tunjé nkpō kémee yisi. ²² Piyee uu p̄e u kp̄sí uú ne iyaa leepō uú ne u cési re: Uléecaa úu yé ηmurei, Upíima! Líka ái pō waine! ²³ Kei ke Yeesu uu pansepō uu Piyee maa re: Póoké m̄ p̄ele, Setani! Kape ne né rikō! Pō lale p̄oké né pún̄eise nte ké loó! Kepómújé ye sisoipipi kemújé le, ái Uléecaa kekó.

²⁴ Yeesu uu p̄e upipiretiki maa re: Úye un n̄ la uké né ritiki, uké umecire pípaí riyá, uu ukunap̄éekōw ya * uu p̄e né tíki. ²⁵ Ái líka nnya, úye un n̄ la uké unfaa lō, u n̄ fóm̄nile. Amá úye un n̄ n̄ nnya unfaa n̄ fóm̄, u ye kale uu n̄ yenu. ²⁶ Usoi un nk̄p̄eni ketē nté líkō nn̄í n̄ yẽ uu p̄e nfáa paa, kuláa kúye kuu p̄e yé? Née yo kecire ke usoi uu yé fe uu h̄éle uú ne unfaa yenu? ²⁷ Usoi Kepipi ye ha Keusaa meyoopi kémee sóntile ne pilécaatum̄e, ake p̄e m̄pá úye l̄ẽ kuu n̄ wa h̄éle. ²⁸ Asei kam nn̄í nó símisi re:

* 16:24 10:38

Pisoi pɛɛ nté nní ñ we kémɛɛ, pinyine yé nɛ́ Usoi Kɛpipi yɛ́ kumúńjé kpe-i kam inéyóɔpi n lenɛ api kelene kpíní.

17

Yeesu ipińjɛ ye conse

(Mariki 9:2-13; Luki 9:28-36)

¹ Siyáa sikpuulũ memáá, Yeesu uu Piyɛɛ nɛ Yakupu nɛ uyɛ uwã Yohani kpísi apí nɛ riyóɔpɛ cǎcǎ rinyine taá apí ha kei pimɛcɪrɛ n we. ² Kei ke uipińjɛ ii piinipɛɛ iye-i conse. Ukeyu aké n tɛ́lu yare ituńjɛ. Uilũ ii wárara yare metéí. ³ Moisi nɛ Elii api pɛɛ kpáfúɛ, pi nɛ Yeesu pin yói. ⁴ Kei ke Piyɛɛ uu pɛɛ Yeesu maa rɛ: Upíima, li nyamɛ rɛ tǎké nté n we. Pɔn n la, nɛ sicǎńjípɪ sitaani nté karii, póo kɛsɛ kpísi, Moisi kɛsɛ, Elii kɛsɛ. ⁵ Un kei lɛ́ símisi, kuhopɛ peipei kunyine akú weri aku pi hila. Tinóo rinyine ari kuhopɛ kpe-i léeri rɛ: Nkó yɛɛ Kɛnépipi lala kɛɛ nnéɔ́ɔnare nnéí ñ te. Ani kutu ke ricǎ! ⁶ Ke Yeesu pipiretiki api rinóo tɛ́ n kó, iwamɛ píima ii pi loni api lolu api ketɛ́ kényu tuhu. ⁷ Yeesu uu pɛ́ɛ nyɔ́sɔ́pɔ́ uú nɛ pi kɔ uu rɛ: Ani yisi, iwamɛ íi kapɛ nó wa. ⁸ Kapi iníɔ́pɛ rinsíka, Yeesu mɛcɪrɛ kapi yɛ́. ⁹ Kapi riyóɔpɛ n cɛ́pilɛ́, Yeesu uu rinóo ntí pi hɛ: Ani n sɛ́ɛ́lɛ́, áni kapɛ úka lɛ́ kani n yɛ́ símisi liké ha nɛ keyáa kɛ́ ke Usoi Kɛpipi akɛ yé nkɔ́ kémɛɛ n yisi tu.

¹⁰ Upipiretiki api pɛɛ u pise rɛ: Yo nnya ke isé picélaa api rɛ Elii yɛɛ mɛfoí sǎnti liké kelene ketɛ́ ketɔ́ tu? ¹¹ Uu pi pɛsɛ rɛ: Li pise aseí kɛcǎá rɛ Elii uké mɛfoí pɛɛmɛ uké mǫpá yo ripɔ́hɔ́-i li yekei. ¹² Nɛ́ nɛ la ké nó símisi rɛ Elii yɛ pipɛɛmɛ masile pisoi ápi nkɔ́páni u ceri, amá apí nɛ u wai yare kapi ñ la. Limɛcɔ́ ke Usoi Kɛpipi akɛ kɔ pianipɛ-i íwe lenɛ. ¹³ Kei ke upipiretiki api pɛɛ kó tɛ Yohani Úniwolé nsímé kuu pi símisi.

Yeesu ye kewá kē ke kuníri aku m pekese paise
(Mariki 9:14-29; Luki 9:37-43a)

¹⁴ Ke Yeesu ne upipiretiki api risoiwuí ne rińko, utisi unyine uu ukekúri nyasópo uu uana-i wúla. ¹⁵ Uu re: Upíima, a kenéwá nké íwe té! Ke rikpínkpí pólúle ake ye mesére lóirente aké ne míni-i née nna-i lóipó. ¹⁶ Ne ne pipópiretiki ke leepole ápi fe piké ke paise. ¹⁷ Yeesu uu ppe re: Nó nfatenciré ne pikpááree mpuri mmú! Ituɣe ilé kam nókenémeé pitóne kpáne? Ituɣe ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. ¹⁸ Yeesu uu kuníri senkee aku keɣmánepi ke-i lelu ake meyéne mesei kei nní pélu. ¹⁹ Kei ke upipiretiki api ppe ukekúri hápo api iyaa u pise re: Yo nnya kári fe tóké keɣmánepi kē aníri pese? ²⁰ Yeesu uu pi pese re: Ke nónnéfatené nn n fíllē nnya ye ni. Asei kam nó símisi re nónnéfatené nn ppe mpuri yuke-yuke sei nnyine n tulaalē, nó ye ppe fe ani riyópe ntí maa re: A nté yisi a ha nté-po nyere, ari mesei lē wai. Líka ái yé ppe n we kani yé piwai m pōne. ²¹ [Piyómeyáhaa ne pinórahaa ke usoi uu yé ne aníri nnyé mpuri pese.]

Yeesu ye unkpó ne umeyise nsímé kpálē
(Mariki 9:30-32; Luki 9:22-27)

²² Kumúɣé kpe-i kapi Kalilee ketē n kóónúlē, Yeesu uu ppe pi maa re: Pi yé Usoi Kepipi tí api písoi anipe-i wai ²³ api ke kopu, ake ppe keyáa táánū tuɣé nkpó kémeé yisi. Kuu lē ní ma, upipiretiki apóo aa caai hái.

Ulééca keyo ulampoo pihéele kecáa nsímé

²⁴ Ke Yeesu ne upipiretiki api Kaperinawum n tuipo, ppepe Ulééca keyo kémeé lampoo n yósu api Piyee kekúri sí apí ha u pise re: Nónéwéése úu ye Ulééca keyo ulampoo héele née? ²⁵ Piyee uu pi pese re: U ye héelele. Kuu kéyo-i m ppepo, Yeesu uu u pise re: Íye kaa músu Simóo? Piyupipi née písáne kai pise re piké ketē nté

piyɔɔpi lampoo ne ítəhə m pasii? ²⁶ Piyee uu u pɛse re: Pisáne ye pi. Kei ke Yeesu uu pɛe re: In læ ni, ái pise re piyupipi piké hééle. ²⁷ Amá ári la merówai menyine meké pi ricóŋ. Lẽ nnya, a ha kupiyɛ kɛmɛe kehímpi ripɔlɔ aa nkpíntomé foí kaa í tinine leseri aa nnóo n haase. Pó kɛmɛe siwóó sɛ kai ró m pise læpɔ, aa si kpísi áá ne tó ne mpɔ́ ulampoo hééle.

18

Wóo Uléécáa iyɔɔpi kɛmɛe uwééɛɛ?

(Mariki 9:33-37; Luki 9:46-48)

¹ Likumúnɛ kpe-i, Yeesu pipiretiki api ukekúrí harɔ api u pise re: Wóo *Uléécáa iyɔɔpi kɛmɛe uwééɛɛ? ² Kei ke Yeesu uu pɛe kewá sínsápi kenyine sée uu pikɛɔpɛ ke nyeresɛ ³ uu re: Asei kam nní nó símisi re nɔnsá mɛfine n conse nɔké siwá sínsápi mɛɔ n we, áni yé Uléécáa iyɔɔpi kɛmɛe lomɔ. ⁴ Lẽ nnya, uyɛe umɛcírɛ rincépiɛe uú n we yarɛ kewá sínsápi nké mɛɔ yɛe Uléécáa iyɔɔpi kɛmɛe uwééɛɛ. ⁵ Úye un nɛ́ nnya kewá nké kɛɔ kusáne n yɔsí, tinécúruu ŋmaa kuu læ kusáne yɔsí.

Akópe pikaase kɛcáá nsímé

(Mariki 9:42-48; Luki 17:1-2)

⁶ Yeesu uu kɔ upipiretiki pimáa kpá re: Amá úye un n tíyɛɛe un siwá nsí kenyine kɛe ne kefa né n tenelɛ akópe n waise, li kutəsi we in te pi rináipare mule-mule risáa-i u lesi apí ne mínimaa kɛmɛe u nyikipɔ. ⁷ Ke ketɛ nké pikó api pipikó akópe n waise nnya, íwe kapi topori. Likɛi læ ái piwée yáne. Amá úye un læ n wa, íwe ke liute u topori. ⁸ In te kupónípe nɛ́e kupóna kɛpɛ ye akópe pó waise, a ku riké aa kɛta-pɔ fómni. Li kutəsi we pɔké unípe nɛ́e únakerikó áá ne nfáa yɛnu ne kaa yé ána nɛ́e anípe até m má áá ne

nna teneciré kémee loni. ⁹ In te merónípee mee ye akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pò fómni. Li kutosi we póké menípee mese m má aá ne nfáa yenu ne kaa yé inípee ité m má aá ne íwe píima kémee loni nna teneciré kelō-pò.

*Isáj iyee m pò api i heei kenyárũ
(Luki 15:3-7)*

¹⁰ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne siwá nsí kecòpe kenyine pilómiise. Asei ye nye re *pipileecaatume ye mesére Unésáa yee keyómecaa-pò n we lekeerpòle. [¹¹ Li we re pisoí ppe m pòlaalē piwélaa ke Usoi Kepipi aké ka keké piayu lo.]

¹² Íye kani yé? Usoi un isáj píle m má, ikemee ise in m pò, úu ye ise íi we píle nnyí riyópe kecáa tíye uú ha ise nnyí yee nní m pò wéésii? ¹³ Un n fe un i n heei, aseí kam nó símisi re ise iyē piheei yee urikij nijukusele ai tósu ise íi we píle nnyí yee íi nní m pò. ¹⁴ Lē nnya, Nónésáa yee keyómecaa-pò n we úu la re peppe nní ne kefa u n tenelē, úka úu kò ppe pi waiselē kecòpe unyine uké pò.

Ucò akópe pisárei

¹⁵ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Upócò un ne pò m púnne, a merócíre u leepò aa u nyíse lē kuú ne pò m púnne. Un n ħmurēi, upócò kaa lē ncée sone-i peseme. ¹⁶ Amá unsá ne kutu pò rincò, aa usoi use née pité kpísi aá ne u leepò liké wa re pisoí pité née pitaani ye itansei nó li aní ne nónnésímé nyóhse. ¹⁷ Amá un pē kutu píçò n yè, aa Uléecaa icápine pikó símisi. Un kò Uléecaa icápine pikó kutu píçò n yè, a u kpísi re usoi yee úu Uléecaa n nyu née *ulampooyó lo.

¹⁸ Asei kam nní nó símisi re non ye linyine ketē nké kecáa n yè, Uléecaa yé kò keyómecaa-pò li yè. Non ye kò

ketē nké kecáa yo n ηmurei, Uléecaa pṓ né kə keyómecaa-pṓ li ηmurei. ¹⁹ Asei kam kə nni nó símisi re pisoι pité pin nókenécəpe n kómειne ketē nté apí ne mṓpá yo kapi ní la pise, Unésáa yee keyómecaa-pṓ ní we yé likei lē pi pa. ²⁰ Li we re pisoι pité née pitaani pin tinényíri yei n sée pin ne n tū, ne pikecəpe wele.

Ukeikó yee ucə akópe pisárei ní yè kenyárū

²¹ Kei ke Piyee uu Yeesu keyúrí rinyósṓpṓ uu re: Upíima! Unécə un ne né m púnente, melé kam yé fe am u sárei? Meseei kesē, née íye? Yeesu uu u pese re: ²² Ám pṓ maa re meseei ηmane, amá meseei meseei mepehē kuwóṓ ne afeeré. ²³ Lē nnya ke *Uléecaa iyəpṓ íí we yare nsímé mmú: Uyṓpṓ unyine yee keyáa upikeikó pise re piké awóme kapi ne u m má héélente. ²⁴ Kuu yé pikéē n kóraane, apí ne ukeikó unyine hapṓ yee riwóme píma ne u m má. ²⁵ Ke ukeikó uyē úu nní pihéele n fene, uukeisaa uu rinṓṓ he re piké u ne unósi ne siwá ne ulikó nnéi yáa piké ne riwóme hééle. ²⁶ Ukeikó uyē uu keteni-i anui kecáa wúla uu ukeisaa keyu-i kpará uu re: A ísuúlu li kelene Upíima, né linnéi pṓ hééle. ²⁷ Ukeisaa uu íwe u téni uu u yá uu tṓmpṓ, uu kə riwóme tē u he. ²⁸ Ke ukeikó uyē uu kei n léepṓ, uú ne uukeico unyine sáne yee riwóme u n lukaalē yare siwóṓ nkáripṓ kumúhē. Uu uwómeluke uyē kemuū yéu uu re: A lē kaa né n li né hééle. ²⁹ Ukeico uyē uu anui u fine uu u kpurukee re: A ísuúlu li kelene, né pṓ hééle. ³⁰ Amá uu yúlu, ticuruu uu tíye apí kukpaniilee u tani re uké kei n we uú ne uriwome hééle. ³¹ Ke pikeikó picə apí n yé lelee n wai, mpṓcaci nn pi loni apí yisi apí ha lē nnéi lee n wa piukeisaa keeni. ³² Ukeisaa uu pee tum apí ukeikó uyē u séipṓ uu u maa re: Pṓ ukeikó kpááree nkó! Tipṓwóme nnéi kam pee pṓ he re pṓ rikecáa ísuúlu né we nnya. ³³ Páa ye pee upṓkeico nkó íwe tē yare ke née íwe pṓ

n t́e mecoo? ³⁴ Uukeisaa uu kuwói ne tíye api kukpaniilee u tani re uké íwe rilélé uú ne uriwome nnéí hééle.

³⁵ Yeesu uu kó kpá re: Nókeneécōpe úye unsá ye uucō ne kefa kese n sárei, limeco ke Unésáa yeē keyómecaa-pō ń we uu u waine.

19

Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa

(Mariki 10:1-12)

¹ Ke Yeesu uu lē pisímé ḿ masí, uu Kalilee keteni-i yisi uu Yutee ketē kee Yuritēe nkoi kuwéé-mē ń we sī. ² PISOI kulúí api kei u tikipō uu pitóikó pōisente. ³ Pifarisi pinyine apí ne u kō re piké ripine u wa nnya. Api u pise re: Ncée ye we re utisi yé fe uu ḿpá yo mpuri nnya unósi yuluu?

⁴ Yeesu uu pi pese re: Áni Uléécāa Nsímé ritelé kémee nsímé mmú kapi n wói keenleí? Pi woi re: Kékoraane, utisi ne unósi ke Uléécāa uu wa ⁵ uu re: Lē nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine u ne unósi apí ha péne api panse ipiñe ise. ⁶ Lē nnya, ápi nkpéni pité, amá piipiñe ye ise le. Lē nnya usoi úu kape lē ke Uléécāa uu rimpéne kóólene.

⁷ Kei ke Pifarisi api pee u pise re: Yo nnya ke Moisi uu péé maa re utisi yé fe uu pitúunne ritelé unósi wolu uu pee u yulu. ⁸ Yeesu uu pi pese re: Nóanékiñ ntake nnya ke Moisi uu ncée nó he re ani ye fe ani nópinénósi lakase. Ái pee kékoraane-me lē we. ⁹ Asei kam nní nó símisi: Úye un unósi n lakase, linsá iwásánkaí nnya, kuu péé ha unósi féé kpísi, iwásánkaí kuu lē wa. ¹⁰ Kei ke upipiretiki api pee u maa re: In lē kai pise re utisi uké ne unósi n we, li kutōsi we re usoi úu kape unósi kpísi. ¹¹ Yeesu uu pi pese re: Ái pISOI nnéí pee yé nsímé mmú ñmurei. Pē ke Uléécāa uu n tíyese re piké ñmurei mecire pee yé ñmurei. ¹² Li we re pISOI ye wele pee ápi ye pinósi n kpísi re ápi yé fe nnya. Lē kapí ne picō mari. PISOICō mewai mee lē picō pansese.

Picə pɔ́ Uléecaa iyə̀ɔ̀pi nnya pinósikpiké yá. Úye un n la uké icélaa nnyí kɔ́ uu kóm.

Yeesu ye siwá́ tinóɔ́ səne ritikise
(Mariki 10:13-16; Luki 18:15-17)

¹³ Lē memáá písoi pinyine apí ne siwá́ sínsápi sinyine Yeesu hapə re uké anípe sikecáá rilaa uké kə sikecáá keyóme yáasi. Amá upipiretiki apí ne pi cəsi. ¹⁴ Kei kuu ppe pi maa re: Ani siwá́ tiyá sike kenémee kam. Áni kape ncée si tápisi. Likumúhē re mpí ppe simecə́ n we ppe yé Uléecaa iyə̀ɔ̀pi kémee lō. ¹⁵ Kei kuu anípe sikecáá rilaa uu ppe limemáá kei yisi uu tómpə.

Uhmáne mámara unyine kecáá nsímé
(Mariki 10:17-31; Luki 18:18-30)

¹⁶ Keyáa ke uhmáne unyine uú ne Yeesu rikə uu u pise re: Sáa, lisəne líye kai pise re ké wa ké ne nfáa teneciré n yé? ¹⁷ Uu u pese re: Yo nnya kaa lisəne kecáá nkó né písei? Use kóló yee Usəne. Uyee Uléecaa. Pən n la pəké nfáa teneciré yé, isé kuu m pásii kaa yé n tikilē. ¹⁸ Uu re: Iyee íye? Yeesu uu re: Iyee re: Kape usoi kpu, kape iwásá wa, kape nnəme itansei nyere, kape yáai. ¹⁹ A ye upósáa ne upóni ríyu waise, aa kə upócə́ n la yare kaa ripócúruu n la. ²⁰ Uhmáne uyē uu u pese re: Ne lē nnéi wale. Yo icə́ kai pise re ké wa? ²¹ Yeesu uu ppe u maa re: Pən n la pəké wa liké n nyamí ne kétə-pə, a n hme a lē kaa m má yáá, aa siwóó sē píwekə́ó həne, pó ppe memá yé keyómecaa-pə. Pən lē piwai m masí, aa pée weri aa né tíki. ²² Ke uhmáne uyē uu lē n kó, uú ne mpóɔ́caai tómpə, ke ukunipe aku nní m mulú nnya.

²³ Kei ke Yeesu uu ppe upipiretiki maa re: Asei kam nní nó símisi re Uléecaa iyə̀ɔ̀pi kémee pilone ye ne umámá páápúle. ²⁴ Ké kə nó rikpá re: Kuyooyoo kun n la kuké

kehímpi kupole-i lompə, li yé kutəsi m purú ne ke umámá uu yé n la uké Uléécaá iyəəpi kέmεε n lompə. ²⁵ Ke upipiretiki pē api lē n kó, ai pi muuni sím api pεε rε: In lē, wóo yé pεε fe uu píyulale yenu? ²⁶ Yeesu uu pi nyáneí n̄səne uu pεε rε: Leleε ái sisoipipi kέmεε kuwai n̄ we ye Uléécaá kέmεε kuwai wεle. ²⁷ Kei ke Piyεε uu pεε rinóo yosí uu rε: A ripaí kari lirókó nnéi n tíye tən pó tíkile. Yo kari likεmεε yénune? ²⁸ Yeesu uu pi pεse rε: Asei kam nni nó símisi rε kumújé kpe-i ke né Usói Kepipi am n sánti ké méyukóo ketē fale ke Uléécaá uu n conse kέmεε rinéyóəpitū kecáá n̄ tone, nó kefi ne pité mpí nó nni né rintiki, n̄ ne kə atú kefi ne até kecáá túntine aní ne Isirayēeli ipuri kefi ne ité iyē písoi ketahai túhaane. ²⁹ Pεpεε né nnya síyə née pimáa ne piwá née piyéi née písáa née píni née pinósi ne sipipi née sicare n tíye, yé lē kapi n tíyente yē mepehē píle, api kə nfáa teneciré yénu ai likecáá kpá. ³⁰ Pifoí meyā yé pitórəo panse, pitórəo meyā api pifoí.

20

Pikeikó pεε ituŋe ikó ikó kekei kέmεε n hápə kenýárū

¹ Yeesu uu kə kpá rε: Lē nnya, Uléécaá iyəəpi ye kə we yare nsímé mmú: Ukeisaa unyine yeε kemaresine leepə rε uké pikeikó wéési piké ualéε kapi ye n sée rε fiinyi kecare kέmεε u keisi. ² U ne pē api kómεine rε uké pi héεle nnéi mmē kapi ye keyáa keεε ukeikó n héεle. Kei kuu pεε kecare-i pi tóŋsepə. ³ Kai m̄ pi yare ituŋe mese áme we kefi kumújé, uu kə leepə uu pikeikó picə yenu, pē pin kéyaála-i méwoo nyenu. ⁴ Uu pi maa rε: Nóké ha kə kenécare-i keisi ké nnéi mmē kai m pise nó héεle. ⁵ Api yisi api sí. Uu kə ituŋe kecíre kumújé ne nnyóó metaani kumújé piléepə kpá, uu kə pikeikó picə kpísi. ⁶ Kai nnyóó menupū m̄ pi,

uu kɔ piléepɔ kpá uu pinyine yenu pin kei nyenu, uu pi maa re: Yo nnya kani nté méwoo nyenu ituje ne imelólé? ⁷ Api u pese re: Lelee re úka úu pikei ró kpísi. Uu pi maa re: Nóóké kɔ n ñme ani ha kenécare-i keisi.

⁸ Kai nnyóó n wa, ucarete uyě uu uyee ulikó kecáa m paílě maa re: A pikeikó pě sée aa pɛpɛe metórwɔ ní ka ne pihéele koraane aá ne pifoí kété páálá. ⁹ Pɛpɛe nnyóó menupũ kumúhě pikei n kóraane apí weri, m̀pá úye uu nnéi mmě kapi ye keyáa kese ukeikó n héele yósu. ¹⁰ Ke pikeikó foí pě api ní ka, apí m músu re piihée yé picɔ ikó rifaau. Amá m̀pá úye uu nnéi nse mmě kapi ye keyáa kese ukeikó n héele yósu. ¹¹ Api kewóoyóó ke-i ñmúlaa ne ukeisaa uyě iwóhó loni. ¹² Api re: M̀pi pɛe nní pikei metórwɔ mmé ní ka ye wale ituje mekóónú mese. Aa pɛe tó ne pě nnéi nse héele, in kɔ ne tó meyá ntuje ne m̀pɔone kɔ. ¹³ Ukeisaa uyě uu piuse rinóó yósu re: Ám inípee pó li, unésáne! Ái rɔ kómɛinele re nnéi mmě kapi ye keyáa kese ukeikó n héele kaa yé yosíi? ¹⁴ A lipókó kpísi aa tómpɔ! Ne lale ké nó ne uyee pikei metórwɔ mmé ní ka nnéi nse héele. ¹⁵ Yare ám ncée má ké linékó ne menéla wa, née íye? Née pɔ inípee wɔhne re ne kefa láárú nnya? ¹⁶ Kei ke Yeesu uu rikpá re limɛcɔ ke pitórwɔ api yé panse pifoí, pifoí api pitórwɔ.

Yeesu ye metáánũ unkpɔ ne umeyise nsímé símisi
(Mariki 10:32-34; Luki 18:31-34)

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api keyáa kenyine Yerusalem n tósu, uu upipiretiki kefi ne pité pě iyaa séi uu pi maa re: ¹⁸ Nɔ nyánii, Yerusalem kari nní símpɔ piké ha kei Usoi Kepipi tĩ piké pɛpɛe ye Uléécáa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pě piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. ¹⁹ Pi yé pɛpɛe ápi Uléécáa m pakarelě anipe-i

u wa, api méwoo u nyáni api iséi u fopii api kunapéékóó kecáá u kari, uu pɛɛ keyáa táánũ tuné nkpɔ kɛmɛɛ yisi.

Lẽ ke Yakupu ne Yohani uni uu Yeesu m pise
(Mariki 10:35-45)

²⁰ Kei ke unɔsi uu upiɲmáne keté, Yakupu ne Yohani kpísi uú ne Yeesu lɛɛɔ, uu ukeyu-i wúla uú ne u tɛni.

²¹ Yeesu uu pɛɛ u pise rɛ: Yo kaá la ké pɔ wa? Uu rinóó u yósu rɛ: Ne la rɛ a ɲmurei rɛ pɔ tíyɛɛ pinɛɲmáne mpí keté apí masí ipóyóɔpi kɛmɛɛ tone, uɔo kupólukɛ-lukɛ, uɔo kupómíi-mɛ. ²² Yeesu uu pɛɛ pi pɛɛ rɛ: Áni nyu lɛ kani kei nní n welu. Nó fe ani ntóosi keporipi kam n nírunɛ níruu? Api rɛ: ɛɛɛ, tó fe. ²³ Yeesu uu pi maa rɛ: Nó mɛɛɛi ntóosi keporipi menéɔo n ntí. Amá in kunélukɛ-lukɛ néɛ kunémíi metone nkó mmú, ái néɛ yé tíyɛɛ liké ne lɛ. Pɛ nnya ke Unésáa uu sitóne sɛ n nyóɔnselɛ kuu si pane.

²⁴ Ke upipiretiki kefi tɔɔɔ mpí pɔó lɛ n kó, piripɔo arí ne pimáɛɛɔ pité mpí caai. ²⁵ Yeesu uu pinnéi séi uu pi maa rɛ: Nɔ nyule rɛ pɛ kapi n kpíilɛ tɛ ayu piwééɛɛ yɛ pinnanɲɛ ne a wéékusɛlenle, písoi keɛire pin pinnanɲɛ a nyíselɛ. ²⁶ Amá ái limeɔo kai nó kɛmɛɛ we. Úyɛ un n la uké nókenéɔɔɛ uwééɛɛ, uké panɛɛ nóunékɛikó. ²⁷ Úyɛ un kɔ nókenéɔɔɛ ikpéɛ n la, liute uké nóunélási. ²⁸ Limeɔo ke Usoi Kɛpipi áke ka rɛ piké ke n keisi. Amá ke kale rɛ keké picɔ keisi keké kɔ kenfaa kpísi keké piakóɛ nnya he liké ne písoi meyã ayu lɔ.

Yeesu yɛ pinyíyɛ pité pɔise
(Mariki 10:46-52; Luki 18:35-43)

²⁹ Lɛ memáá, Yeesu ne upipiretiki api Yeriko kuyu tulu. Kapi kei n yisi pin tósu, tisoiwúí píima rinyine ari un n tikilɛ. ³⁰ Kei ke pinyíyɛ pité pinyine pɛɛ ricéetime n tú api kó tɛ Yeesu yɛɛ tósu. Api pɛɛ sicááila kápáá rɛ: Upíima,

Tafiti Kepipi, a irówε ripaí! ³¹ PISOI pEE n cápinelē api pi cési re piké riséé, amá api pEE meýǎ n cáai ħmaa ne ħnaġe re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówε ripaí! ³² Yeesu uu pEE nyere, uu pi séi uu pi pise re: Yo kaní la ké nó wa? ³³ Api u pese re: Upíima, tǒ la re a wa irónípeE iké wúkule. ³⁴ Yeesu uu piiwe paí uu piinipeE ca, mese ne mese, inípeE ii wúkule, piketé api pEE u tiki.

21

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)

¹ Ke Yeesu ne upisencǒ api Yerusalem n nyahaipǒ, api Olifiyee rikúú metene Petifasee kuyu-i lomǒ. Yeesu uu upipiretiki pité tum ² uu pi maa re: Ani kuyu nkú kpee nní nókenéyu-pǒ ħ we kémeE ħapǒ. Nó mese ne mese keminaayaha kenýine læpǒ, ke ne kekepipi sin toraalē. Ani si fénne aní ne né si weri. ³ Úye un ħ-ye nó m pise, ani u pese re: Upíima ye si lalē. Liute yé kei nní nó riyá ani tǒmpǒ.

⁴ Lē ke antepu uú pEE m ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U peé maa re:

⁵ Ani Siyǒ kuyu pikó maa re:

Ani ripaí, nóunéýǒpi yeE nní nókenémeE weme.

Usoi niġe-niġe lo,

keminaa kepipi kecáa kuu túnti.

⁶ Upipiretiki api yisi api tǒmpǒ, apí ha wai yare kuu pi n forii. ⁷ Apí ne keminaa ne kekepipi weri api pimelape sikécáa láai api mekecáa u tonse. ⁸ PISOI kulúí api pisitukanka lese api ncée-i táġente, picǒ api apéi ħépiri api táġente re piké ne ríyu u waise. ⁹ PISOI pEE ukeyu n sǒne ne pepeE ukepire n tíkileE api peé n cáai re: Tafiti Kepipi, ani uyee n sǒnti ne Upíima rinyiri ritaáse! Osanna, ani urinyiri keyómecaa-pǒ ritaáse! ¹⁰ Ke Yeesu uu Yerusalem

kuyu-i n lompo, ai pisoni nnéi lémesi api péé m píseine re: Usoi úye kecire ye nkó? ¹¹ Pisoni péé u n tikilē api re: Uyee antepu Yeesu, Kalilee ketē-pō Nasareti ukó lo.

Yeesu ye Uléecaa keyo-i pikpéense lakase

(Mariki 11:15-19; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)

¹² Yeesu uu Uléecaa keyo kémee lompo uu ppepe kei n yálisi ne ppepe n léeri nnéi lákase. Uu ppepe siwóó n cōhōne ataapili ne pilólāyái situmpi láuli. ¹³ Uu péé pi maa re: Li wōlaalē te: Pi yé Kenéyo sée re keyómeyáhaayo. Amá nō ne ke ripólósele piyaaluke kuhore. ¹⁴ Ke Yeesu uu kei lē ní we, pinyíye ne síkankáláká así hapō así ne Uléecaa keyo kémee u kō uu si pōisente. ¹⁵ Amá ke ppepe ye Uléecaa inyóōnse n wa ne isé picélaa api mewai píima ke Yeesu uu n wapisi n yé ne siwá sse Uléecaa keyo kémee n cáái re: Osanna, Tafiti Kepipi, ai pi tóosi. ¹⁶ Kei kapi péé u pise re: Pō kómei lē kapi nní n cááii? Yeesu uu re: Ee. Uu péé pi pise re: Lē nnya, áni kahane Uléecaa ritelé kémee nsímé mmú n keē te: Pō tíyese aí ne siwá sínsápi ne siwá fenfēí péne asi pō m pakarente? ¹⁷ Yeesu uu péé limemáá kei pi yá uu kuyu lelu uú ha Petanii-pō fine.

Yeesu ye kúfikiyee anóo wa

(Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kai n weesi, Yeesu uu yisi un Yerusalem tósu, nkú nn u wai. ¹⁹ Uu kúfikiyee ricéetime yenupo, uu sōnepō uú ne ku kō, amá mepéi ŋmane kuu lēepō. Uu péé kuléé kpē maa re: Páa nkpéni kō píkai mārune! Kei nní, kúfikiyee kpē aku kóosi. ²⁰ Ke upipiretiki api lē n yé, ai nnóo pi yipu api péé re: Íye ke kúfikiyee nkú aku nní mese ne mese kólaapo? ²¹ Yeesu uu péé pi maa re: Ké aseí kecáá nō símisi re nōn Uléecaa ne kefa n tenelē nōnsá kō n tíru, nō fe ani lē kam nní kuléé nkú n wa mecō wai. Ái kō lē

ημανε, ticuruu, nó fe ani riyópe ntí maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripóló, ai kó mesei lē wai. ²² Nón Uléécaā ne kefa n tenelē, nó ye lē nnéi kani ye keyómeyáhaa-i m pise yē.

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Mariki 11:27-33; Luki 20:1-8)

²³ Lē memáá, Yeesu uu peē Uléécaā keyó-i lompo un we un pisei céési, pepere ye Uléécaā inyóōnse n wa piwéése ne kuyu piwéése apí haró apí ne u kó apí u pise re: Nnaŋe n-ye kaá ne nní wai? Úye yeē nnaŋe pó he póké ne nní n wai?

²⁴ Yeesu uu peē pi pese re: Ne la ké nse nó pise. Nón tinóó né m pese, né peē nó símisi nnaŋe mmē kam ne lē n wai.

²⁵ Ne la ké nó pise re wóo Yohani tumme re uké pisei míni wole? Uléécaā née pisei peē u tumme? Apí peē símaane re: Tón nkpáni m maa re Uléécaā yeē u tumme, u yé ró pise re: Kai peē íye wa káni ne Yohani nsímé ηmurēi? ²⁶ Tón kó m maa re pisei peē u tumme, ái yé wa. Tó peē risoiwuí wurule. Li we re pisei nnéi ye Yohani nyánile re antepu lo. ²⁷ Apí peē mese Yeesu rinóó pese re: Ári nyu. Uyē uu kó pi pese re: Né ám kó nó símisine nnaŋe mmē kam ne lē n wai.

Utisi unyine piŋmáne pité kenyárū

²⁸ Yeesu uu kó pipise pi kpá re: N-ye kani kenyárū nké-i yé? Pi re utisi unyine yeē peē piŋmáne pité má, uu keyáa ηmáne wéése maa re: Unéηmáne, a neni waasi a ha anéléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare kémee keisi.

²⁹ ηmáne uu u pese re: Ám sí! Kai rinkpáse, uu kemúné conse, uu yisi uu waasi. ³⁰ Utisi uyē uu kó ηmáne tórōo limecō male. Uyē uu re: Eee, ne kō, Sáa. Amá úu peē nkpáni waasi. ³¹ Yeesu uu peē pi pise re: Nō músu re wóo piketé kecōpe usáa mela wa? Apí re ufoí lo. Yeesu uu peē pi maa re: Asei kam nní nó símisi re pilampooyóó ne

piwásánkaí yé ne kekpéẽ nó wa api Uléécaá iyǎɔpi kémee lompo. ³² Li we re Yohani Úniwole ye nókenémee kale uu aseí ncee nó nyíse, áni ne kutu u ricɔ. Amá pilampooyóó ne piwásánkaí api unsímé ñmurei. Ani kɔ lē nnéí yénu, amá áni mēfine conse nɔké unsímé ñmurei.

Pikeikó pɛe rikpákárá m má kenyárū
(Mariki 12:1-12; Luki 20:9-19)

³³ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Ani kɔ kenyárū keɔ kutu ricɔ: Ucarere unyine yee we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi, uu mmele wai uú ne ke kóónú. Uu kɔ kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mɔm kei kapi yé píta n cérii. Uu kɔ limemáá keméré cáca kenyine mɔm uu pɛe pikeikó wéési re piké kecare kē kecáá u m paílē uké ncée ha uké kam. ³⁴ Kai aléépipi nyē kutúū n tu, uu upilasi yukuse re piké ha upikeikó pɛ-i ualéépipi u yóome. ³⁵ Pikeikó pē api pilási mpí cópii. Api use kaii api ucɔ kopu, api utáánū apare tapisi uu kpi. ³⁶ Ucarere uu kɔ pilási picɔ piyukuse kpá, pē pin kulúí we ne pifoí. Pikeikó pē api kɔ pē wai yare lē kapi pilási foí n wa meɔ. ³⁷ Uu picérei pɔɔne uu uuñmáne yukuse uu pikemee tum, un músu re: Ḿpá liké íye wa, pi yé unéñmáne wuri. ³⁸ Amá ke pikeikó api uuñmáne uyē n yé, api pimɛɔpɛcire n tee re: Nkó yee masí usáa memá nnéí te. Ani kam táké u kpu táké pɛe umemá n te. ³⁹ Kuu n tuiɔ, api u tini api kecare ilúké u sá api u kopu. ⁴⁰ Ke Yeesu uu pinyárū ḿ masí, uu pi pise re: Ucarere uyē un ha n ka, yo kuu yé pikeikó pē wa? ⁴¹ Api rinóó u yósu re: U pikeikó kpákárá pē mekópe kónine. Pilicɔ áí yé nkpáni íwe u wa. Uu pɛé ha pikeikó fée forii re piké kecare kecáá u m paílē, apipi an m pi, api ye u túúni. ⁴² Kei ke Yeesu uu pi pise re: Áni nsímé mmú píkai Uléécaá Nsímé ritelé kémee kéénlē te:

Tipare ke pimóme api n fóm tæe pansæ ricíre-círe tæe kenú-i í wee?

Upíima yeé lē wa. Mewaisaŋa kuu ró n yéneise ye mē!

⁴³ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Lē nnya, nó mpí, nóo nní Uléécaá iyōopi kémeé í we, pi yé ikemeé nó lese api mpuri féé mæe Uléécaá mela n wai tonse. ⁴⁴ [Lin úye n fóm un tipare tē tinkpou, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukecáa n loó, ti yé u nā]. ⁴⁵ Ke pæpæ ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi api Yeesu sinyárū sē n kó, api céru re pē kuú ne máne. ⁴⁶ Api pæe icée n wéési piké ne u tī, pin kō pæe risoiwuí wuru re písoi ye u nyáni re u antepu le nnya.

22

Pinósikpiké anyá iluke kenyárū

(Luki 14:15-24)

¹ Yeesu uu kō kenyárū kecō pi kpá re: ² Uléécaá iyōopi ye kō we yare nsímé mmú: Uyóopi unyine yeé keyáa uuŋmáne yeé unósi n kpísi anyá píima wai. ³ Uu upikeikó tum te piké ha písoi séleime piké anyá iluke li. Amá písoi api isáneséi iyē yulu api anyá wénte. ⁴ Uu kō pikeikó picō pítume kpá uu pi maa re: Ani písáne sée ani pi símisi re: Anyá iluke ye pipele masile. Anénáala ne inésee kpakó kam kó. Mpa yo ye kéyu wale. Ani kam ani pinósikpiké anyá iluke li. ⁵ Ápi nkpáni isáneséi iyē kutu ricō. Mpa úye uu ulikó-mē tómpō. Picō api sicare waikeæ, picō api ayáa tōŋaapō ⁶ pitōrō pōo pikeikó pē cōpii api isei pi waise api pæe pi kóni. ⁷ Ai uyóopi kuwóí wai, uu upisóca tum apí ha písoi pē kóni api pikuyu nna ŋmaasi. ⁸ Uu pæe upikeikó picō maa re: Anyá iluke ye pipele masile, amá písáne ápi pæe ikuluke tulaalē. ⁹ Lē nnya, ani sicépepe-i léepō, nōn píye n yē, ani kusáne pi séiri. ¹⁰ Upikeikó pē api yisi api

icée tooí api písoi nnéí kapi n yé sélei, písone ne pikópe, písáne api pée kenýáyo yipu. ¹¹ Kei ke uyóopi uu pée lompo re uké písáne pē yáasi, uu usoi unyine yenu yee úu inyánlū n tanaalē. ¹² Uu u píse re: Unésáne, íye kaa wa aá ne nté lonti áa kō inyánlū tanaalē? Ai utisi muuni uú n séélē. ¹³ Uyóopi uu pée pikéikó maa re: Ani ána ne anípe u paasi ani ketahai kuymaha-i u sápo. Kei kuu yé n téni un iní takai. ¹⁴ Yeesu uu pée re: Li we re písói kulúi kapi sée, amá pē kapi pikéopre n wée ápi pée kulúi we.

Lampoo kapi ye Róm uyóopi píima n héele

(Mariki 12:13-17; Luki 20:20-26)

¹⁵ Kei ke Pifarisi api pée símaane re íye kapi yé ne Yeesu ripine wa piké ne unnōsimé cire u n tí. ¹⁶ Api pipiretiki pinyine ne Erooti pipiretiki pinyine lese api tum te piké ha Yeesu maa re: Upíima, tō nyule re aseí ηmane kaa ye símisi. Pō ye kō Uléecaa ncee písói céesile ne aseí. Mpa usoi uké íye nsá hnanje m má, áa ye uinipee n wuru pōn ne símisi. ¹⁷ Tō la re a kepómúhē ró símisi tóké yé te ncee ye we re tóké ye Róm uyóopi lampoo héele née ári kape ye héele? ¹⁸ Amá Yeesu pđ ne pimesōhō kópe kapi n wai pinyuwe máalenle. Uu pée pi maa re: Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí, yo nnya kani né peikee? ¹⁹ Ani ne siwóó sē kani ye ne lampoo n héele kam nké! Api mewóópipi mese ne u hapō. ²⁰ Uu pée pi píse re: Úye riyu ne úye rinyiri tēe nní mekecáá we? ²¹ Api u pese re: Sesaa lo. Kei ke Yeesu uu kō pi maa re: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléecaa likó Uléecaa pa. ²² Kuu lē tinóo tē pi m pese, ai nnóo pi yipu api pée u yá api tómpo.

Pisatusee ne nkpo kémeē meyise nsímé

(Mariki 12:18-27; Luki 20:27-40)

²³ Keyáa kē cire ke Pisatusee api Yeesu kέmεε ha. Pisatusee pεε tee ρε pikpəkpə ápi ye nkpə-i yisi. Api sí apí ha Yeesu læpə, api u pise ρε: Sáa, Moisi ye maa ρε: ²⁴ Unósikó úye un n kpu unsá kεwá m má, li pise ρε uuwā yεε yé unósi uyē kukúmannəsi kpísi uu umáa mpuri wai. ²⁵ Too! Amá piηmáne pinyine pεε pεε kerócəpe nté we. Pi pimáρεcə piseei λε. Umáa uu unósi kpísi, uu kpi úu kεwá yē. Uwá uu pεε umáa ukúmannəsi kpísi. ²⁶ Uyē uu kə limεcə kpi, uu ukúmannəsi uyē ne utáánũ yá. Ai lē n wai hái ne usééi-sééi kέmεε-pə. ²⁷ Pē memáá, unósi uyē pócə kə kpi. ²⁸ Tə la təké nképni pócə pise ρε ke pimáρεcə piseei pē api nní pinnéi unósi uyē n kpísi, pi uye unəsi ye ha lo, keyáa kē ke pikpəkpə apí ha nkpə kέmεε n yisine? ²⁹ Kei ke Yeesu uu pεε pi pεε ρε: Lē nnya kani nómenécíre kiraasente. Áni Nléécaasimé asei kómει, áni kə Ulééca nnaηe nyu. ³⁰ Kumúηé kpe-i ke pikpəkpə apí ha n yisine, pitisi ápi pinósi kpíkesine, pinósi páa kə pila sócənkεene. Amá pimεfine yé ha n we yare piléécaatume keyómεcaapə. ³¹ Áni lē ke Ulééca uu pikpəkpə meyise kecáa nó m ma api Unsímé Ritelé kέmεε wólu kέē, née yo? U maa ρε: ³² Néε Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. Ulééca úu pikpəkpə Uleecaa amá u pinyánnyá Uleecaa λε. ³³ Ke písoi pē nnéi pεε n cápinelē pin kutu u cəlē api lē n kó, uicélaa iyē ii pi loni nsəne.

Isé iyεε Ulééca isé kecəpe icə n fe
(Mariki 12:28-34; Luki 10:25-28)

³⁴ Ke Pifarisi api n kó tε Yeesu ye Pisatusee feriyε uu sééεε, api cápine. ³⁵ Pikecəpe isé ucélaa unyine uu pεε ripine Yeesu wai uu u pise ρε: ³⁶ Ucélaa, Ulééca iséé nnéi kέmεε íye yεε imáa?

³⁷ Yeesu uu re: A Upíima, Upóléecaa n la ne kepófa nnéi, ne ipósoi nnéi, ne kepómújé nnéi. ³⁸ Iyee isé foí, iyee kō innéi kecōpe imáa. ³⁹ Ilírū yee ifoí iyē meco n sá ye nnyí: A upócō n la yare kaa ripócúruu ní la. ⁴⁰ Isé nnyí keté yee isé ne antepuye icélaa riyíki.

Uyē ke Uléecaa uu n wée ne Tafiti kecáá nsímé
(Mariki 12:35-37; Luki 20:41-44)

⁴¹ Ke Pifarisi api lē n cápine, Yeesu uu pēe pi pise re: ⁴² Íye kani uyē ke Uléecaa uu n wée kecáá músu? Úye kepipi ye ke? Api u pēse re Tafiti Kepipi ye ke. ⁴³ Yeesu uu pēe pi maa re: In lē, íye kai wa ke Nfáasone nn Tafiti metéi he uú ne u séi re Upíima? Tafiti ye pēé maa re: ⁴⁴ Upíima ye Unépiima maa re: A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone hái ne kumújé kpe-i kam yé pipóláarō kepónyále-i n cō.

⁴⁵ In te Tafiti ye mesei u sée re Upíima, íye ke uyē cire uu yé kō pēe Tafiti Kepipi?

⁴⁶ Pifarisi pē ápi fe piké nka Yeesu pēse. Kaí ne kei n kpísi, úka úu ye pēe kaha uké nnyine u pise.

23

Yeesu ye re pisei piké pimēcire ne isé picélaa ne Pifarisi tī

(Mariki 12:38-39; Luki 11:43,46; 20:45-47)

¹ Lē memáa, Yeesu uu pēe pisei pēe n cápinelē ne upipiretiki-mē pansēpō uu pi maa re: ² Isé picélaa ne Pifarisi kaí pēé we re piké isé ke Moisi uu nó m pa aseí nó símisi. ³ Li ne sá re nōké piicélaa rimúlú ani kō i tiki. Amá áni kape ye pimewai ne yíraane. Li we re pē ne ye picō céesi re piké piicélaa ritiki, amá piricuruu ápi ye pēe i ritiki. ⁴ Pi ye limúle-mule paasile api picō yase, piricuruu ápi ye pēe líka rica. ⁵ Pi mpá yo wai re pisei piké ye pi

yē nnya. Lē nnya kapi ye Nléecaasimé silṓopi kapi ritii kecáá rímmēelú mēpéré rikpáse api kṓ pīsítukanka atime nwépi mēpéré kpáse ai picṓ síkó feriyē. ⁶ Sitónē foí kapi ye keluke kēmēe ne Pisuifi ayomeyáhaalee-i n la. ⁷ Pi la re pīsoi piké ipakare ne pi n yáhaankēe sicápine kēmēe, piké ye kṓ pi sée re picélaa. ⁸ Amá nṓ áni kapē ye tíye piké ye nṓ sée re picélaa. Nṓ nónnénéí pimárecṓ le. Usoi use kóló yēe kṓ núnécélaa. ⁹ Áni kapē ye ketē kecáá úka sée re núnésáa. Núnésáa cireníje kani m má yēe keyómēca-pṓ we. ¹⁰ Áni kapē ye tíye piké ye nṓ sée re úyukṓ. Núnéyukṓ ye use le. Uyēe nní uyē ke Uléēca uu n wēe. ¹¹ Nókēncṓpe uwéēse uké panse núnékēikó. ¹² Úye un umecire rintaáse, li ye u ricepisele. Úye un umecire rincepise, li ye u ritaásēle.

Yeesu ye isé picélaa ne Pifarisi kecáá kecáá mewai kesi (Mariki 12:40; Luki 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Íwe kani topori, nṓ isé picélaa ne nṓ Pifarisi mpí. Nṓ kecáá kecáá mewai pikó le! Nṓ ye pīsoi ncée tápisile re ápi kapē Uléēca iyṓopi kēmēe lṓ. Nórínécúruu áni ye lompo, áni kṓ ppe ppepē n la yáne piké lompo.

¹⁴ [Íwe kani topori, nṓ isé picélaa ne nṓ Pifarisi mpí. Nṓ kecáá kecáá mewai pikó le! Nṓ pikúmannṓsi anipe-i lē kapi m má yṓoi, ani ye kṓ ppe keyóme yáási ai nāhai pīsoi piké ne nṓ n yé nnya. Lē nnya ke Uléēca uu íwe iyēe íi icṓ m má nṓ wainē.] ¹⁵ Íwe kani topori, nṓ isé picélaa ne nṓ Pifarisi mpí. Nṓ kecáá kecáá mewai pikó le! Ketē nké nnéi ne mínimaa kani kálē te nṓké use unyine yē nṓké u pansese núnépiretiki. Nṓn liute piyéne m masí, ani tíyese uu panse usoi nkó kaí ne n sá re piké íwe teneciré kelṓ kēmēe íwe lukeise iké nínékó n fe meté. ¹⁶ Íwe kani topori, nṓ pinyíye mpí, nṓ nní pīsoicṓ n séni! Nṓ ye maa re: Úye

un Uléecaa keyo n sée uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un wura yee Uléecaa keyo- i n we n sée uú ne wéeri re u yé linyine wa, ncée n n we re uké lipiwai riyá. ¹⁷ Nó piníri ne pinyíye mpí! Wura ne Uléecaa keyo kee wura uyē m pansese Uléecaa likó, yo yee liketé kecōpe ríyu má ne lico? ¹⁸ Nō ye kō maa re: Úye un Uléecaa keyo kémee kenyóonsehúupi n sée uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un inyóonseese yee kehúupi kecáá n lálǎ n sée uú ne wéeri re u yé linyine wa, úu ncée má uké lipiwai riyá. ¹⁹ Nó pinyíye mpí! Isee kapi ne n nyóonse api kehúupi kecáá lāa ne kehúupi kee i m pansese Uléecaa likó, yo yee liketé kecōpe ríyu má ne lico? ²⁰ Lē nnya, úye un kenyóonsehúupi n sée uú ne wéeri, kelō kē ne lē nnéi lee kei n we kuu sée uú ne wéeri. ²¹ Úye un Uléecaa keyo n sée uú ne wéeri, Uléecaa keyo ne Uléecaa yee kekemee n we kuu sée uú ne wéeri. ²² Úye un keyómecaa n sée uú ne wéeri, Uléecaa riyōōpitū ne Uléecaa yee rikecáá n tú kuu sée uú ne wéeri.

²³ Íwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nō kecáá kecáá mewai pikó le. Nō ye mpá yo hōone, aní ne manti ne ayēhepei ncōpuri péne ani hōone awélé kefi, ani Uléecaa kuwélé kuse pa. Amá áni ye pee isé nnéi kecōpe ipíima yare nní aseí piwélaa ne usoico piwetu ne aseí pitiki nkó ne pikei wa. Lē kaí pee pise re nōké n tikilē non pee kō ne litōrōo lico nní wai. ²⁴ Nó pinyíye mpí, nōo nní pisoico n séni. Nō ye kúcerii ne nso lesele, ani pee ísu ne péne ani muuni.

²⁵ Íwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí! Nō kecáá kecáá mewai pikó le. Nō we yare mpí pee ye kehee ne kecáripí kepire hmane n heere api kemée yá mecō. Lē kapi ye sikemee n li ne kapi ye n ntí ye pee liyaa-yaa le kapi n káipinke. ²⁶ Nó Pifarisi, pinyíye mpí! Ani ye kehee ne

κεcáripι κέμεε μεφοί ηεερε, κεπιρε γέ πρε limecɔ sɔnesi.

²⁷ Íwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí! Nɔ kecáá kecáá mewai pikó le. Nɔ we yare rikpíí mmele kapi míni tomé n túkɛi ari pɛé n wariye pói-pói ísɔne mecɔ, némpákane asoikɔhɔ ne líkperinkpekɔó lee rikemee yipaalɛ. ²⁸ Limecɔ kaní we. Nɔ pɛsoi keyu-i nyísɛlɛ te nɔ isé tíkilenle, némpákane kecáá kecáá mewai ne mewai kópe mee nósínɛfa-i yipaalɛ. ²⁹ Íwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí! Nɔ kecáá kecáá mewai pikó le. Nɔ ye antepuye akpíí mónle ani pɛpɛe aseɪ n tíkilɛ akó sɔnukuse ³⁰ ani pɛe re: Tɔn pɛe pírókpure isoi kumúnɛ kpe-i n we, ári yé pɛe ηmurei tóké pi rikpá tóké ne antepuye kó. ³¹ Nɔ pɛe lɛ nyísɛle ani nórinécúruu yámne re nɔ pɛpɛe antepuye n kó sipirɛ le. ³² Lɛ nnya, ani mese nópinékpure mewai kópe ne keyu mahã ne kɛtɔ-pɔ! ³³ Nó iwáa kpákára nnyi! Íye kani yé wa áni yé ne nna teneciré kέμεε n lomɔ. ³⁴ Ani kɔ te né antepuye ne pɛsoi pɛe mewéésesɔhɔ m má ne isé picélaa kecire nó páme. Nó picɔ kó, ani picɔ kunapéékɔó kecáá kari, ani kɔ nóanáyómeyáhaalee-i picɔ iséí súúkee, ani kɔ picɔ mpá kuyu kúye-i n tikilɛ nɔn wéékuselɛ. ³⁵ Lɛ nnya ke pɛ nnéi kani n kó ápi kɔ líka wa nkɔ nɛ nó tenene, kai n kpíime usɔne Apɛeli kέμεε aí ne sɪ Perekiya uhmáne Sakarii kani Uléécaá keyɔ kέμεε kelɔ sɔne ne kenyóɔnsehúúpi kepáápáá n kpu kέμεε-pɔ. ³⁶ Ké aseɪ nó símisi re nfáani pɛsoi mpí pɛe mewai kópe mɛ akpanii yenne.

*Yeesu ripɔɔ ye caai Yerusalem nnya
(Luki 13:34-35)*

³⁷ Lɛ memáá, Yeesu uu pɛe Yerusalem pikó maa re: Nó Yerusalem pikó, nɔ ye antepuye kónle ani kɔ pɛ ke Uléécaá uu nókenέμεε n tumme apare tapisi ani kóni. Melé kesɛ

kaḿ peé la ké nó cápine yare ke kucáyahá aku ye kuaméñ metene kusipipi n tã líka ái ye si wa mecɔ ani yúlu? ³⁸ Lã nnya, Uléécaá keyɔ yé meñmane n we úka úu yé n we. ³⁹ Ani kō te áni neni piyéne né kpáne liké ha ne tu kumúñé kpe-i kani yé ha m̄ maa re: Uléécaá uké uyee Upíima rinyiri ne n weme rikpá!

24

Yeesu re Uléécaá keyɔ yé fori

(Mariki 13:1-2; Luki 21:5-6)

¹ Yeesu uu pɛe Uléécaá keyɔ-i léeri un tósu. Kei ke upipiretiki api peé ne u rikɔ re piké kememome u nyíse. ² Amá Yeesu pɔɔ pɛe pi pɛse re: Lã nnéi kani nní n nyáni, aseí kecáá, lí sónti liké wa ripare ríka ári yé ricɔ kecáá n tásilē. Linnéi mmú ye sóntile liké fori téké-téké.

Lelee n nyíse re ketē ye ketene tu

(Mariki 13:3-13; Luki 21:7-19)

³ Yeesu uu pɛe sí uú ha Olifiyee rikúú kecáá tone. Upipiretiki api kei u kálaapɔ api u pise re: A ró símisi píyeyi kai lē waine, ne yo kari yé kɔ ne ceri re mepɔpɛeme mee lē tu re ketē ketɔ ye kē. ⁴ Yeesu uu pi pɛse re: Ani nómenécíre tĩ nsone, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tã. ⁵ PISOI kulúí yé sónaame use use, api ye rinényíri ne pISOI meyã kiraasente api ye pi maa re: Néé uyē ke Uléécaá uu n wée. Lã kémee kapi yé pISOI kulúí kuyúí tã. ⁶ Nó kó te atɔpi ye nókenékúrí née ketaa-pɔ wai, amá áni kape nfasimé tóne. Lã kai m̄ pise re liké wa kai lē wai. Amá kété áke kahane n tu. ⁷ Nsoipuri nnyine yé yisi nn̄ nsoipuri ncɔ ne tɔpu, keyɔɔpitē ake keyɔɔpitē kecɔ ne tɔpu, nkú nn̄ silō sinyine leeri, ketē ake silō sinyine yeñesi. ⁸ Lã nnéi ye we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ Peé uye-i ke pISOI api yé nó kpísi api nópinélaarɔ anipe-i wai, api íwe

nó wai api nó kóni. Isoipuri nnéí ii kò nḗ nnya nónínepuri yulu. ¹⁰ Kei kai yé pɛɛ pɛɛ pɛɛ meyã ne kelólé-mḗ ha, api pɛé n yámmɛntɛnɛ, api pɛɛ ipuri n yúinne. ¹¹ Antepuyɛ nɔɔmɛ kulúí yé léemɛ api pɛɛ meyã kiraasɛntɛ. ¹² Mɛwai kóɛ yé kényu mahã, pɛɛ meyã nla nn pɛɛ hásu. ¹³ Amá úyɛ un tinkáhá-káhá ne kɛtɔ-pɔ Uléécáa yé uriyu lɔ. ¹⁴ Uléécáa iyɔɔpi Nsímé Kɛcɛrɛ mɛɛ ketḗ nnéí kɛcáá kóónúne isoipuri nnéí iké kḗ. Lḗ memáá, mḗpá yo kɛtɔ akɛ pɛɛ tulu.

Íwɛ píima mekame

(Mariki 13:14-23; Luki 21:20-24)

¹⁵ Yeesu uu kò pimáa pi kpá rɛ: Antepu Taniyɛɛli yɛ pɛé maa rɛ kumúhɛ kunyiɛ yé kam ani ncaai píima mɛɛ yɛ n cókoi yɛnu nn kelḗ sɔnɛ riyíkí-i tú. Úyɛ un nsímé mmḗ n kɛḗ, uké musí uké liasɛi kḗ. ¹⁶ Lin lḗ n wa, pɛpɛɛ Yutee ketḗ kɛmɛɛ n we piké wuri api ayóɛ taá. ¹⁷ Uyɛɛ yé ha kulee ipiraa kɛcáá n we, uké wuri úu kapɛ rɛ uké nkpráni kukemɛɛ lomɔ uké linyine kpísi uké ne ripéne. ¹⁸ Uyɛɛ kɛcarɛ-i n we, úu kapɛ nkpráni rɛ uké wurimɛ uké kényo-i uketukanka kpísi. ¹⁹ Íwɛ kɛ pifani ne pimáreni apí ha siyáa sɛ-i topori. ²⁰ Ani ne Uléécáa té tɛ úu kapɛ tíyɛ itóó iyḗ iké nnyiyɛ kumúhɛ néɛ kɛwɛntɛyaa ketújé ró leemɛ. ²¹ Íwɛ píima iyḗ kɛ sisoipipi asi kumúhɛ kpɛ-i n lenɛ ico íi píikai léémelḗ hái ketḗ kekoraanɛ-mɛ ne neni-mɛ, iico íi kò píikai léeri. ²² Uléécáa unsá pɛɛ síwɛyaa sḗ n hasi, úka úu yé pɛɛ nfáa yḗ. Amá pḗ kuu n wéɛ nnya, u yé siyáa sḗ hasi. ²³ Lḗ nnya, úyɛ un nó m maa rɛ: Ani ripaí, nté kɛ Kirisi uú we néɛ uyɛɛ nkḗ nté-pɔ áni kapɛ ḡmurei. ²⁴ Píkirisɛ nɔɔmɛ ne antepuyɛ nɔɔmɛ yɛ leerinɛ piké mémare píima lese piké nyíse, piké kò mɛwaisaḡa wapisi hái lin pɛɛ kufɛɛ n we, pin yé fe ricuruu api pḗ kɛ Uléécáa uu n wéɛ kiraasɛ. ²⁵ Ani léise rɛ ne pisímé nó li masile.

²⁶ Lẽ nnya, pin nó m maa re: Ani ripaí, uyee nkó kucesi kóima-i, áni kape ha. Née pin nó m maa re: Ani ripaí, uyee nkó kulee-i pékaalẽ, áni kape ñmurei. ²⁷ Yare ke kekónetéhe ake ye nní kelééca-a-pò n léeme ake meyéne mese yeéri ketuñeleeme-pò aké ne sî ketuñelolé-pò, limeco ke Usoi Kepipi ake sónti. ²⁸ Li we yare kapi ye m maa re: Kei ke isare kópe ii n we, ke áyemeekú aa ye cápine.

Usoi Kepipi mekame

(Mariki 13:24-27; Luki 21:25-28)

²⁹ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Síweyaa sê metómpro ke ituñe íí sòmaane, iwáre ii metéi paa, awárepi aa keyómecaa-pò poroiri, linañe-nañe lee keyómecaa-pò n we ai meyá yerjesi. ³⁰ Linyine ai pree keyómecaa-pò nyíse re Usoi Kepipi ye nyahaimela. Kei ke ketè nnéi kecáa isoipuri ii yé pree itu lõ. Api pree Usoi Kepipi yenu, ken ahope kecáa weme ne kennañe ne kemeyòopi. ³¹ Api pree rináatòñ maa téense, uu pree upitume ketè awélé nnéi kémee túmei. Api pẽ kuu n wéekee ketè nké ne keketo-pò cápine.

Kúfikiyee kecáa icélaa

(Mariki 13:28-31; Luki 21:29-33)

³² Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Ani kúfikiyee kenyárũ icélaa kutu rico. Ku ye kun ilése ñmũ n wairi, mepéi men n leeri, no ye mese ne mese ceri re kupii ye nyahaimela. ³³ Limeco kaí we. Nòn píyei lẽ nnéi mmẽ n yẽ lin n wai, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimela, un tinonoo ne kólẽ. ³⁴ Asei kam símisi: Písoi kunai nkú áku tósune kelene, nní nnéi liké ne n kam. ³⁵ Ketè ne keyóme yé tasi, amá anenoo áa metóné má.

Ulééca ñmane yee rmpá yo keto nyu

(Mariki 13:32-37; Luki 17:26-30; 34-36)

³⁶ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Amá in ketē metene nkó, úka úu likeyaa kē nēe liitujε iyē nyu, mpa piléecaatumε pεε keyómεcaá n̄ we nēe Uléεcaá Kεp̄ipi ricuruu. Amá Usáa mεc̄ire yεε nyu. ³⁷ Kumún̄é kpe-i ke Usoi Kεp̄ipi aké ha m p̄εeri, li ha waine yare kai Nowee nfaa kémεε n wa mεc̄o. ³⁸ Nn̄i kaí pεε Nowee nfaa kémεε wa: Keyáa kē ke míni amé pεε ketē nn̄éi riñfe keké kelene n tu, pisoi ye p̄éε wele pin le pin níru, pin s̄ōnne, pin pisipipi pila ne pinósi pasii hái ne keyáa kē ke Nowee uu kutákai kémεε n lomp̄o. ³⁹ Ápi nkp̄áni n̄ka musí, míni amé ha ne weri ame pinnéi muuni. Limεc̄o kaí ha waine p̄éε uye-i ke Usoi Kεp̄ipi aké ha m p̄εeri. ⁴⁰ Pitisi pité yé likumún̄é kpe-i keccare-i n we, ai use kp̄íip̄o ai uc̄o yá. ⁴¹ Pinósi pité yé n we pin nam, ai use kp̄íip̄o ai uc̄o yá. ⁴² Lē nnya, áni kape l̄opile, li we re áni nyu keyáa kē ke N̄ounépiima uu m p̄εerine. ⁴³ Ani n̄s̄one kō te úȳosaa un ye p̄éε n nyu itujε iye-i ke uyaa uu kesine n s̄ōnep̄o, u yéε pεε n nyánile úu yé tíye uyaa uké k̄éȳo-i lomp̄o. ⁴⁴ Lē nnya, n̄óké n̄omené̄c̄ire mes̄ere n c̄ápinelē n̄on ne m̄é. Kumún̄é kpe-i káni ne m m̄usu ke Usoi Kεp̄ipi ake p̄εeri.

*Ukeikó s̄one ne ukeikó kópe
(Luki 12:41-48)*

⁴⁵ Yeesu uu pεε upipiretiki pise re: Wóo ukeikó yεε aseí n t̄ikilē un kə mes̄oh̄o má? Uyεε ukeikó uyē ke úȳosaa uu ye ne k̄éȳo rin-yá re uké ke m paílē, uu ye upikeic̄o iluke n̄s̄one wai yare kai m pise. ⁴⁶ In te úȳosaa ye ukeikó uyē lεeme un m̄esei upikei kecáa we, u únarekome le! ⁴⁷ Ké aseí nó símisi ani kóm te úȳosaa uyεε ne ulikó nn̄éi uukeikó yáne re uké likecáa m paílē. ⁴⁸ Amá in te ukeikó kópe lo, u yé ukefa-i maa re: Un̄éȳosaa úu mekeε s̄ónti. ⁴⁹ Uu pεε upikeic̄o ipépi loni, u ne pítapome api p̄éε n le pin níru. ⁵⁰ Keyáa kē ne itujε iyē ke ukeikó uyē úu ne m m̄usu kémεε ke uȳosaa

uú ha sónti. ⁵¹ Kei kuu yé pɛɛ ukɛikó uyẽ lakase uu íwe u wai yare kapi ye kecáá kecáá mewai pikó n wa mecɔ. Kei kuu yé n téní un iní takai.

25

Pikpére kefi pinyine kenyárũ

¹ Yeesu uu kɔ upipiretiki pimáa kpá re: Lẽ nnya, Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Pikpére kefi pinyine pɛɛ keyáa yisi re piké uɣmáne unyine yɛɛ pinósikpiké ní la merí. Api sífiráa kpíkɛsi apí nɛ pɛnɛ. ² Pikecɔpɛ pinupũ pɛɛ piníri, pinupũ picɔ pisɔhɔɔ. ³ Kɛ piníri mpí api pisifiráa n kpísine, ápi símekpɔ méka mecɔ iyaa wa piké nɛ ripɛnɛ, ⁴ amá pisɔhɔɔ pɔɔ pisifiráa mɛ súúkkeɛ api kɔ mecɔ sinúmpí-i wai apí nɛ pɛnɛ. ⁵ Kɛ uɣmáne uyẽ uú nɛ pikáme n náɣaise, nnɔ nn pi yáái api lɔpilentɛ. ⁶ Kɛ kesine akɛ m pi, kecááila aké lelu re: Uɣmáne uyɛɛ nní wemɛ! Ani leepɔ ani u tɛpɛi! ⁷ Pikpére pɛ nnéí api yisi api pisifiráa pinyóɔnsentɛ loni. ⁸ Piníri mpí api pɛɛ pisɔhɔɔ pɛ maa re: Ani nómenékpɔ mɛ tó hɛ, sírófiráa yɛ lalɛ siké kpí. ⁹ Pisɔhɔɔ pɛ pɔɔ re: Eehei! Mɛ nɛ tó risálɛ, ámɛ tise tɔké nó hɛ. Li kutɔsi wɛ nɔké piyáái kémmɛ ha ani kei nómenékó lɔlu. ¹⁰ Kumúɣɛ kɛ-i kapi pilalɛ n tósu, uɣmáne uyẽ un tuiri, u nɛ pinupũ pɛpɛɛ pimɛcɛɛ n cápinɛlɛ pin nɛ u mɛ́ api kesé kulee kɛ-i kapi pinósikpiké anyá n wai loni, ihánaa ii hánaapɔ. ¹¹ Likɛpɛɛ, pikpére niri mpí pɔɔ tuiri api cáái re: Upíima, a ró hánne! Upíima, a ró hánne! ¹² Kei kɛ uɣmáne uyẽ uu pi maa re: Nɛ la ké aseí nó símisi re ám nó nyu! ¹³ Yeesu uu pɛɛ kpá re: Lẽ nnya, nnɔ ín wɛ. Li wɛ rɛ áni nyu keyáa kéyɛ néɛ ituɣɛ íyɛ-i kam sónti.

Pikɛikó pitaani pinyine kenyárũ
(Luki 19:11-27)

¹⁴ Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá rɛ: Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Utisi unyine ye pɛe ncée pihápe la, uu upikéikó sélei uu umemá pianipe-i wai. ¹⁵ Uu use wura mewóɔpipi sipehepi sinupū pa, uu ucɔ wura mewóɔpipi sipehepi sité pa, uu utáánū wura mewóɔpipi kepehepi kesɛ pa. U m̀pá úye nnaɔe ne musile uú ne l̃ kai m pise u pa, uu pɛe yá uu t́mpɔ. ¹⁶ Ukeikó uyee wura mewóɔpipi sipehepi sinupū n̄ yɔsí uu mese ne mese siwóó s̃ k̄p̄sí uú ne kpéense, uu wura mewóɔpipi sipehepi sinupū sicc kuláa yenu. ¹⁷ Uyee wura mewóɔpipi sipehepi sité n̄ yɔsí p̄ɔ kə limɛɔ wai, uu wura mewóɔpipi sipehepi sité sicc kuláa yenu. ¹⁸ Amá uyee wura mewóɔpipi kepehepi kesɛ n̄ yɔsí p̄ɔ ha kuhóre túni uu ukeisaa siwóó s̃ p̄esu.

¹⁹ Kai siyáa sité n wa, piukeisaa uu kúiri uu rɛ piké ulikó k̄é̃ uké ỹé. ²⁰ Ukeikó uyee wura mewóɔpipi sipehepi sinupū n̄ yɔsí uu ukeisaa keyúrí nyɔs̄p̄ɔ ne wura mewóɔpipi sipehepi sinupū féé sicc, uu rɛ: Wura mewóɔpipi sipehepi sinupū kaá pɛe né pa. Áa ỹé, Upíima? Wura mewóɔpipi sipehepi sinupū sicc ye nsí kam kuláa n ỹé. ²¹ Uukeisaa uu u maa rɛ: Ne pakare! Pɔ ukeikó s̄ɔne ne aseɪ ute le. Likáripikɔ́-i kaa nní wa l̃ kai m pise. L̃ nnya, né limáa-maa p̄ɔ rimúise. A lom̄me t̄oké anyá li. ²² Ukeikó uyee wura mewóɔpipi sipehepi sité n̄ yɔsí p̄ɔ kə nyɔs̄p̄ɔ uu rɛ: Wura mewóɔpipi sipehepi sité kaá pɛe né pa, Upíima! Áa ỹé? Wura mewóɔpipi sipehepi sité sicc ye nsí kam kuláa n ỹé. ²³ Uukeisaa uu u maa rɛ: Ne pakare! Pɔ ukeikó s̄ɔne ne aseɪ ute le. Likáripikɔ́-i kaa nní wa l̃ kai m pise. L̃ nnya né limáa-maa p̄ɔ rimúise. A lom̄me t̄oké anyá li. ²⁴ Ai nk̄p̄eni yá uyee wura mewóɔpipi kepehepi kesɛ n̄ yɔsí. Uỹé p̄ɔ kə nyɔs̄p̄ɔ uu rɛ: Ne nyule Upíima rɛ mep̄ókó áme kusa p̄óólú. Kɛcare ke-i káa n lukesi kaa ye kpasi. Kei káa n

fó kaa ye kpéẽ. ²⁵ Lẽ nnya ke iwame ii né wa am ketẽ kémee sipówóó kúlesi. Áa yẽe! Sipówóó see nsí, a yósí! ²⁶ Kei ke ukaisaa uu rinóo u pese re: Pó ukéikó kópe ne ukánsi lei! Kaa lẽ n nyu re kecare ke-i kám n lukesi kam ye kpasi. Née kei kám n fó kam ye kpéẽ. ²⁷ Pó yee pee sinéwóó ne kewóófore piyekei hale, am péé ha pæeri am sinéwóó sê yósu ne sikulaa. ²⁸ Ukaisaa uyẽ uu pee pikéikó picó maa re: Ani mekee wura mewóópipi kepehepi kẽ uanipe-i yósi ani nkó yee nní wura mewóópipi sipehepi kefi m má kpá. ²⁹ Li we re nkó yee meyá m má kapi ye pípa rikpá aí ne u fuu, amá nkó yee úu líka m má, pi ye lẽ kuu m músu re u má ricuruu u yósi. ³⁰ Amá ukéikó nkó yee úu nní líka n yóriye líkó lee re ani u tĩ ani ketahai-mẽ kuɲmaha-i u sápo. Kei kuu yé n téní un iní takai.

Usoi Kepipi ye sóntile keké ne pisoio túhaane

³¹ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Keyáa kẽ ke Usoi Kepipi aké ha kemmule kémee n sónti ne piléecaatume nnéi, keriyukóótũ kecáa kaké ha tonene. ³² Ketẽ nké kecáa isoipuri nnéi yé ha kekeyu-i n cápinelenle, ake pee pisoio ne pipicó kóólene yare ke useesé uu ye isáj ne ipoi n kóólene. ³³ Uu pee isáj ukuluke-luke-mẽ wai uu ipoi ukumii-mẽ wai. ³⁴ Kei ke uyóopi uu yé pee pepee ukuluke-luke-mẽ n we maa re: Nó mpí ke Unésáa Ulééca u nní rinkpá, ani kam ani iyóopi kuu hái ketẽ kekoraane-mẽ n yekeilẽ un ne nó mé yósi. ³⁵ Li we re nkú ye né wale, ani né he am le, nníré nn né wai, ani né he am níru. Ne pee usáne le, ani nósínéyo-i kusáne né yósu, ³⁶ ne pee meɲmane wele, ani ilũ né tani, ne pee pólúle, ani kenécáa paí. Ne pee kukpaniilee-i wele, aní hapó ani né lóólú. ³⁷ Kei ke pepee nní aseí n tíkílẽ api yé pee rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkú nn pó we, ari pó he aa le, née nníré

nn pó we, ari pó he aa níru? ³⁸ Keyáa kéye kaa usáne, ari siróyo-i kusáne pó yósu? Keyáa kéye kari pó yé pøn meñmane we, ari ilũ pó tani? ³⁹ Keyáa kéye kari pó yé pøn pólólú née pøn kukpaniilee-i we, ari pó lóólú? ⁴⁰ Uyóopi yé pæe rinóo pi pæse re: Asei kecáa, ké nó símisi re lē kani pinémáreco kecæpe usínsá unyine n wa, nē kani lē li wa.

⁴¹ Kei ke uyóopi uu yé pæe pæpæe ukumii-mē n we maa re: Ani kenékúri yisi ani ketaa-pø rinyósó. Uléecaa ye anóo nó wale! Ani ha nna teneciré kémeæ lompo. Kei ke Uléecaa uu n nyóønse un ne Setani ne upitume mé. ⁴² Nkú ye né wale, áni né he ké li, nniré nn né wai, áni né he ké n ntí. ⁴³ Ne pæe usáne le, áni nósinéyo-i kusáne né yósi. Ne pæe meñmane wele, áni ilũ né tā. Ne pæe pólólúle née ne pæe kukpaniilee-i wele, áni hapø næké né rilóólú. ⁴⁴ Kei ke pē póo kø rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkú nn pó we née nniré nn pó we née pøn usáne née pøn meñmane we née pøn pólólú née pøn kukpaniilee-i we, ári pæé ne kutu pó rico? ⁴⁵ Kei ke uyé uu yé kø pi pæse re: Asei kecáa, ké nó símisi re lē káni pisínsá pē kecæpe unyine n wa, nē káni lē li wa. ⁴⁶ Api pæé ne íwe teneciré kémeæ pi tómpø, amá pæpæe nní aseí n tíkile póo pæe nfáa teneciré kémeæ lompo.

26

Pisuifi piwéése ye kómæine re piké Yeesu tī

(Mariki 14:1-2; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Ke Yeesu uu lē picélaa m masí, uu pæe upipiretiki maa re: ² Nø yē te li tise siyáa sité piké ne nkpø melóo anyá li. Kei kapi Usoi Kepipi piláarø anipe-i waine, pē piké kunapéékóo kecáa ke karií.

³ Kei ke pæpæe ye Uléecaa inyóønse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése api Uléecaa usina kapi ye n sée re Kayifu keyæcæpe cápine, ⁴ api rinóo rise wai re piké meyyaa Yeesu

tĩ piké kpu. ⁵ Api pɛɛ rɛ: Amá ái kapɛ pɛɛ anyá kɛmɛɛ. Insá lɛ, pɛsoi pɛɛ n cápinelɛ yé yisi api nyɛɛ.

Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáá tulaali kɔɔnu
(Mariki 14:3-9; Yohani 12:1-8)

⁶ Yeesu uu Petanii ketẽ-mẽ sĩ uú ha uyó Simɔɔ keyɔ-i topilɛ. ⁷ Kapi n tú pin iluke le, unósi unyine uu kenúmpɛ sɔne kenyine kɛmɛɛ tulaali néikɔɔ píima unyine múipɔ uú ne sɔnepɔ uú ne Yeesu kɔ. Uu Yeesu riyu kecáá tulaali uyẽ kɔɔni. ⁸ Ke upipiretiki api lɛ n yé, ái ne pi risá, api pɛɛ unósi uyẽ maa rɛ: Yo picaainkɛɛ ye nkɛpéni mpí? ⁹ Pi yé pɛɛ fe api tulaali nkó yáí nnéi píima api lisiwóó sɛ píwekɔɔ hóóne.

¹⁰ Yeesu uu céru rɛ lɛ kapi símisi, uu pɛɛ pi maa rɛ: Yo nnya kani lɛ unósi uyẽ cóɣlɛ? Mɛwai sɔne kuu né wa.

¹¹ Likumúnɛ rɛ m̀pá píyɛi ke nó ne píwekɔɔ aní we, ái m̀pá píyɛi ke tó ne nnó arí we. ¹² Inépiɣe kuu mɛncire tulaali fó piké kelene nhóre né tã. ¹³ Asei kecáá, ké nó símisi rɛ m̀pá yɛi kapi ketẽ nnéi kecáá Nsímé Kɛcɛre yóólɛ, pi yéé unósi nkó mɛwai mmé símisi apí ne u n léiselɛ.

Yutasi ye lalɛ uké Yeesu tĩ
(Mariki 14:10-11; Luki 22:3-6)

¹⁴ Kei ke Yeesu pipiretiki kefi ne pité pɛ use kapi ye n sée rɛ Yutasi Isikariyɔɔti uu pɛɛ yisi uu pɛpɛɛ ye Uléécáa inyóɔnse n wa piwéése lɛɛpɔ ¹⁵ uu pi pise rɛ: Nen Yeesu nóanénɛpɛ-i n wa, yo kani yé né pa? Pɛ api mese ne mese kei nní nwoóweni mɛpipi afeetaani keeni api u múise. ¹⁶ Kaí ne kei n kpísi, Yutasi uu pɛɛ icée n wéési uké ne Yeesu pianɛpɛ-i n wa.

Yeesu ne upipiretiki ye nkɛpɔ melóó anyá iluke le
(Mariki 14:12-21; Luki 22:7-14, 21-23; Yohani 13:21-30)

¹⁷ Anyá nyɛ-i kapi ye akpónó nyɛɛ áa pite m má n li keyaa foí ke Yeesu pipiretiki api ukekúrí hápɔ, api u pise

re: Yei kaá la táké anyá nyẽ iluke pó wa? ¹⁸ Uu pi pese re: Ani kuyu-i kǎó keyǎ-i hapǎ ani u maa re: Ucélaa ye re unkpǎ ituŋe ye tule. Kεpǎyǎ-i ke u ne upipiretiki api sǎnti piké nkpǎ melóó anyá li! ¹⁹ Upipiretiki api mesei lē kuu pi m ma wai, api nkpǎ melóó anyá iluke wai. ²⁰ Kai nnyóó n wa, u ne upipiretiki kefi ne pité pē apí tone api iluke n le. ²¹ Keluke ke-i kuu pi maa re: Asei kecáá, ké nó símisi re nókenécǎpe unyine yé né tí uu pinélaarǎ anipe-i wai. ²² Kuu lē m ma, upipiretiki apǎǎ aa meyíkíyiki caai api use use u m písei re: Upíima, yare nē nē? Ucǎ uu kǎ re: Upíima, yare nē nē? ²³ Kei kuu pee pi pese re: Tó ne uyē tóo nní ricáripí rise-i n le yee sǎnti uké pinélaarǎ anipe-i né wa. ²⁴ Usoi Kεpipi ye ketē nké kecáá tósule yare lē kai Nléecaasimé kémeε kekecáá n wólaalē mecǎ. Amá uyee piláarǎ anipe-i ke n waine ye íwe toporile. Li kutǎsi we ápi kape pee liute m mari. ²⁵ Yutasi yee piláarǎ anipe-i u n waine pǎǎo pee u pise re: Yare nēε pee lo nēε, Upíima? Yeesu uu re: Yare kaa nní m ma.

Yeesu nkpǎ ne umeyise piléise inyekii

(Mariki 14:22-26; Luki 22:14-20; Kǎrenti Foí, 11:23-25)

²⁶ Ke Yeesu ne upipiretiki api lē n tú pin iluke le, uu kukpǎnǎ kǎpísi uu kukecáá Uléeca pǎnneε uu ku kpǎkǎrine uu pi pa uu re: Inépiŋe ye nnyí, ani yǎsí ani li. ²⁷ Uu lē memáá kεpǎripí kǎpísi uu kekecáá Uléeca pǎnneε uu pi pa uu re: Ani yǎsí ani nónnénéí n ntí. ²⁸ Menénye ye mmé meε n kǎonu písoi meyǎ nnya re Uléeca uké piakǎpe pi sárei. Ménye mē kaí ne ritiki Uléeca uú ne písoi séi re u ne pē piké kómeine. ²⁹ Ké nó símisi re kaí ne neni rimpá, ám aléépipi pita mpí piníré kpáne liké ha ne tu keyáa kē ke tó ne nnǎ ari yé ha kǎ píta fale Unésáa iyǎǎpi kémeε n ntí. ³⁰ Kuu lē písímé pi m masí api pee ipakare

siyome n yom pin pakarente, api wai api yisi api Olifiyee rikúú taá.

Yeesu ye símisi re Piyee yé kési re úu u nyu

(Mariki 14:27-31; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

³¹ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Nó nónnénéi kesine nké né ηmeriyee ani wúrunkee. Li Uléecaa ritelé-i wólaalē te: Né useesé kpu, kuseelee isee nnéi ii kpíi.

³² Yeesu uu kó kpá re: Amá nen píyeei nkpó kémee piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pó nó m mé. ³³ Piyee uu rinóo yósu uu re: Ḿpá písoi nnéi pin ṕd nnya kelólé n yē, né ám yé píkai loó. ³⁴ Yeesu uu u pese re: Asei kecáá, ké pó símisi re pó kesine nké cire kesi metaani re áa né nyu, icá ii kelene kooi. ³⁵ Kei ke Piyee uu pee u maa re: Ḿpá lin nkpó ye mu, tó ne mṕd tóké kesé kpu, ám kunηmeriyee pó we. Pipiretiki nnéi api limeco male.

Yeesu ye Ketisemanee-pó keyóme yáási

(Mariki 14:32-42; Luki 22:39-46)

³⁶ Lē memáá, Yeesu ne upipiretiki api kelō keniyine kapi ye n sée re Ketisemanee kémee tui-pó. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū néeké rinyósó ké ha keyóme yáási. ³⁷ Uu Piyee ne Sepetee pijmáne keté kpísi uú ne péné. Nfasimé píima ne mpóocaaí nnyine nn pee u tini. ³⁸ Kei kuu pee pi maa re: Tinépóo ye caailenle hái lin ne nkpó menyíne we. Ani nté n tū, áni kapē lópilē, tóké kesé n nyáni. ³⁹ Kei kuu nkáripí ne ketaa pi wa, uu wúla uu kényu ketē kipi uu Uléecaa yáási re: Unésáa, pó fe aa ḿpá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Ḿpá ne lē, kapē mené-póola wa, amá mepókó wa. ⁴⁰ Kuu piyómeyáhaa m masí, uu upipiretiki pē kémee pēepó, uu pi lēepó pin lóni. Uu pee Piyee pise re: Lē nnya, áni nkpáni fe tó ne nnó tóké kenampi kesē kesé n nyánii? ⁴¹ Ani n tū non nyáni non

keyóme yáasi áni kape ne pipeikee kέmee ή loó nnya. Li kesoiipi ripóo we re keké ye lisone wa, amá ke ppe rinárei mále.

⁴² Uu kó melírū nkáripí ne ketaa pi wai, uu kó Uléecaa yáasi re: Unésáa, in te áa yé ηmurei ntóosi keporipi nké keké ne ketaa né wa re ne meníré ke mále, mepóla meké wa. ⁴³ Uu ppeeri uu kó pi leeri pin lóni, likumúné re piinipere ye mulesile. ⁴⁴ Uu kó metáánū piyise kpá uú ne ketaa pi wai, uú ha kó mese mē ne Uléecaa téní ⁴⁵ uu ppe kó upipiretiki kέmee ppepó uu pi maa re: Nénte nō nképni lónile nōn wéntelē? Itupe ye nképni tule re piké Usoi Kepipi tī piké pikópekóo anipe-i wa. ⁴⁶ Ani yisi tóké u tépei. Uyee né n kpísine uké pikópekóo anipe-i wa ye nyahaimelē.

Yeesu metine

(Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12)

⁴⁷ Ke Yeesu uu lē ή we un símisi, upipiretiki kefi ne pité pē kecōpe use kapi ye n sée re Yutasi un tuipō ne risoiwuí, atéhe ne apúnipi an muleilē. Ppepe ye Uléecaa inyóōnse n wa piwéese ne Pisuifi piwéese ppe lē pi tumpō. ⁴⁸ Yutasi uyee ppe pianipe-i Yeesu n waine ye ppe risoiwuí céesile lē kapi yé ne Yeesu n céri piké tí. Uu ppe pi maa re: Nen ha úye rimpira amí u yáasi, uyee lo. Ani u tī. ⁴⁹ Kuu n tuipō, uú ne Yeesu kέmee n sairilē uú ha u maa re: Ne pó yáasi, Sáa! Uu ppe u pira uu u yáasi. ⁵⁰ Yeesu uu ppe u maa re: Unésáne, a pikéi pē kaa piwai ή ka mekee wa! Kei ke pē api ppe cápínepō, api Yeesu tini api múlú. ⁵¹ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaapō uu ritéhe kpeúu uu Uléecaa usina ukéikó kutu semí. ⁵² Yeesu uu u maa re: A ripótéhe tē tikukai-i psepō. Li we re pē nnéi ppe ne ritéhe n kóni, titéhe kapi ye kó ne pē kpu. ⁵³ Áa nyu re nen ppe nté Unésáa m pise re uké né lémmē, u yé ppe nté nní piléecatume né pame ai inōη kefi ne ité fáauu? ⁵⁴ Nen

nkpéni lē n wa, li yé ppe mmē kapi nní Ulééca ritelé-i n wói re nní kai nní n wai kai pise re liké wa kecáá ritikii?

⁵⁵ Yeesu uu ppe psoi ppe n cápinelē maa re: Nə atéhe ne apúnipi ne pitíne né ka yare usoi kpááree unyine kani pitíne ka. Ḿpá keyáa kéye ke tó ne nnǎ arí ppe Ulééca keyo-i we nen céési, áni né tí. ⁵⁶ Amá lē ke antepuye api Nléécaasimé kémee n wói liké ne n wa nnya kai lē wa. Kei ke upipiretiki nnéi api ppe u ηmeriye api wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane píima-i ha

(Mariki 14:53-65; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Pppee Yeesu n tí ye ppe u kpísile apí ne Ulééca usina Kayifu keyo sī. Kei ke isé picélaa ne Pisuifi piwéése apí ppe cápinelē. ⁵⁸ Piyee uu ketaa-pə Yeesu n tikilē uú ne Ulééca usina keyocəpe tulu, uu lompə uu piméré kekúrí tone un ne mé uké yé lē kai yé ne kété n kpu.

⁵⁹ Pppee ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne pitúhaane píima nnéi api psoi wéési ppe yé Yeesu ne nsímé rinkpára piké ne u n kpu nnya. ⁶⁰ Píseérakó nəome api cápinepo. Ḿpá ne lē, ápi nka yē piké ne u rikpára. Kai yé rinkpáse, pitisi pité pinyine apí hapə ⁶¹ api re: Usoi nkó ye maa re u yé fe uu Ulééca keyo foru uu siyáa sitaani ne pimóme ke ppe. ⁶² Kei ke Ulééca usina uu ppe yisi uu u maa re: Nsímé mmú nnéi ke psoi mpí api nní kepócaá n símisi kémee, n-ye kaa yé pəké ppe? ⁶³ Yeesu uú n séélē léké-léké. Ulééca usina uu ppe u maa re: Ne la re a Ulééca yee n nyáni rinyiri sée aá ne wéeri, in te pǎ ke Ulééca uu wée. Née póo Ulééca Kεpipii? ⁶⁴ Yeesu uu u ppe re: Lē kaa nní ma. Limemáa, né kə nó rikpáse re kai ne neni n kpísi,

nó Usoi Kεpipi yē ken Uléecaa, h̄n̄aηe nn̄í ute kuluke-luke-mē k̄yuk̄óton̄e-i t̄ú. Nó k̄o u yē un keyóm̄ecaa-p̄o ahope kecáa t̄ú un ne weme. ⁶⁵ Kei ke Uléecaa usina uu p̄e uricuruu il̄ũ kuu n tanaalē c̄éeri ai nyíse re li u t̄óosile hái. Uu p̄e re: Uléecaa ηmaa kuu nn̄i lámaank̄ee. Ái nkp̄áni nkp̄éni pise re t̄ak̄é píseérak̄ó pinyine wéési. Nórín̄écúruu ye al̄é kuu Uléecaa n lámaank̄ee konle. ⁶⁶ Lē nnya, íye kani músu? Api u p̄ese re: Li ne sá re piké u kpu. ⁶⁷ Api p̄e meta k̄yuu-i pitúkente u loni. Api akpini u tini, pic̄o api sipese u kápáa ⁶⁸ api ye p̄e re: P̄ó ke Uléecaa uu n wée, a ηm̄oinu aa ró símisi nk̄é te wóo p̄o pi?

Piyee ye kesi re úu Yeesu nyu

(Mariki 14:66-72; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ke Piyee uu kei lē tipoo-i n t̄ú, un̄ósi keik̄ó unyine uu léep̄o uu kei u l̄eep̄o uu u maa re: Ne p̄óo lo! P̄ó ne k̄o p̄e Kalilee uk̄ó Yeesu uyē tikilenle. ⁷⁰ Uu pinn̄éi inipee iye-i k̄ésu uu re: Né ám nyu n̄-ye kaa símisi. ⁷¹ Uu limemáa yisi uu rin̄on̄o-mē s̄i. Un̄ósi keik̄ó uc̄o p̄óo k̄o kei piyéne u kp̄á uu p̄epee kei n cápinelē maa re: Nk̄ó p̄ó ne k̄o p̄e Nasareti uk̄ó Yeesu uyē tikilenle. ⁷² Piyee uu k̄o pik̄éηe kp̄á uu wéeri re: Ám usoi nk̄ó nyu.

⁷³ Liké ne rinsáse, p̄epee kei n̄ we ap̄i nyos̄óp̄o ap̄i ne u k̄o ap̄i u maa re: Asei kecáa, p̄o pisoι p̄ē use le. M̄ep̄ósím̄é k̄ém̄ee kai lē nyíselē. ⁷⁴ Kei ke Piyee uu k̄ési ηmaa uú ne ketē kp̄eeni uu wéeri re: Ne Uléecaa, ám usoi nk̄ó nyu. M̄ese ne m̄ese, ic̄á ii kooi. ⁷⁵ Piyee uu rin̄óo t̄ē ke Yeesu uú p̄e u m̄ ma léise re: Ic̄á ik̄é kelene n kooi, p̄ó kesi metaani re áa né nyu. Kei ke Piyee uu léep̄o uú ne mp̄óoc̄ai t̄eni.

27

Pi ne Yeesu Pilati kέμεε ha
(Mariki 15:1; Luki 23:1-2; Yohani 18:28-32)

¹ Kai kόso n weesi mmare mare, pερεε ye Ulέεcaa inyόonse n wa piwέése nnéi ne Pisuifi piwέése api rinόo rise wai re piké Yeesu kpu. ² Kei kapi pεe u paasi apί ne Rσm uyαopi Pilati lεεpα.

Yutasi nkρα kecάά nsímé
(UPM 1:18-19)

³ Yutasi yeε Yeesu n kpίsi uu piláarα anipe-i wai uu yénu re pi la piké Yeesu kpu. Ai u cóη, uu ukefa-i téni uu nwóóweni mεpipi afεetaani mē kpίsi uú ne pele uú ha pεpeε ye Ulέεcaa inyόonse n wa piwέése ne Pisuifi piwέése pē pa. ⁴ Uu pi maa re: Ne akόpe wale. Ne usoi yeε úu líka n caai yáa aím pa api kόpu. Pē api u pese re: Mπόκό ye mmē! Ái ne tó ye! ⁵ Uu pεe siwóó sē kpίsi uu Ulέεcaa keyα-i sá, uu sí uú ha umεcire ήηme wai. ⁶ Pεpeε ye Ulέεcaa inyόonse n wa piwέése api siwóó sē hίni api re: Kai nnί ménye kewóó nnya, ncée hn irósé kέμεε we re piké Ulέεcaa keyα kuwóótakai kέμεε ke waiρα. ⁷ Api kόμεine api pεe ke kpίsi apί ne utúhumσme kέμεε ketē lαlu re piké ye kei pisáne kulesi. ⁸ Lē nnya kaί ne kei n kpίime ne neni-mē, pi ketē kē sélei re: ménye kecare. ⁹ Lē ke antepu Yeremii uú pεe Yeesu kecάá m ma uu Ulέεcaa nsímé ritelé kέμεε wόlu kai wa re:

Pi nwóóweni mεpipi afεetaani mē kpίsile. Mē ke Isirayeli pikó apί musί re pi yé ukecάá hééle.

¹⁰ Apί ne utúhumσme kέμεε ketē lαlu. Lē ke Upίima uu re ké pi símisi.

Pilati ye Yeesu nsímé píseise
(Mariki 15:2-5; Luki 23:3-5, Yohani 18:33-38)

¹¹ Kapi uyǝpi Pilati kέmεε ne Yeesu pitúhaane ní ha, uyǝpi uyē uu u pise re: Pów Pisuiifi uyǝpii? Yeesu uu rinóo u yósu re: Mmē kaa nní ma. ¹² Amá ke pepee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi piwéése apí ne nsímé u rinkpárá, úu ríka pi pese. ¹³ Kei ke Pilati uu peε u pise re: Áa mmē kapi nní ne pó n kparai kómei, née? ¹⁴ Uu kó lē n séélē úu ríka pese. Ai peε Pilati píri wai.

Pi túhaane aí tone re piké Yeesu kpu

(Mariki 15:6-15; Luki 23:13-25; Yohani 18:39-19:16)

¹⁵ Ḿpá nkpw melóo anyá áye, Pilati yèè ukpaniikó uyē ke risoiwuí ari ní la uké lese akpanii kέmεε léselē. ¹⁶ Utisi unyine kapi ḿpá yei n nyu ye peε anyá kumúnjé kpe-i akpanii kέmεε welē. Pi ye u sée re Yeesu Parapasi. ¹⁷ Pilati uu peε písoi peε n cápinelē pise re: Yeesu Parapasi ne Yeesu kapi n sélei re Kirisi kecεpe, úye kaní la kέ akpanii kέmεε lese? ¹⁸ U peε nyule ηmaa ísone re nfaole nnya kapi Yeesu uanipe-i wa. ¹⁹ Pilati un kei lē ketúhaane ke-i we, líké ne rinsáse, uunasi uu písoi tumpo re piké u maa re: Usoi nkó úu ncaai nka wa. A unsímé kέmεε apónipe mahã. Ne kesine nké uyē nnya kelaré kópe kenyine kέmεε íwe lile hái.

²⁰ Pepee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi piwéése pin likumúnjé kpe-i písoi pitálaankeε masí re piké Pilati símisi re uké Parapasi akpanii kέmεε lese uu Yeesu ṕ kópu. ²¹ Uyǝpi uu pipise pi kpá re: Píketé kecεpe, úye kaní la kέ lese? Apí u pese re Parapasi lo. ²² Ké íye Yeesu kapi n sélei re Kirisi ṕ wa? Apí pinnéi u pese re: A kunapéékóo kecáá u karií! ²³ Kei kuu kó pipise pi rikpá re: Ncaai n-ye kuu mpíi wa? Apí peε sicááila nákiíse ηmaa re: A kunapéékóo kecáá u karií! ²⁴ Ke Pilati uu n yé te ḿpá un ne n símisi, ái nkpáni líka yoriyene, iwóo in meníje meyá cálē, uu míni kpísi uu písoi nnéi inipeε-i anípe nale uu re:

Ái née ncée he re piké usoi nkó yee úu ncaai nka n wa kpu. Nónnέκό ye mmē! ²⁵ Pisei ppe n cápinelē nnéi api u pese re: Eeē! Tó ne sirówá tóké unkpō ncōni n te! ²⁶ Kei ke Pilati uu ppe akpanii kέmεε Parapasi pi lese, uu tíyεse api Yeesu iséi súúkee, uu pi u pa re piké ha kunapéékóó kecáá karii.

Pisóóca ye Yeesu kecáá nyáni

(Mariki 15:16-20; Yohani 19:2-3)

²⁷ Uyóopi pisóóca api Yeesu kpísi apí ne kei kapi ye n túhaane lompo, pisóóca nnéi api kei u kálaapo. ²⁸ Api ilū u mahani api kukpélenku wéé u tani. ²⁹ Api ppe sinípeleépi rikōη parii api u kipise, api kō kenaapi kunípe luke-luke-mē u múise. Api ppe ukeyu-i wúla api sényi api re: Tó pó yási, Pisuifi uyóopi! ³⁰ Api ppe meta u n tókente. Api ye kō kenaapi kē kpísi apí ne ríyu kecáá u pepu. ³¹ Kapi nnyei u m masí, api kukpélenku u mahani api uilū pitane u pese apí ne kunapéékóó kecáá pikarii u tómpo.

Pi Yeesu kunapéékóó kecáá karii

(Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27)

³² Kapi kuyu-i n léeri pin ne Yeesu pikarii tósu, apí ne Sireeni ketē utisi unyine sáne. Pi ye u sée re Simō. Api nnaηe ne Yeesu kunapéékóó u cōnse. ³³ Api péé ha ne kelō kenyine tulu. Pi ye kei sée re Kōlikōta. Liasei re: Kýyu Kōηoo kelō. ³⁴ Api píta ne pite tule-tule pinyine cōhōne api u pa re uké n ntí. Uu lélé uu yúlu re úu nírunē. ³⁵ Api u kpísi apí ha kunapéékóó kecáá karii, api paηai apí ne pimεcōpecire uilū hōnente. [...] ³⁶ Api ppe kei n tū pin u mē. ³⁷ Api kekprénpélépi kenyine kecáá wólu lē nnya kapi u n kpu api kunapéékóó-i uriyu kecáá karii. Pi woi re: Nkó yee Yeesu, Pisuifi uyóopi. ³⁸ Api ppe kō limemáá pisei kpáree pité pinyine kesé karii, ucō ukuluke-luke-mē ucō ukumii-mē apí ne u kō.

³⁹ Picéetɔ́ǵé api u lámaankee api ríyu m pɔuli. ⁴⁰ Api ye u maa re: Pɔɔ ye Uléécaá keyɔ n forii aa siyáa sitaani ne pimóme ke pese, pɔn mesei Uléécaá Kεpiπi, a nkpeni ripóyu lɔ aa kunapéékɔ́ kεcáá súiri! ⁴¹ Pεpε ye Uléécaá inyóɔnse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuiɸi piwéése pɔɔ kɔ limεcɔ́ kεcáá u nyáni api ye ne maa re: ⁴² U picɔ́ yoriyentele amá úu pεe fe uké uricuruu yoriye! Néntε Isirayeli Uyɔɔpi lo! Uké kɔ kunapéékɔ́ kεcáá súime tɔké pεé ne kefa u tεne. ⁴³ Uléécaá kuú ne ritá uu ye ne maa re: Ne Uléécaá Kεpiπi lε. Lē nnya, in tε Uléécaá ye ukecáá kpálē, uké nkpeni u yoriye tɔké yé nké! ⁴⁴ Háí aí ne pisoι kpááree pē keté kapi kesé n karii péne api kɔ lē u lámisi.

Yeesu nkɔ

(Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30)

⁴⁵ Ituɲε kecíre kumúǵé háí ne ketúǵé metaani kumúǵé ke kuɲmaha aku ketē nnéí kεcáá cɔ́. ⁴⁶ Kai ketúǵé metaani kumúǵé ní tu, Yeesu uu kεcááila píima kenyine súúni re Elii, Elii lama sapatani? Lεlε re: Unéléécaá, Unéléécaá, yo nnya kaa né ηmeriye? ⁴⁷ Pisoι pεe kei n cápinelē kεcɔpe, pinyine api lē kom api re: Elii kuu nní sélei. ⁴⁸ Mese ne mese, pikecɔpe unyine uu wuru uú ha sinéē kpísi uu píta nyεpe-nyεpe pinyine fe uú ne kenaapi kenyine kεcáá tuhu uu u pa re uké n ntí. ⁴⁹ Picɔ́ api pεe re: Ani riyá tɔké yé tε Elii yé kam uu u yoriye née.

⁵⁰ Yeesu uu meyá pipupeí kpá uu pεe kpi. ⁵¹ Likumúǵé kpe-i ke kusáǵá kapi ne Uléécaá keyɔ kέmεε n kénélē aku riceérine meté háí kεcáá ne metene-pɔ. Ketē ake yéhesi, aparecaɲaa aa foresi, ⁵² akpíí meyá aa wúkulente, Uléécaá pisoι kulúí pεe n kpí api yisikeε. ⁵³ Api akpíí kέmεε léenti. Ke Yeesu uu ní ka uu nkɔ kέmεε yisi, api Uléécaá kuyu lompɔ, pisoι meyá api pi yenu. ⁵⁴ Ke Rɔm usóɔca kpéē ne pisóɔca picɔ́ pεe kei ní we pin kesé Yeesu

mé api n yé lē ke ketē ake n yéhesi ne lico lico læ n wapisi, iwame ii meykíyiki ηmaa pi loni api re: Usoi nkó ye pēe mesei Uléecaa Kepipi le. ⁵⁵ Pinósi ye pēe kulúí wele, pin ketaa-pō nyenu pin nyáni. Pimeyā pēe hái Kalilee-pō u ritikime pin u léni. ⁵⁶ Pikecōpe pinyine pēe nní Makitala kuyu ukó Maari ne Yakupu ne Yosefi uni Maari ne Sepetee pijmáne uni.

Yeesu mekulaa

(Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42)

⁵⁷ Kai nnyóó n wa, utisi māmá uyē kapi ye n sée re Yosefi un Arimatee kuyu ukó, uú hapō. Uyē ne kō pēe Yeesu upiretiki le. ⁵⁸ Uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. Kei ke Pilati uu ηmurei uu ncée he re piké ha Yeesu u pa. ⁵⁹ Yosefi uu Yeesu kpísi uu kesánháapi tomé kecire-i wai ⁶⁰ uú ha ne nhóre fale kuu kuparepoo-i n wa kémee u finse, uu pēe mepare píima menyine pímiise uu rinonō fi, uu pēe yá uu tómpō. ⁶¹ Likumúhē kpe-i, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari ucō uyē pōon kei rikpíí keyúrí tū.

Tikpíí piméré

⁶² Ke keyáa kee ye ne kewénteyaa n tise ake n tu, pēpēe ye Uléecaa inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi api yisi api Pilati keyō sí, ⁶³ api u maa re: Urósáa, tō léise re ke unóome nkó uú pēe nfáa m má, u péé maa re u yé unkpō memáá keyáa táánū tunjé yisi. ⁶⁴ Lē nnya, a ncée he re písoi piké ha siyáa sitaani urikpíí nsōne m mé, upipiretiki ápi kape ne u n yáai piké lese, piké péé ne písoi n kiraase re: u nkpō kémee yisile nnya. Lin lē n wa, nnóome mmē né pēe caai ai nfoí feriyē. ⁶⁵ Pilati uu pi pese re: Piméré ye mpí! Ani ne pi ha piké ha rikpíí m mé yare kani n la. ⁶⁶ Kei kapi yisi apí ha músu, api yénu lē kapi yé pimérékei pē n wa.

Api meparē mee rinōnō n flē n̄sone kariī api pēe piméré tōnsente rē piké m mē.

28

Yeesu yē nkpō kēmēe yisi

(Mariki 16:1-10; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Keyáa kee ne kewénteyaa rintiki ketúnjé, Maari Makitala ukó ne Maari ucō api yisi rē piké ha rikpíí rilóólú. ² Kei nní, ketē ake yéjesi, Upíima uleecaatume unyine uu keyómecaa-pō súiri uu meparē mee rikpíí rinōnō n flē pímiise uu rikecáá tone. ³ U pēe télule yare kekónetéhe, uilū in wariye pói-pói. ⁴ Liiwame píima inyine ii piméré tini, api pēé n terii nfáa n̄n ne pári yare pi kpule. ⁵ Uléecaatume uyē uu pēe pinósi pē maa rē: Iwame íi kape n̄ó n we. Ne yē te Yeesu uyē kapi kunapéékóó kecáá n kariī kani wéési. ⁶ Úu nté we. U nkpō kēmēe yisile yare kuu m̄ ma. Ani kam ani kei kapí pēe u n finse yē, ⁷ ani mekēe s̄í aní ha upipiretiki símisi rē u nkpō kēmēe yisile. U yé Kalilee-pō pi m mē. Kei kani yé ha u yē. Mmē kam m má ké n̄ó n símisi yē mmē. ⁸ Api pēe rikpíí kekúrí yisi, iwame ne mpóonare píima nn pi we apí ha mekēe nsímé mmē upipiretiki símisi. ⁹ Liké ne rinsáse, Yeesu uú ne pinósi pē s̄áne uu pi maa rē: Ne n̄ó yáasi. Api ukekúrí hapō, api wúla api uana tini apí ne ríyu u waise. ¹⁰ Yeesu uu pēe pi maa rē. Iwame íi kape n̄ó n we. Ani ha pinémáreco maa rē piké Kalilee ha. Kei kapi yé ha né yé.

Piméré yē lē kapi n yé símisi

¹¹ Kumúnjé kpe-i ke pinósi pē api ncée n̄ we pin tósu, rikpíí piméré pinyine api yisi api kuyu pele, apí ha pēpēe yē Uléecaa inyóonse n wa piwéése lē nnéí lee n wa keenkēe. ¹² Pē ne piwéése apí tone api kómēine, api siwóó píima

sinyine piméré pē he ¹³ api kə pi tálaankeε re piké maa re: Tə kesine ləpilele, upipiretiki apí weri api u yáái apí ne tómpə. ¹⁴ Piwéése pē api kə pi kpá re: Uyóopi píima un lē n kō, tó u símisi uu kóm áni yé ncóη nka yē. ¹⁵ Piméré pē api mesei siwóó sē yósu api lē kapi pi n céesi wai. Lē nnya ke nsímé mmē nń we ne neni-me nn ne Pisuifi kέmεε kóónúlē.

Yeesu ye umεcire upipiretiki nyíse

(Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

¹⁶ Yeesu pipiretiki kefi ne use api yisi api Kalilee-pə riyópe te-i ke Yeesu uú pεε m maa re piké ha sī. ¹⁷ Kapi u n yē, api u yáási api ukeyu-i wúla. Amá picə pin ne we pin céreise. ¹⁸ Yeesu uú ne pi kə uu pi maa re: Ulééca yε keyómεca-pə ne ketē nté mpa yo kecáá nnaηe né hele. ¹⁹ Lē nnya, ani isoipuri nnéi kέmεε ha, ani tíyεse písoi piké kenépire ritiki. Ani Sáa Ulééca ne Kepipi ne Nfáasəne rinyiri ne míni pi wole. ²⁰ Ani kə pi céesi re piké isé iyē nnéi kam nó n kari ritiki. Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúrí we ketē keké ha ne tene.

Nkomine Fal Ritɛlé **Sola New Testament**

copyright © 2010 UEEB/SIM au Benin

Language: Sola (Miyobe)

Translation by: SIM International

Sola, Nkomine Fal Ritɛlé

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Sep 2021 from source files dated 10 Sep 2021

1bac8ff9-a7c9-52ef-bb5e-7155dd6ba1a1